

**LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-a
VALLIS COLAPIS
ZA RAZDOBLJE 2023. - 2027.**

LAG Vallis Colapis

V.2

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Podmjera 19.1. »Pripremna pomoć« – provedba tipa operacije 19.1.1. »Pripremna pomoć« Mjera 19 »Potpora
lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER
(CLLD – Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)«
Lokalna akcijska grupa Vallis Colapis

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014.-2020. (2021. i 2022.)

Udio sufinanciranja: 90% EU, 10% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

POPIS KRATICA

AGRONET	Elektronička aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi
ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
CLLD	eng. <i>Community Led Local Development</i> - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
DZS	Državni zavod za statistiku
EU	Europska unija
EFRR	Europski fond za regionalni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
ESIF	Europski strukturni i investicijski fondovi
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
IKT	Informacijsko-komunikacijske tehnologije
IT	Informacijske tehnologije
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JU	Javna ustanova
KŽ	Karlovačka županija
LAG	Lokalna akcijska grupa
LEADER	Program Europske unije za razvoj ruralnih područja fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i>
LRS	Lokalna razvojna strategija
MROSP	Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
NN	Narodne novine
NP	Nacionalni park
OCD	Organizacije civilnog društva
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PRR	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020.
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PP	Park prirode
RBiH	Republika Bosna i Hercegovina
RH	Republika Hrvatska
RSI	Republika Slovenija
SOPG	Samoopskrbno obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
SP ZPP	Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. - 2027.
TZ	Turistička zajednica
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU-a
ZŽ	Zagrebačka županija

SADRŽAJ

UVOD	5
1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA (LRS)	6
1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a	6
1.1.1. Područje LAG-a	6
Slika 1: Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u.....	7
Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske.....	7
Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u.....	8
1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a	8
1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a	9
1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština.....	9
Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a.....	11
1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a.....	11
Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a.....	13
Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a.....	13
1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	13
Tablica 4: Komunalna infrastruktura na području LAG-a.....	15
1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a	15
Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a	16
1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a	17
Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji područja LAG-a	19
Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	20
Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	20
Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	20
Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a.....	21
Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a.....	21
Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a.....	22
Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a	23
Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	24
Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a.....	25
Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a	26
1.3. Demografske značajke područja LAG-a	27
Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a	28
Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a.....	29
2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.	30
Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata	31
3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS-a	38
3.1. Opis partnerstva	38
Tablica 20: Članovi LAG-a.....	38

Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS	38
Tablica 22: Tijelo LAG-a nadležno za odabir projekata na LAG natječaju	39
3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS	39
Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS	39
4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA	40
4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize.....	40
Tablica 24: SWOT analiza LAG-a.....	41
5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS	42
5.1. Prikaz potreba područja LAG-a.....	42
Tablica 25: Potrebe područja LAG-a	45
5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS.....	45
Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS.....	45
5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje.....	47
Tablica 27: Intervencije u LRS	47
Tablica 28: Projekti suradnje	50
Tablica 29: Opis intervencija	50
5.4. Opis procesa odabira projekata na natječajima LAG-a.....	63
5.5. Usklađenost LRS sa ZPP-om.....	64
Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP.....	64
6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS.....	65
6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS	65
Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS	66
6.2. Opis praćenja (monitoringa) i procjene (evaluacije) provedbe LRS.....	66
Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP	68
7. FINACIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS	69
7.1. Financijski plan provedbe LRS.....	69
Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS.....	69
7.2. Akcijski plan provedbe LRS	70
Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS.....	70
PRILOZI.....	71
Prilog 1.	71
Prilog 2.	72
Prilog 3.	80
Prilog 4.	92

UVOD

Lokalna akcijska grupa (LAG) Vallis Colapis osnovana je 2009. godine, kao jedan od prvih LAG-ova u Republici Hrvatskoj. LAG je, od svog osnivanja, provodio i danas je jedan od predvodnika provedbe LEADER pristupa. Svojim djelovanjem povezuje lokalne razvojne dionike iz svih razvojnih interesnih skupina javne i privatne (gospodarske i civilne). LAG doprinosi jačanju kapaciteta lokalnih dionika te širenju LEADER/CLLD načela i metodologije u integriranom lokalnom razvoju ruralnih područja Republike Hrvatske i Europske unije. Svrha djelovanja LAG-a je, prvenstveno, unaprjeđenje kvalitete života svih stanovnika na prostoru koji obuhvaća.

Lokalna razvojna strategija (LRS) LAG-a Vallis Colapis osnovni je dokument integriranog teritorijalnog razvoja pod vodstvom zajednice (LAG-a) koji se provodi u svrhu ostvarenja cilja 5. Kohezijske politike Europske unije (EU) „*Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa*“ za programsko razdoblje 2021.-2027. te ostvarenja specifičnog cilja 8 „*Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo*“ Zajedničke poljoprivredne politike EU za programsko razdoblje 2023.-2027.

Svrha LRS je, u ovom programskom razdoblju EU je provedba programa LEADER/CLLD u okviru Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike EU, usmjerena integriranom razvoju ruralnih područja koji vodi lokalna zajednica u razdoblju 2023.-2027. LRS sadrži osnovne smjernice za realizaciju razvojnih intervencija na lokalnoj razini putem projekata (operacija) koji odgovaraju specifičnim razvojnim potrebama lokalne zajednice i koji, na najbolji način, u okviru programskih mogućnosti koje pruža SP ZPP, doprinose integralnom i održivom razvoju područja LAG-a.

Lokalna razvojna strategija izrađena je u skladu sa *Strateškim planom Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027.* (SP ZPP), intervencijom 77.06 *Potpora LEADER/CLLD pristupu* te prema *Uputi za izradu intervencija i Obrascu za izradu lokalne razvojne strategije LAG-a za razdoblje 2023.-2027.*, dokumentima donesenim od strane Ministarstva poljoprivrede. Također, Lokalna razvojna strategija usklađena je sa *Planom razvoja Karlovačke županije za razdoblje 2021.-2027.* te *Planom razvoja Zagrebačke županije za period 2021.-2027. godine* kao i drugim relevantnim razvojnim dokumentima nadređene regionalne i nacionalne te Europske razine.

U pripremi i izradi LRS ključnu ulogu imali su predstavnici dionika iz javne i privatne interesne skupine (odnosno iz javnog, gospodarskog i civilnog sektora). Cijeli proces izrade LRS zasnovan je na participativnom partnerskom pristupu i sedam načela LEADER-a. U provedbi konzultacija, sa širokim krugom razvojnih dionika održane su ankete, radionice i sastanci na kojima su razmijenjene razvojne potrebe područja LAG-a, SWOT analiza te utvrđivanje fokusa intervencija sa pripadajućim akcijskim i financijskim planom provedbe LRS.

Ukupno partnerstvo odnosno Skupština LAG-a Vallis Colapis je, nakon rasprave i usuglašavanja, na sjednici održanoj 21. rujna 2023. godine usvojila Lokalnu razvojnu strategiju za programsko razdoblje 2023.-2027. Prvu izmjenu LRS, Skupština LAG-a Vallis Colapis usvojila je na sjednici održanoj 17. prosinca 2024.

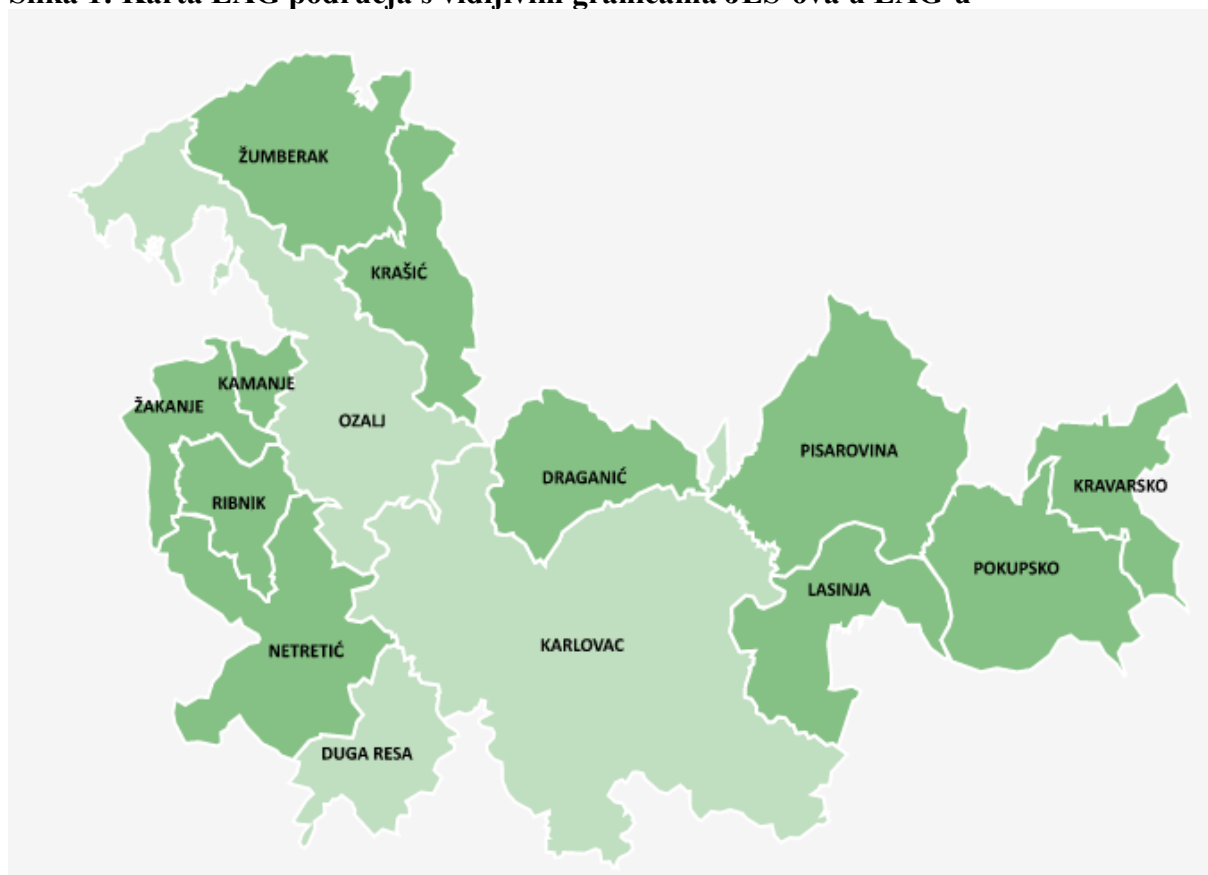
1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA (LRS)

1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a

1.1.1. Područje LAG-a

LAG Vallis Colapis nalazi se u središtu RH, kojim prolaze glavni prometni pravci sjever – jug te obuhvaća 14 JLS (380 naselja), od kojih je 9 u Karlovačkoj (statistička NUTS-2 regija Panonska Hrvatska, gradovi Duga Resa, Karlovac, Ozalj i općine Draganić, Kamanje, Netretić, Ribnik, Žakanje, Lasinja), a 5 u Zagrebačkoj županiji (statistička NUTS-2 regija Sjeverna Hrvatska, općine Krašić, Kravarsko, Pisarovina, Pokupsko i Žumberak). LAG obuhvaća 1.502,66 km² (cca 2,66% kopnenog teritorija RH), tj. 27,92 % kopnenog teritorija Karlovačke i 16,02% Zagrebačke županije. Od 2011. do 2021. broj stanovnika se smanjio za 10.865 osoba ili 11,36%. Prema popisu stanovništva 2021. na području LAG-a živi 84.742 stanovnika (2,19% stanovništva RH, tj. 66,54% stanovnika KŽ i 3,36% stanovnika ZŽ). U istom razdoblju je došlo i do pada broja kućanstava te gustoće naseljenosti. Područjem teče rijeka Kupa i četiri njene najveće pritoke Korana, Dobra, Mrežnica i Kupčina, s 281,77 kilometara riječnih obala. **Karlovac** je administrativno, kulturno, gospodarsko, prometno, obrazovno i zdravstveno središte Karlovačke županije u kojem živi 49.377 stanovnika (58,57% stanovnika LAG-a), a nalazi se u centralnom području LAG-a. Karlovac je nastao na području između 4 rijeke (Kupa, Korana, Mrežnica i Dobra). U njemu se nalazi pogon mljekare (Dukat d.d.) što omogućava zadržavanje proizvodnje mlijeka. **Duga Resa** nalazi se jugozapadno od Karlovca. Nekad jedno od vodećih središta tekstilne industrije RH. Područje najveće gustoće naseljenosti u LAG-u; 169,10 st/km². **Ozalj** administrativno graniči s Karlovcem dok, na sjeverozapadu, državne granice s Republikom Slovenijom (RSI), s 97 naselja (25,53% naselja LAG-a). Razvija se na temelju malog i srednjeg poduzetništva (metalna industrija), voćarstva i vinogradarstva (Vivodina). Mogućnost razvoja turizma na temelju prirodne i kulturne baštine (4,72% u Parku prirode Žumberak – samoborsko gorje). **Draganić** je sjeverno od Karlovca i ima 1 naselje (Draganić). Općinu karakteriziraju potoci, bajori, retencije, kanal Kupa-Kupa te 400 ha Draganićkih ribnjaka (visok udio površine u Natura 2000). **Kamanje** je na državnoj granici s RSI, ruralnog karaktera, s razvijenim lokalnim poduzetništvom (tekstilna, metalska i elektronska industrija). Površinom najmanja JLS LAG-a (14,80 km²). **Netretić** je pogranična općina (RSI), slabo razvijeno gospodarstvo (poljoprivreda), potencijal za razvoj turizma, udaljena od Karlovca cca 21 km. **Ribnik** je ruralnog karaktera, slabo razvijena poljoprivreda, potencijal za razvoj turizma. **Žakanje** je pogranična općina (RSI), s razvijenijem gospodarstvom od niza drugih općina u LAG-u, temeljeno na mikro i malom poduzetništvu (prerada drva). Potencijal za razvoj turizma. **Lasinja** je okupirana u cijelosti u Domovinskom ratu, na istoku graniči s gradom Karlovcem, ruralnog je karaktera i male gospodarske snage, naslonjena na poljoprivredu. **Krašić** ima razvijenije gospodarstvo (trgovina, prerada mesa, obrtništvo). Razvija selektivne oblike turizma. **Kravarsko** je u središnjem dijelu Vukomeričkih gorica, graniči s Velikom Goricom. Poljoprivreda je najznačajnija djelatnost. U **Pisarovini** je smještena najznačajnija poslovna zona u ruralnom dijelu LAG-a (metalna i prehrambena industrija) i značajno mjesto zapošljavanja za lokalne stanovnike; djelatnost poljoprivreda (s posebnim naglaskom na voćarstvo) i ribnjakom s značajnijom proizvodnjom slatkovodne ribe, razvija i izletnički turizam. Graniči s Velikom Goricom. U **Pokupskom** je poljoprivreda najvažnija djelatnost, bogata etno i arheološka baština. Pisarovina, Kravarsko i Pokupsko dio su Urbane aglomeracije Zagreb. **Žumberak** je na granici s RSI, po broju stanovnika najmanja JLS (609) Zagrebačke županije i bez značajnije poljoprivredne ili industrijske proizvodnje. Potencijal za razvoj turizma području općine u cijelosti u Parku prirode Žumberak-Samoborsko gorje.

Slika 1: Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u

Izvor: LEDAER mreža Hrvatske

Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske

Izvor: <https://nrm.hr/clld/imenik-lagova/>

Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u

Osnovni statistički podaci o LAG-u							
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u	Broj stanovnika u naselju	Površina JLS km ²	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS	
Draganić	2.541	1	Navedeno u Prilogu 2.	72,38	35,11	890	
Duga Resa	10.212	28		60,39	169,10	3.724	
Lasinja	1.322	8		82,24	16,07	527	
Kamanje	827	7		14,8	55,88	280	
Karlovac	49.377	52		401,7	122,92	19.453	
Krašić	2.250	33		71,23	31,59	754	
Kravorsko	1.824	10		58,06	31,42	647	
Netretić	2.439	42		117,36	20,78	859	
Ozalj	5.837	97		179,39	32,54	2.018	
Pisarovina	3.484	14		145,07	24,02	1.144	
Pokupsko	1.926	14		105,78	18,21	694	
Ribnik	362	17		39,34	9,20	150	
Žakanje	1.732	22		44,74	38,72	536	
Žumberak	609	35		110,19	5,53	293	
Ukupno LAG	84.742	380			1.502,66	56,59*	31.969
Osobna iskaznica LAG-a							
OIB	501998920179						
Adresa sjedišta	Kurilovac 1, 47280 Ozalj						
Adresa podružnica	Trg hrvatskih branitelja 2, 47000 Karlovac						
Kontakt telefon	047 731 400 (112)/047 842 834						
Kontakt e-mail	lag@vallis-colapis.hr						
Mrežna stranica	https://leader.vallis-colapis.hr/						

Izvor: Državni zavod za statistiku – za osnovne statističke podatke o LAG-u; Popis stanovništva 2021., Napomena: *Prosjeak

1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a

LAG obuhvaća veći dio mikroregije Pokuplje¹ koja sadrži široke ravnice i niske brežuljke uz Kupu, Mrežnicu i Dobru. Niski i naplavno-močvarni dijelovi karlovačkog donjeg Pokuplja, južni rubni dijelovi Karlovačke kotline sa složenim hidrografskim čvorištem, kojeg čine sastavci dijelova rijeke Kupe, njezinih pritoka Kupčine (dijelom kanalizirane), Velike Utinje, Dobre i Korane sa pritokama Mrežnicom i Radonjom, uzrokuju stalne poplave i stvaranje močvarnih ravni. Naplavni dijelovi većinom se nalaze s lijeve strane i sjeverno od rijeke Kupe (108-121 nmv), a manjim dijelom s desne strane i južnije od rijeke Kupe (110-130 nmv). Kotlina je ispunjena pleistocenim riječnim nanosima. Zaštita od poplava riješena je izgradnjom zaustavnog kanala Kupa-Kupa, sjeverno od Karlovca, izgradnjom posebnog retencijskog bazena u zavali Crne Mlake i drugim zahvatima. Brežuljkasti i brdoviti predjeli pokriveni su šumama, livadama i oranicama te vinogradima i voćnjacima. U sjeverozapadnom dijelu LAG-a dio je Žumberka i Samoborskog gorja. Južno prigorje jedno je od najatraktivnijih

¹ Pokuplje se sastoji od dva dijela, gornje Pokuplje ili međuriječje gornje Kupe, donje Dobre i Mrežnice a donje Pokuplje je prostor od grada Ozlja do grada Petrinje uz tok rijeke Kupe. Obično se Pokupljem u užem smislu naziva područje široke Pokupske ravnice koja se proteže od Karlovca, do Siska, kod ušća Kupe u Savu. Gornjim Pokupljem ili Međurječjem smatra se prostor između rijeka gornje Kupe, donje Dobre i Mrežnice, to je ujedno jugozapadni rub Panonske nizine koji graniči s Gorskim Kotarom na jugu, sa Slovenijom na zapadu i Kordunom na istoku.

vinogradarskih krajolika u Hrvatskoj. Ugroženost i degradacija ovog prostora očituje se visokom depopulacijom što dovodi do napuštanja poljoprivredne proizvodnje, zarastanja poljoprivrednih površina, izgradnje prostorno i arhitekturno neprimjerenih objekata. Zapadni dio LAG-a Vallis Colapis nalazi se na karbonatnim naslagama, koju čine vapnenci i dolomiti mezozojske starosti. Osobito se izdvajaju zona plitkog krša– istočno od Ogulina do pravca koji ide od Ozlja preko Karlovca do Duge Rese i Slunja. To je područje razvoja krških fenomena (vrtače, pećinski sustavi itd). Gotovo sva površinska voda gubi se u podzemlju. Područje je obraslo šumama, šumarcima i bujadištima. Južno od rijeke Kupe, iznad pokupske nizine, izdižu se brežuljci s terasastim zemljištem (rubna pobrđa), s mjestimičnim šljunkovitim nanosima i vapnenačkim brežuljcima. Valovito rubno pobrđe (400 nmv), sastavljeno je od lapora, gline, pješčenjaka, šljunka i pijeska, pretežno je pod šumom, vinogradima i voćnjacima. Istočni dio LAG-a ima tipična ravničarska obilježja, dominiraju obrađene poljoprivredne površine i hrastove šume, djelomično degradirane agromelioracijskim radovima i zarastanjem.

Područje umjerene kontinentalne klime, (klimatska formula Cfwb), izraženih godišnjih doba, bez izrazito suhog razdoblja uz manju količinu oborina tijekom zime. Srednja temperatura najhladnijeg mjeseca u godini je -3°C - 18°C , srednja temperatura najtoplijeg mjeseca u godini je između 10°C i 22°C , te barem četiri uzastopna mjeseca imaju srednju temperature višu od 10°C . Prema podacima za razdoblje 1961.-1990. srednja temperatura zraka je najniža u siječnju ($-0,2^{\circ}\text{C}$) a najviša u srpnju ($21,3^{\circ}\text{C}$). Apsolutni minimum od $-25,2^{\circ}\text{C}$ zabilježen je u veljači, a maksimum $42,4^{\circ}\text{C}$ u srpnju. Prosječna insolacija je 1870 sati godišnje. Magla je česta pojava radi nizinskih rijeka, prosječno godišnje 78,1 dan s maglom.

Republika Hrvatska je u skupini europskih zemalja s najvećim kumulativnim udjelom šteta od ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja (klimatske promjene) u odnosu na bruto nacionalni proizvod. Najveću ranjivost pokazuju poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo, energetika i turizam.² Klimatske promjene su prepoznate u nacionalnim strateškim dokumentima i kao „sigurnosna prijetnja, rizik i izazov za Republiku Hrvatsku“ te se³ predviđa djelovanje u pravcu jačanja otpornosti na klimatske promjene i smanjenja rizika. Na području LAG-a utjecaj klimatskih promjena se za sada najviše opaža kroz povećanu opasnost od poplava te povećanja broja dana s visokim temperaturama zraka.

1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a

1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština

Područje LAG-a je naseljeno od pradavnih vremena, o čemu svjedoče arheološki ostaci ljudskih naseobina iz doba eneolitika (bakreno doba) koji se vežu za lasinjsku kulturu (lokalitet Talijanovo brdo u mjestu Lasinja). Drugi važan lokalitet je špilja Vrlovka (Kamanje) gdje su nađeni ostaci vaze iz bakrenog doba, ali i niz drugih artefakata koji svjedoče o naseljenosti područja sve do srednjeg vijeka. Najvjerojatnije područje oko rijeke Kupe naseljava ilirsko pleme Kolapijani, a područje Žumberka nastanjuju Kelti. U antičko doba područje postaje dio rimske provincije Panonije, a plemena se postupno romaniziraju. Nakon sloma Rimskog Carstva područje Panonije naseljavaju Avari i slavenska plemena. Od sloma avarske vlasti postupno prevladavaju slavenska plemena. O samom dolasku Hrvata malo je povijesnih izvora. Smatra se da su naselili područje današnje Hrvatske u 7. st. U 8. i 9. st. područje je pod upravom hrvatskih knezova, koji su franački vazali. U 16. stoljeću Hrvatska ulazi u sastav Habsburške Monarhije. Kako bi se obranilo područje središnje Hrvatske od napada iz Bosne koju je već

² <https://prilagodba-klimi.hr/utjecaji-klimatskih-promjena/>

³ Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske (Narodne novine br. 73/17)

zauzelo Osmansko Carstvo 1553. pristupa se **uređenju Vojne Krajine**. Područje pod LAG-a bilo je dijelom **Karlovačkog generalata od kraja 15. st.** Sjedište Karlovačkog generalata je karlovačka utvrda, oko koje nastaje grad Karlovac, čija gradnja počinje 1579. godine. Nakon ukidanja Vojne Krajine područje se pripaja Hrvatskoj i dolazi pod upravu bana. Zbog svog geoprometnog položaja Karlovac i okolica gospodarski napreduju u 18. i 19. st., zahvaljujući izgradnji cesta koje središnju Hrvatsku povezuju s Rijekom i Senjom (odnosno njihovim lukama), razvoju trgovine i lađarstva Kupom (različite rob, najviše žito, su se dopremale lađama iz Slavonije Savom, preko Siska, a te Kupom dalje do Karlovca, a odatle Jozefinskom i Karolinskom cestom prema moru). Gradnja željeznice 1873. doprinosi industrijskom razvoju Karlovca i Duge Rese. Na području LAG-a izgrađen je 1908. prvi pogon za proizvodnju električne energije (tzv. Munjara u Ozlju na rijeci Kupi). To se smatra jednim od najvažnijih trenutaka u povijesti područja LAG-a. U 2. Svj. ratu Karlovac je poprište mnogih sukoba. U Domovinskom ratu na području LAG-a najteže su stradale općine Lasinja i okolica Karlovca. Najznačajniji spomenik je **kulturno povijesna cjelina grada Karlovca**. Grad se razvio iz vojne tvrđave, koja je planirana u duhu renesansnog shvaćanja tzv. idealnog grada, baziran je na šesterokrakoj zvijezdi koja je definirana zemljanim bedemima. Stari grad Ozalj nastao je u srednjem vijeku, a u vrijeme Zrinskih pregrađen je u reprezentativni dvor. Danas je u vlasništvu udruge Braća hrvatskog zmaja. Unutar grada nalazi se Zavičajni muzej koji čuva sakralnu, grafičku i galerijsku zbirku Slave Raškaj. Na području Ozlja nalazi se i **dvorac Jaškovo** iz doba klasicizma (19.st). U Ribniku je sačuvan **stari grad Ribnik** iz 14. st. Jedan je od rijetko sačuvanih nizinskih "waserburgova" u Hrvatskoj. **Stari grad Novigrad** (Netretić), nastao u 15. st. postupno se obnavlja. Na području LAG-a još je niz različitih kurija, palača. Od sakralnih spomenika najznačajniji je **Pavlinski samostan sa župnom crkvom Rođenja Blažene Djevice Marije u Svecama** - Grad Ozalj (16. i 17. st). Crkva ima 8 oltara, orgulje, kipove, slike, crkveno posuđe i ruho koje su ostavština poznatih i nepoznatih pavlinskih umjetnika. U Krašiću se nalazi **rodna kuća kardinala Alojzija Stepinca**, koja u dijelu kuće ima etnografsku zbirku otvorenu za javnost, a u podrumu inventar za proizvodnju vina. Od **industrijske baštine** izdvaja se **hidroelektrana** tzv. Munjara (Ozalj), **tvornički kompleks ŽE-ČE** (Karlovac) sa sačuvanim izvornim karakteristikama gradnje, vanjskog oblikovanja, dijelom strojeva i inventara te **željeznički kolodvor u Karlovcu**, sagrađen u stilu „mađarske škole“ i u cijelosti sačuvan. **Kulturno povijesna cjelina Duge Rese** je predstavlja **industrijsko naselje** koncipirano kao vrtni grad, s objektima okruženim perivojem, drvoredima i predvrtovima. Rijedak je primjer cjelovito očuvanog industrijskog i vrtnog grada s kraja 19. i početka 20. st. u srednjoeuropskim okvirima. Iako je centralni dio LAG-a (Karlovac, Duga Resa, Ozalj) dio hrvatskog industrijskog bazena ovo je područje i sačuvane materijalne i nematerijalne etno-baštine. To je prostor sačuvane bogate tradicije vezane za svakodnevni život sela, koja se ponegdje veže za jedan ili dva lokaliteta, a neki identitetski povezuju stanovnike s LAG područja s drugim dijelovima KŽ i ZŽ, a neki i s drugim dijelovima Hrvatske. Na području Draganića sačuvan je **draganički govor**, a na području Kravarskog i Pokupskog **turopoljski govor**. Mnogo je zaštićene baštine vezane i za glazbeni izričaj kao što je ojkanje, rozganje, glagoljaško pjevanje, **sviranje guci** (Ozalj, Karlovac, Duga Resa) i cimbal. Od narodnih običaja vezanih za crkvene svetkovine izdvaja se **izrada božićnog nakita od krep papira (roža, kinč) i slame (lusteri), Jurjevdana, izrada božićnih jaslca** (područje Zagrebačke županije), **izrada „puranca“** (Draganić). Također sačuvani su i pojedini tradicijski obrti kao što je medičarski obrt, **izrada jalbe – ženskog pokrivala za glavu (Ozalj), proizvodnja živog vapna na tradicijski način (Ozalj)**. Tu je i **tradicija hrvatskog lovstva i sokolarenje**, ali i slavljenje vinskih običaja – „Martinje“ (ZŽ). **Baština svjetskog značaja**, pod zaštitom

UNESCO, je **medičarski obrt te ojkanje i rozganje**. Od građevinske etno-baštine najpoznatiji je **Etnopark pokraj Ozlja** koji se sastoji od 6 tradicijskih građevina preseljenih iz okolice. Krajolik Žumberak - Samoborsko gorje - Plešivičko prigorje, prepoznat je kao povijesni, spontano razvijani, ruralni krajolik pokriven mozaikom šumskih, livadno-pašnjačkih i oraničkih površina, unutar kojih su smještena povijesna sela s očuvanom tradicijskom gradnjom- stari gradovi, crkve i kapele rimokatoličke i grkokatoličke provenijencije, tradicijske klijeti, vodenice te brojni arheološki lokaliteti. Na području LAG-a prisutna je svijest o važnosti očuvanja kulturne baštine koja se ogleda i u zaštiti lokalnog značenja (Kamanje). Mnoge znamenite ličnosti koje su na ovom području rođene ili su ovdje i radile i živjele doprinijele su kulturnom, gospodarskom i političkom napretku kao što su obitelj hrvatskih velikaša Zrinski, Fran Krsto Frankopan, Maksimilijan Vrhovac, Vjekoslav Karas, Dragojla Jarnević, Većeslav Holjevac, Milan Lenuzzi, braća Seljan, Josip Vaništa, Dušan Dančuo, Ivanka Boljkovac, Miroslav Šutej, Slava Raškaj, Slavko Goldstein, Ivo Lola Ribar, Tadija Smičiklas, Ivan Šubašić, Pavao Miljavac, Juraj Križanić, Franjo Kuharić, blaženi Alojzije Stepinac, Pavao Štoos, Petar Stipetić i mnogi drugi.

Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Draganić	4	0	0	0	0	0	2
Duga Resa	5	1	0	0	0	0	1
Lasinja	1	0	0	1	0	0	0
Kamanje	1	0	0	0	0	0	0
Karlovac	69	6	0	0	0	0	0
Krašić	9	1	0	0	0	0	0
Kravarsko	0	0	0	0	0	0	1
Netretić	12	2	0	0	0	0	0
Ozalj	24	1	0	0	0	0	2
Pisarovina	6	0	0	0	0	0	1
Pokupsko	5	0	0	0	0	0	1
Ribnik	4	0	0	0	0	0	0
Žakanje	2	0	0	0	0	0	0
Žumberak	7	0	1	0	0	0	0
Ukupno LAG	149- detaljno navedeno u Prilogu 3.	11- detaljno navedeno u Prilogu 3.	1- detaljno navedeno u Prilogu 3.	1- detaljno navedeno u Prilogu 3.	0	0	8- detaljno navedeno u Prilogu 3.

Izvor: *Ministarstvo kulture i medija*

1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a

Na području LAG-a zaštićeno je 8 prirodnih lokaliteta. Najznačajniji je **Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje** (Ozalj, Krašić, Žumberak), te je pod LAG obuhvatom 59,84% Parka (20.463,36 ha). Žumberak i Samoborsko gorje su među najvrjednijim predjelima kontinentalne Hrvatske. Najviši vrh Žumberka, Sv. Gera, visok je 1178 m. To je područje izuzetne i vrijedne kombinacije šuma i prostranih livada, nastalih davnim djelovanjem čovjeka. Najveći dio šumskih zajednica su bukove sastojine. Na toplijim stranama i na zaštićenim

zaravnima prostiru se šume hrasta kitnjaka, s fragmentima šume hrasta medunca. Nešto su rjeđe i šume pitomog kestena. U šumama i po livadama Žumberka i Samoborskog gorja nalazi se znatan broj rijetkog i zaštićenog bilja (blagajev likovac, crveni likovac, lovorasti likovac, kranjski ljiljan, brojne vrste kaćuna, više vrsta sirištara, tisa, samoborska gromotulja, mala sapunika i dr.). U PP vrlo je širok i zanimljiv broj vrsta životinjskog svijeta. Od rijetkih vrsta nalazimo crnu žunu, lještarku, gavrana, kreju lješnikaru, crnu rodu i dr. Na području PP nalazi se **Zaštićeni krajolik Slapnica** (1964.) koji predstavlja slikovitu šumovitu kanjonsku dolinu, stvorenu u dolomitima s vrijednim šumskim površinama (pretežno bukva). Krajobrazom teče potok Slapnica s pritocima i brojnim vodopadima (najveći Brisalo na Čučkovom potoku) te vrelom krškog tipa. Na nekoliko mjesta u dolini zastupljena je manjim površinama i sedra. Na području Karlovca se nalazi botanički rezervat **Cret Banski Moravci**. Cret s okolnom šumom u Banskim Moravcima nalazi se uz cestu za Skakavac, na podnožju, a djelomično i na padini brežuljka uz koji teče potok Utinjčica te mu prijete izumiranje zbog melioriranja okolnog zemljišta. **Ornitološki rezervat Crna Mlaka** obuhvaća močvarno područje i istoimene ribnjake te šumske zajednice kojima dominira hrast lužnjak, poljski jasen, brijest, joha, topola i grab, divlja kruška i jabuka. Područje Crne Mlake s ribnjacima osobito je značajno za obitavanje raznolikih ptica, a također je značajno i prilikom proljetne i jesenje seobe ptica. Unutar naselja Karlovac nalaze se dva spomenika parkovne arhitekture **Marmontova aleja** (drvored platana) i **Vrbanićev perivoj**. Strme litice u neposrednoj okolici grada Ozlja (park šuma) obrasle su autohtonom i sađenom vegetacijom koja je dosta dobro sačuvana. Okolica staroga grada Ozlja, kao i stare kapelice u pozadini, predstavlja prirodno-znanstveno, kulturno-povijesno i turistički značajno područje, te ju je potrebno zaštititi kao značajni krajolik. POVS područja NATURA 2000 zauzimaju 39.309,76 ha ili 26,16% površine LAG-a, a POP područja zauzimaju površinu od 24.958,14 ha ili 16,60% površine. S obzirom da se ove dvije razine zaštite dijelom preklapaju zaštićena površina NATURA 2000 u LAG-u Vallis Colapis iznosi 61.237,11 ha ili 40,75 %. Svim područjima u kategoriji nacionalne zaštite i područjima NATURA 2000 na prostoru LAG-a upravljaju javne ustanove u smislu zaštite, održavanja i promicanja te osiguranja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara vrijednostima na području Karlovačke (JU „Natura Viva“) i Zagrebačke županije (JU „Zeleni prsten“). PP upravlja JU "Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje". Uz zakonski zaštićene kategorije, na području LAG-a evidentiran je niz vrijednih prirodnih područja koja se također štite temeljem Zakona o zaštiti prirode kroz prostorno planske odredbe na razini Županije, kao što su značajni krajobrazi (Dobra, dolina Velike i Male Utinje, Korana, Kupa, potok Gradnica, Rečica – Veliko polje), park šume (Domačaj Lug, Dubovac, Kozjača) spomenici parkovne arhitekture: (drvored divljih kestena uz Kupu u Karlovcu, Park Dr. Franje Tuđmana Duga Resa, Park oko dvorca - Gornje Pokupje, Park oko dvorca Jaškovo, Karlovačka promenada, Park uz kuriju Drašković u Rečici, Park oko dvorca Treščerovac, Park oko dvorca Zorkovac. U Karlovcu je 2016. izgrađena AQUATIKA-Slatkovodni akvarij Karlovac. Izložbeni postav akvarija je prikaz flore i faune hrvatskih rijeka i njihovih ekosustava, geološke prošlosti te tradicijske kulture i povijesti porječja četiriju karlovačkih rijeka. Postav prikazuje tok krške rijeke – riječnu floru, faunu i njezinu bioraznolikost.

Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a

Izvor: *Bioportal, web portal informacijskog sustava zaštite prirode*

Napomena: Detaljna slika NATURA 2000 područja nalazi se u Prilogu 4.

Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a

Kategorija zaštite	Naziv	Površina u ha	Godina proglašenja	JLS-ovi u LAG-u na čijem području se nalazi
Spomenik prirode	Špilja Vrlovka	točkasti lokalitet	1962.	Kamanje
Posebni rezervat	Područje oko Crne Mlake	693,96	1980.	Karlovac
Posebni rezervat	Cret Banski Moravci	1,81	1967.	Karlovac
Spomenik parkovne arhitekture	Marmontova aleja	1,89	1968.	Karlovac
Spomenik parkovne arhitekture	Vrbanićev perivoj	4,58	1970.	Karlovac
Park prirode	Žumberak-Samoborsko gorje	1.812,05	1999.	Krašić
Značajni krajobraz	Slapnica	140,06	1964.	Krašić
Park prirode	Žumberak-Samoborsko gorje	7.653,46	1999.	Ozalj
Park šuma	Okolica Ozalj Grada	4,92	1970.	Ozalj
Park prirode	Žumberak-Samoborsko gorje	11.020,87	1999.	Žumberak
Značajni krajobraz	Slapnica	119.33	1964.	Žumberak
Ukupno LAG	8			

Izvor: *Bioportal, web portal informacijskog sustav zaštite prirode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja*

1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Promet: Područje LAG-a (Karlovac, Duga Resa) je najznačajnije prometno čvorište koje povezuje Republiku Hrvatsku u pravcu sjever-jug te istok-zapad. Kroz Karlovac prolaze

autoceste A1 i A6 i državne ceste DC1, DC3, D6, D36. Na mrežu javnih cesta nastavlja se mreža županijskih i lokalnih cesta. Nerazvrstanih cesta ima 2.534,93 km, od kojih je oko 70% asfaltirano. Karlovac je i željezničko čvorište kojim prolaze 3 željezničke pruge značajne za međunarodni promet. Lokalna pruga L103 povezuje Karlovac i Kamanje (28,79 km). Na području LAG-a nema zračnih luka. Zračna luka F. Tuđman, udaljena je cca 62 km od Karlovca. U Bratini (Pisarovina) se nalazi sportski aerodrom Bratina koji je certificiran prema nacionalnom zakonodavstvu.⁴ Nema riječnog prometa niti izgrađenih luka/pristaništa; rijeka Kupa je klasificirana, na dionici od ušća Odre do Ozlja, kao vodni put I. klase duljine 155,6 km.⁵ Riječna luka planirana je kod Banijskog mosta u Karlovcu. **Vodnogospodarski sustavi:** Područje LAG-a pripada slivu rijeke Kupe, koja od izvora do Ozlja ima karakteristike krške, a dalje nizinske rijeke. To su ujedno karakteristike i ostalih vodotoka na području LAG-a. U nizinama velika je opasnost od poplava na područjima uz vodotoke. Stoga je ovo područje velikih ulaganja u sustave obrane od poplave, naročito područje Karlovca (grad na 4 rijeke Kupa, Korana, Mrežnica, Dobra). **Vodoopskrbna mreža:** je najrazvijenija u Karlovcu, Dugoj Resi i sjeverozapadno od tog područja. Istočno, u općinama Draganić i Lasinja vodoopskrba pokriva manji dio područja. Zbog velikih gubitaka vode u mreži do 69% (Duga Resa) u planu je izmjena dijela vodoopskrbne mreže, prije njenog daljnjeg širenja. Doviřena su istraživanja i utvrđene zaštitne zone novih vodocrpilišta u Karlovcu. Utvrđuju se lokacije i kapaciteti novih vodocrpilišta u Novigradu na Dobri za vodoopskrbu Duga Rese i okolice. JLS s područja Zagrebačke županije Krašić i Pisarovina su gotovo u cijelosti pokriveni vodoopskrbom, a mreža je najmanje razvijena u Pokupskom (oko 50%). **Odvodnja:** Veći dio ruralnog područja nema riješenu odvodnju niti pročišćavanje otpadnih voda. Zbrinjavanje i pročišćavanje otpadnih voda nije riješeno u cijelosti ni u gradskim naseljima unutar LAG-a. Sustavi odvodnje postoje na području gradova. Najznačajniji je sustav odvodnje aglomeracije Karlovac-Duga Resa, koji čini jednu tehnološko-projektanu cjelinu i u koji će se, u idućem periodu, ulagati značajna sredstva za izgradnju i rekonstrukciju sanitarne kanalizacije i vodoopskrbnog sustava. **Informacijsko-komunikacijska infrastruktura:** Sve JLS su pokrivene poštanskim uredima. Generalno, urbana područja i područja glavnih prometnica su dobro pokrivena, dok su ruralna i nenaseljena područja slabije pokrivena. Najbolja je pokrivenost naselja Karlovac. **Energetski sustavi:** Područje je elektrificirano i distribucijska mreža naročito na sjeverozapadnom industrijskom području LAG-a zadovoljava potrebe stanovništva i industrije (Karlovac, Duga Resa, Ozalj), dok su udaljena ruralna područja (Žumberak) slabije pokrivena elektrodistribucijskom mrežom. Na području LAG-a sve je više energetskih postrojenja koja koriste OIE (HE Ozalj I, Mhe Ilovac, Mhe Mataković, Mhe Križančića mlin, i Mhe Pamučna ind. Duga Resa). Osim korištenja vodnih resursa podižu se energane koje koriste snagu vjetra i biomasu (kogeneracija u općini Žakanje). Značajno rastu ulaganja privatnog sektora, ali su informacije o mogućnostima ulaganja u ovaj sektor nedostupne velikom broju stanovnika. Područjem LAG-a prolazi magistralni **plinovod** Bosiljevo-Karlovac-Lučko s pripadajućim odvojkom prema Karlovcu i lokalnom plinoopskrbnom mrežom u Karlovcu. **Gospodarenje otpadom:** Centar za gospodarenje otpadom još nije sagrađen ni za područje Zagrebačke ni Karlovačke županije. Na odlagalište „Ilovac“ komunalni otpad odlažu Duga Resa, Karlovac, Ozalj, Draganić, Kamanje, Lasinja, Netretić i Ribnik. Stacionarno reciklažno dvorište imaju Karlovac (2), Žakanje, Duga Resa i Lasinja. Mobilno reciklažno dvorište imaju Karlovac, Ribnik i Pokupsko, Lasinja koristi mobilno dvorište privatnog vlasnika. Prosječna stopa odvojenog sakupljanja gospodarskog otpada je 18,87%. Najveću stopu ima Pokupsko (47,5%),

⁴ <https://metar-taf.com/airport/LDZR-zagreb-bratina>

⁵ Pravilnik o razvrstavanju i otvaranju vodnih putova na unutarnjim vodama (NN 77/11, 66,14 i 81/15)

a najmanju Žumberak 4,1%. Na području kamenoloma Zvečaj privatna tvrtka ima dozvolu za odlagalište građevinskog otpada (Duga Resa). Komunalni otpad Pisarovine, Pokupskog, Žumberka i Kravarskog prikuplja privatna tvrtka koja ga odlaže na različita odlagališta van Zagrebačke županije. **Vatrogasna služba:** JVP Karlovac i DVD-i u svim JLS, koji su okosnica vatrogasne službe na području LAG-a.

Tablica 4: Komunalna infrastruktura na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Ukupno
Autocesta	Km	49,2
Državna cesta	Km	157,55
Županijska cesta	Km	156,05
Lokalna cesta	Km	238,67
Nerazvrstana cesta	Km	2.534,93
Željeznička pruga	Km	63,13
Biciklističke staze	Km	112,35
Međunarodne zračne luke	Broj	n/p
Ostale zračne luke	Broj	n/p
Morske luke	Broj	n/p
Riječne luke	Broj	n/p
Elektr. ener. kablovi	Km	1.077,32
Pokrivenost elektroničko-komunikacijske infrastrukture	% pokrivenosti EK infrastrukture – bakrena parica	60,44 %
	% pokrivenosti EK infrastrukture – svjetlovod	5,52 %
	% pokrivenosti EK infrastrukture – koaksijalni kabel	16,14 %
Plinovod	Km	23,15
Vodovod	Km	1.726,6
Kanalizacija	Km	209,01
Pročišćivači otpadnih voda	Broj	3
Centri za gospod. otpadom	Broj	0
Pretovarni centri	Broj	1

Izvor: Jedinice lokalne i regionalne (KŽ, ZŽ) samouprave

1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Obrazovanje: Sve veći broj JLS osigurava djeci predškolskog uzrasta usluge dječjeg vrtića. Na području LAG-a u funkciji je 15 javnih dječjih vrtića, od toga je u Karlovcu 9 vrtića, a po jedan u Dugoj Resi, Ozlju, Lasinji, Kamanju, Kravarskom i Pisarovini. Privatni vrtići se nalaze u Draganiću (2), Karlovcu (2), Kravarskom i Pokupskom. Na području LAG-a, usluga jaslica je dostupna u Dugoj Resi, Kamanju, Karlovcu, Ozlju i Pisarovini. Usluga ovlaštenih dadilja je dostupna u Dugoj Resi (1) i Lasinji (2). Osnovno školstvo organizirano je u svim JLS. Srednje školsko obrazovanje je organizirano u Karlovcu i Dugoj Resi. Više i visoko obrazovanje je organizirano u Karlovcu, no najveći broj studenata nastavlja školovanje na Sveučilištu u Zagrebu. Veleučilište u Karlovcu ima studije lovstva i zaštite prirode, mehatronike, sestrinstva, sigurnosti i zaštite, prehrambene tehnologije, strojarstva, ugostiteljstva i poslovnog upravljanja, iz čega je razvidno da se nastoji mlade školovati za zanimanja vezana za tradiciju prerađivačke industrije te pružanja usluga stanovnicima područja LAG-a. Veleučilište i Pučko otvoreno učilište (POU) na području Karlovca organiziraju nastavu obrazovanja odraslih. POU Duga Resa provodi projekt Demokratski rasadnik čija je svrha uređenje prostora kina i prostora za rad udruga, organiziranje tečajeva, javnih tribina, predavanja i sl., a nastao je u suradnji sa stanovnicima Duge Rese. **Kultura:** Na području LAG-a je 5 muzeja, od kojih se 4 nalaze u Karlovcu (gradski, muzej Domovinskog rata -Turanj, galerija Vjekoslava Karasa i stari grad

Dubovac). Galerija Vjekoslav Karas ima niz likovnih zbirki (crteža, plakata, akvarela, slika 18. i 19-st., umjetničke fotografije, multimedije i suvremene umjetnosti). Također organizira već tradicionalne hrvatske triennale akvarela. Zavičajni muzej Ozalj se nalazi u Starom gradu Ozlju sa zbirkom oružja iz vremena Zrinskih, zbirkom slika Slave Raškaj, a sam Stari grad je u vlasništvu udruge Braća hrvatskog zmaja. U Karlovcu se nalazi Gradsko kazalište Zorin dom, a kino dvorane se nalaze u Karlovcu i Dugoj Resi. Knjižnice postoje samo na području gradova te u Pokupskom. Gradska knjižnica Karlovac, za svoje korisnike, posjeduje bibliobus. Osim ovih ustanova u organizaciji kulturnih događanja sudjeluju POU i Turistička zajednica. Na području općina nositelji kulturnih događanja su različite udruge građana i angažirani pojedinci, Općine i Turističke zajednice. Poznate su manifestacije karlovački Dani piva, filmski festivali (Filmska revija mladeži i Four River Festival), festival DOK (Kamanje), Štrudlafest (Jaškovo-Ozalj) te organizacija starih seoskih igara u Vrhovcu. **Zdravstvo:** Na području LAG-a organizirana je primarna zdravstvena zaštita putem Domova zdravlja (DZ) i privatnih ordinacija. DZ i specijalističke ordinacije se nalaze u gradovima dok su u općinama uglavnom ambulante opće i dentalne medicine. Sekundarna zdravstvena zaštita se ostvaruje u Općoj bolnici Karlovac i Specijalnoj bolnici za produženo liječenje Duga Resa. **Socijalna skrb:** pruža se putem podružnica Hrvatskog zavoda za socijalnu skrb (Karlovac, Duga Resa). Korisnici usluga s područja LAG-a, koji administrativno pripadaju Zagrebačkoj županiji, svoja prava ostvaruju u podružnici Velika Gorica (izvan LAG obuhvata). Sve JLS LAG-a, iz svojih proračuna, osiguravaju sredstva za godišnje Socijalne programe koji su usmjereni na siromašne obitelji i pojedince te na pomoć roditeljima (naknada za novorođenčad, stipendije, sufinanciranje prijevoza, nabave udžbenika i sl.). U Karlovcu se nalazi Dom za nezbrinutu djecu, a u Ozlju Centar za pružanje usluga u zajednici za djecu, mladež i odrasle osobe s intelektualnim teškoćama (osnivač RH). Skrb za starije i nemoćne osigurava se putem doma za starije i nemoćne u Karlovcu (1 javno vlasništvo) i niza obiteljskih domova (23) koji pružaju usluge za manji broj korisnika (prosjeak 10-20). Najviše ih je u Karlovcu (17), a ostali se nalaze u Dugoj Resi (5), Ozlju (1), Krašiću (2), Netretiću (2) i Draganiću (3). 3 su registrirane udomiteljske obitelji i to u Draganiću (2) i Žumberku (1). **Sportsko-rekreacijska infrastruktura** je koncentrirana na području grada Karlovca. O razvoju sporta brine Karlovačka športska zajednica. Zbog važnosti sporta za lokalnu zajednicu izrađena je Strategija razvoja sporta Grada Karlovca 2021.-2028. Na području Karlovca je 5 dvorana namijenjenih različitim sportovima, nogometno igralište s 3 pomoćna terena te novoizgrađenom atletskom stazom. U Karlovcu se nalaze teniski tereni, klizalište, kupalište te je sport prepoznat kao važna aktivnost za stanovnike i posjetitelje. U ostalim JLS na području LAG-a najviše je otvorenih sportskih terena (54), pretežno nogometna igrališta. Na području Krašića nalazilo se prvo hrvatsko golf igralište s 18 rupa (Dolina kardinala), ali koje nije zaživjelo. **Zone posebne namjene** od interesa za RH, namijenjena obrambenoj funkciji nalaze se u Karlovcu (607, 43 ha). Razvidno je kako je društvena infrastruktura koncentrirana u gradovima dok je nedostatna u ruralnim naseljima područja LAG-a stoga ju je potrebno dalje razvijati kako bi se povećala kvaliteta života stanovnika, smanjila depopulacija, omogućilo privlačenje novih stanovnika i posjetitelja područja.

Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Količina
Društveni/kulturni dom, dom za mlade	Broj	44
Kazališta	Broj	1
Kino dvorane	Broj	2
Knjižnice	Broj	4
Muzeji	Broj	5
Vatrogasni dom	Broj	79
Ambulanta	Broj	36

Dom zdravlja	Broj	3
Bolnica	Broj	2
Vrtići	Broj	21
Ostali predškolski objekti	Broj	4
Osnovne škole	Broj	35
Srednje škole	Broj	1
Sportske građevine (zatvorene) ne uključujući školske dvorane	Broj	27
Sportske građevine (otvorene)	Broj	65
Dom za nezbrinutu djecu	Broj	1
Dom za starije i nemoćne	Broj	23
Ustanove za rehabilitaciju ovisnika (koje ne spadaju pod bolnice)	Broj	1

Izvor: *Jedinice lokalne i regionalne (KŽ, ZŽ) samouprave*

1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a

Grad Karlovac pripada 7. skupini po indeksu razvijenosti, a u najnerazvijenija područja spadaju općine Žumberak (1. skupina), Ribnik (2. skupina), a u 3. skupini se nalaze Lasinja, Krašić, Netretić, Pokupsko i Žakanje. Zaostajanje za prosjekom RH nadomješta se i svrstavanjem JLS u područja od posebne državne skrbi. U 2. skupini područja od posebne državne skrbi nalazi se Lasinja i 36 naselja (cijela ili dio) koja administrativno pripadaju Gradu Karlovcu, a u 3. skupini se nalaze Netretić i Ribnik.⁶ Karlovac je administrativno, obrazovno, zdravstveno središte Karlovačke županije u kojem je najveća koncentracija poduzetnika, zaposlenosti i gospodarske aktivnosti.⁷ Za područje gradova, unutar LAG-a, izrađena je **Strategija razvoja većeg urbanog područja Karlovac** (u daljnjem tekstu: VUPKA) 2019.-2027. s ciljem stvaranja konkurentnog, modernog gospodarstva, uređenja velike infrastrukture za održivi razvoj (energetika, prometna, komunalna i vodna infrastruktura), uz revitalizaciju urbanih centara i njihovih jezgri. Realizacijom ciljeva VUPKA, Karlovac, Duga Resa i Ozalj bi modernizirali svu infrastrukturu, potrebnu za daljnji razvoj industrije i razvoj novih djelatnosti. U VUPKA nije uključena niti jedna općina s područja LAG-a. Najznačajnija poduzetnička infrastruktura je koncentrirana na području VUPKA i to 6 **poduzetničkih zona** ukupne površine 122,04 ha⁸. U Karlovcu se nalazi Razvojni centar Hrvatske gospodarske komore, Obrtnička komora KŽ i JU Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije. Na području VUPKA, prema broju zaposlenih, najznačajnije djelatnosti su prerađivačka industrija, građevina i trgovina. Na području općina unutar LAG-a po ovom pokazatelju, najveći značaj ima prerađivačka industrija, građevina i djelatnost pružanja smještaja te pripreme i posluživanja hrane. **Šumarstvo:** Na području toka rijeke Kupe i sjevernije nalaze se poplavne šume hrasta lužnjaka, dok se u dijelu Žumberka i južnije od Karlovca nalaze šume hrasta kitnjaka i običnog graba te brdske šume bukve. Šume hrasta kitnjaka i običnog graba najrasprostranjenije su šumske zajednice i u području LAG-a koje administrativno pripada Zagrebačkoj županiji. Ukupna površina pod šumama i šumskim zemljištem iznosi 69.858,52 ha, a od toga je 56,02% u privatnom vlasništvu. Najviše šuma i šumskog zemljišta u privatnom vlasništvu je na području Ozlja, Netretića i Karlovca 17.386,42 ha (44,43% ukupne površine privatnih šuma). Na području LAG-a djeluju 4 udruge

⁶ Zakon o područjima od posebne državne skrbi Narodne novine broj 86/08, 57/11, 51/13, 148/13, 76/14, 147/14, 18/15, 106/18

⁷ Donošenjem Zakona o o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, Narodne novine broj 147/14, 123/17, 118/18 u cijelosti određuje poticaje određene Zakonom o područjima od posebne državne skrbi i Zakonom o brdsko planinskim područjima

⁸ Prema VUPKA ukupna površina poduzetničkih zona je 122,04 ha što uključuje i površine koje su pod prometnicama i vodne površine, u nekim dijelovima poduzetničke zone nisu pripremljene za korištenje, ali u dugoročnim razvojnim planovima definirane su površine, namjene i lokacije

šumoposjednika (Krašić, Pokupsko, Žakanje i Žumberak). U **poljoprivredi** najveći broj PG ima EVPG do 3.000 eura (67,80%). Svega 144 ili 3,17% je ekoloških proizvođača, kojih je najviše na području Karlovca (74 ili 51,39%), nema ih u općini Žumberak, a samo 1 u općini Kamanje. Na području Karlovca, kojem administrativno, osim naselja Karlovac, pripada 51 ruralno naselje, najveći je broj registriranih PG-ova; 1.659 ili 36,31%. Na području Karlovca uzgaja se 47,38% krava, 25,26% ovaca i 49,56% svinja s područja LAG-a. Područje 6 JLS LAG-a obuhvaćeno je **oznakom izvornosti vina na EU razini (Plešivica)⁹ i oznakom zemljopisnog podrijetla za hrvatsku staru šljivovicu. Rudarstvo:** Na području LAG-a eksploatira se tehničko-građevni kamen u Krašiću,¹⁰ Dugoj Resi i Žakanju, a ciglarska glina na području Karlovca.¹¹ Istražni prostori za ugljikovodike su dodijeljeni na području Pokupskog, Kravarskog, Pisarovine, Krašića i Žumberka.¹² Na području Pisarovine nalazi se **izvor mineralne vode Janino Vrelo, lokalitet Jamnička Kiselica** koji se prodaje pod trgovačkim nazivom „Jamnica“. Na području LAG-a **prerađivačka industrija** ima najveći značaj kako u generiranju prihoda, tako i u zapošljavanju i broju registriranih trgovačkih društava. Od 10 najvećih tvrtki u KŽ, po broju zaposlenih, 9 je registrirano na području Karlovca, u kojem je koncentrirana većina stručnih djelatnosti (što je i očekivano). Najveća tvrtka na području LAG-a, u 2020. godini po ukupnom prihodu, je PPK Karlovačka mesna industrija d.d.¹³ KIM MLJEKARA KARLOVAC d.o.o. (u vlasništvu DUKAT d.d.) osigurava preradu sirovog mlijeka na području LAG-a veoma značajna je i zadržana industrija piva (HEINEKEN HRVATSKA d.o.o.). Također ovi prerađivački kapaciteti pozitivno utječu na zadržavanje stočarstva na području LAG-a. Osim prehrambeno-prerađivačke industrije, u Karlovcu djeluju i tvrtke iz sektora metaloprerađivačke industrije kao što je HS PRODUKT d.o.o. (proizvodnja oružja) i TVORNICA TURBINA d.o.o., industrije građevinskih materijala (ciglana) te tekstilne industrije KELTEKS d.o.o. koji proizvodi specijalne tkanine za zaštitnu odjeću. Obrtnici na području LAG-a usmjereni su najviše na pružanje usluga lokalnom stanovništvu. **Razvoj turizma** na području LAG-a zasniva se na prirodnoj i kulturnoj baštini s naglaskom na aktivni, ruralni, lovni i ribolovni turizam. Na području pokupskog dijela LAG-a, ekopark Krašograd u Pisarovini je postao izletnička obiteljska destinacija. O važnosti turizma na području LAG-a upućuje podatak da je djelatnost pružanja usluga smještaja, pripreme i posluživanja hrane na ruralnijem dijelu LAG-a (općine) 3. po broju zaposlenih. S obzirom na broj dolazaka turista najviše je dolazaka na području Karlovca (33,06%) i Duge Rese (40,48 %) u 2020. godini. Zbog svog geoprometnog položaja, ovo je područje i velikog tranzita prema južnim morskim destinacijama te NP Plitvička jezera. Turizam utemeljen na kulturnoj baštini područja je manje prepoznatljiv iako se ulaže u obnovu i čuvanje kulturne baštine, njenu promociju kroz različita događanja, festivale, manifestacije i sl. potrebno ga je dalje razvijati, jednako kao i turizam zasnovan na prirodnoj baštini područja. Primjer turističke atrakcije temeljene na kulturnoj baštini čija popularnost raste je žitna lađa „Zora“ kojom upravlja društveno poduzeće Aurora Colapis d.o.o. U pandemijskoj 2020. godini došlo je do značajnog pada broja dolazaka i noćenja, ali se povećala duljina boravka na području LAG-a s 1,62 dana na 1,86 dana. Područje LAG-a tek je na početku ostvarivanja svog turističkog potencijala. U cilju razvoja atraktivnosti područja, pogotovo ruralnog dijela, važne su manifestacije koje se temelje na etno-baštini i gastronomiji područja (npr. Štrudlafest, Dani piva u Karlovcu i sl.). U svrhu boljeg upravljanja razvojem turizma na području LAG-a djeluju turističke zajednice osnovane na načelima

⁹ Ministarstvo poljoprivrede - Oznake izvornosti vina (gov.hr)

¹⁰ Zagrebačka županija, 2020., Izvješće o stanju u prostoru Zagrebačke županije 2016. - 2020. godine, važeća koncesija do 31.12.2022.

¹¹ Karlovačka županija, 2020., Izvješće o stanju u prostoru Karlovačke županije 2016.-2020.

¹² Zagrebačka županija, 2020., Izvješće o stanju u prostoru Zagrebačke županije 2016. - 2020. godine - podaci Agencije za ugljikovodike

¹³ Osnovana 1963. godine, a od 2003. godine posluje u grupaciji PIVAC d.d.

destinacijskog upravljanja; TZP Kupa sa sjedištem u Ozlju obuhvaća Ozalj, Kamanje, Ribnik, Lasinju, Draganić i Žakanje, a TZP 4 rijeke sa sjedištem u Dugoj Resi obuhvaća 5 JLS-a, od toga 2 pripadaju LAG-u Vallis Colapis; Duga Resa i Netretić. Na području Zagrebačke županije definirana su žarišta turističke aktivnosti od kojih je jedno Krašić i okolica, i ključna područja za razvoj turističkih proizvoda (Žumberak, te područje Pokupskog, te manjim dijelom Pisarovine i Kravarskog ¹⁴ **Ostale gospodarske djelatnosti:** Na području LAG-a od velikog značaja (ukupan prihod, broj zaposlenih) imaju još trgovina i građevina. Trgovina je posebno važna djelatnost sa stanovišta zapošljavanja i ukupnog prihoda na području gradova, jer je tu najveća koncentracija stanovništva (77,21% stanovništva unutar LAG-a živi na području VUPKA). Na području LAG-a Vallis Colapis, zbog nepovoljnih demografskih kretanja u doglednoj budućnosti, neće biti dovoljno oslanjati se na radnu snagu s područja LAG-a već i na druge mjere i dolazak radne snage iz drugih dijelova Hrvatske i inozemstva. Za budući socioekonomski razvoj područja važno je ulagati u inovativne i nove tehnologije, nova znanja, vještine i metode te u umrežavanje i suradnju dionika kao i u jačanje svijesti o inkluzivnom gospodarskom razvoju uz zelenu i digitalnu tranziciju, zaštitu okoliša, očuvanje i promociju baštine.

Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji područja LAG-a

JLS	Razvoj na skupina prema IR	Indeks razvijenost i JLS	Prosječan dohodak po stanovniku, eura	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku, eura	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovano stanovništvo (VŠS, VSS)
Draganić	4	99,978	25893,6	1571,51	0,1732	98,02	160,4	0,1309
Duga Resa	6	102,249	32490,81	1653,2	0,1742	93,28	146,1	0,175
Lasinja	3	97,598	25509,63	1867,16	0,1261	83,81	181,6	0,0975
Kamanje	4	98,521	23332,39	1812,04	0,1864	90,99	138,1	0,1152
Karlovac	7	105,579	34180,05	2656,02	0,1404	91,26	146,6	0,262
Krašić	3	97,263	24117,72	1070,05	0,1098	87,38	169,1	0,0843
Kravarsko	5	101,217	26816,03	1461,19	0,1309	97,44	89,9	0,0901
Netretić	3	96,03	25765,04	1185,61	0,1602	86,5	193,7	0,0725
Ozalj	5	100,149	27460,63	2164,07	0,131	89,06	146,6	0,1097
Pisarovina	5	101,431	26401,29	2448,03	0,0897	92,91	128,6	0,0986
Pokupsko	3	96,685	21712,17	1396,72	0,1566	88,51	117,2	0,053
Ribnik	2	94,484	21343,19	1811,83	0,2099	77,82	223,5	0,1505
Žakanje	3	97,697	18548,94	1469,77	0,145	91,64	121,1	0,1032
Žumberak	1	87,097	22515,63	1746,36	0,1521	70,55	407,1	0,0659
Ukupno LAG	n/p	n/p	25.434,79	1.736,68	0,15*	88,51*	169,26*	0,11*

Izvor: MRRFEU.

Napomena: *Prosjek

¹⁴ Strategija turističkog razvoja Zagrebačke županije (do 2025. godine)

Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj zaposlenih prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj zaposlenih ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	93	9	7892	56	581	1665	1770	598	539	463	13	18	623	205	27	133	238	80	263	0	0	15.266
2019.	150	9	7633	55	574	1704	1715	631	711	400	13	12	618	205	27	132	242	92	272	0	0	15.195
2020.	153	12	7640	56	588	1941	1662	626	703	393	14	14	608	212	27	171	252	94	285	0	0	15.451

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj poduzetnika prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj poduzetnika ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	57	3	314	12	22	195	419	80	138	68	5	25	259	41	1	30	28	13	66	0	0	1.776
2019.	62	3	321	12	20	214	403	76	157	71	5	21	253	42	1	27	27	19	71	0	0	1.805
2020.	68	3	325	13	20	239	418	84	163	73	5	25	263	43	1	27	29	21	75	0	0	1.895

Izvor: Hrvatska gospodarska komora

Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj obrta prema djelatnosti		Broj obrta ukupno za sve djelatnosti
	Proizvodna djelatnost	Uslužna djelatnost	
2018.	32	310	1691
2019.	34	310	1769
2020.	32	309	1781

Izvor: Hrvatska obrtnička komora

Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druge pravna osoba i ostalo	Od toga broj ekoloških proizvođača
Draganić	120	39	3	5	0	0	5
Duga Resa	268	118	1	3	0	0	4
Lasinja	89	43	0	1	0	0	4
Kamanje	35	17	0	1	0	0	1
Karlovac	1074	549	4	24	7	1	74
Krašić	183	15	5	0	0	0	3
Krvarsko	109	18	0	1	0	0	4
Netretić	143	43	0	0	0	0	4
Ozalj	365	131	10	6	0	1	20
Pisarovina	406	61	1	6	0	0	7
Pokupsko	239	41	2	0	0	0	3
Ribnik	38	14	5	2	0	0	5
Žakanje	174	60	2	4	0	0	10
Žumberak	67	11	4	0	0	0	0
Ukupno LAG	3.310	1.160	37	53	7	2	144

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – AGRONET

Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (EUR)					
	do 3.000	3.001 – 8.000	8.001 – 15.000	15.001 – 50.000	50.001 – 100.000	100.001 i više
Draganić	88	33	16	18	8	2
Duga Resa	258	85	20	10	6	0
Lasinja	65	36	9	9	3	0
Kamanje	41	12	1	1	0	0
Karlovac	1.060	363	127	95	6	7
Krašić	134	38	12	16	5	0
Krvarsko	87	30	11	5	0	0
Netretić	109	48	14	7	1	2
Ozalj	288	144	27	26	5	0
Pisarovina	268	143	31	33	3	1
Pokupsko	194	71	11	7	0	0
Ribnik	33	18	8	2	1	0
Žakanje	121	74	29	16	2	1
Žumberak	59	10	7	7	1	0
Ukupno LAG	2.805	1.105	323	252	41	13

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a

JLS	Ukupna poljoprivredna površina (ha)	Ukupan broj parcela u ARKOD-u	Livade (ha)	Voćnjaci (ha)	Vinogradi (ha)	Maslinici	Pašnjaci (ha)	Oranice (ha)	Šume i šumsko zemljište
Draganić	296.56	2.127	294,51	17,54	4,13	n/p	98,35	802,59	3.575,51
Duga Resa	142.287	2.271	256,96	24,59	4,43	n/p	0	1341,36	1.729,98
Lasinja	118.50	1.474	240,52	23,57	0	n/p	60,63	480,47	3.401,17
Kamanje	6.02	390	47,93	5,37	1,42	n/p	14,97	28,47	791,24
Karlovac	1444.38	12.544	2.240,39	207,39	1,86	n/p	218,38	3796,05	15.043,01
Krašić	32.09	2.483	332,1	19,08	31,15	n/p	58,41	375,12	3.512,78
Kravarsko	76.04	1.152	118,98	19,08	4,35	n/p	20,89	20,89	3.241,02
Netretić	291.06	1.945	430,76	31,37	6,49	n/p	99,66	293,22	6.028,64
Ozalj	355.56	5.596	646,29	80,93	73,99	n/p	156,44	966,71	8.946,99
Pisarovina	676.52	6.018	946,94	53,38	1,66	n/p	28,97	2345,99	5.516,54
Pokupsko	27.47	3.089	355,65	22,49	4,81	n/p	34,01	637,5	5.605,36
Ribnik	87.88	750	164,74	11,68	0,59	n/p	33,24	208,85	2.838,98
Žakanje	156.92	3.753	488,67	28,11	1,59	n/p	37,57	823,98	1.802,43
Žumberak	176.60	759	135,4	11,9	1,27	n/p	28,91	51,43	7.824,87
Ukupno LAG	186.885	44.351	6.699,84	556,48	137,74	n/p	890,43	121.72,63	69.858,52

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatske šume d.o.o.*

Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a

JLS	Kategorija stoke							
	Govedo	Ovca	Koza	Konj	Svinja	Perad	Magarac	Pčela (pčelinje zajednice)
Draganić	710	190	4	68	58	20	27	410
Duga Resa	525	1.278	62	24	360	640	0	2.846
Lasinja	248	413	72	4	44	36	3	224
Kamanje	19	200	0	4	0	0	0	114
Karlovac	3.977	3.097	295	198	1.424	545	12	9.565
Krašić	262	1.065	18	48	207	0	2	328
Krvarsko	109	154	11	4	26	0	0	398
Netretić	371	1.649	72	11	7	42	0	543
Ozalj	689	2.109	81	15	235	268	5	2.052
Pisarovina	764	472	102	23	200	42	0	804
Pokupsko	227	317	22	7	120	0	1	72
Ribnik	60	273	2	0	36	0	0	0
Žakanje	351	562	7	7	143	65	0	152
Žumberak	81	481	26	15	13	0	0	61
Ukupno LAG	8.393	12.260	774	428	2.873	1.658	68	17.569

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede*

Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

JLS	Godina																	
	2018.						2019.						2020.					
	dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista		
	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
Draganić	3366	341	3025	3889	405	3484	3574	367	3207	3813	427	3386	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Duga Resa	16800	3367	13433	37798	7005	30793	17627	3737	13890	38959	7653	31306	9390	4038	5352	18604	8196	10408
Lasinja	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Kamanje	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	247	115	132	879	271	608	112	61	51	472	134	338
Karlovac	41659	5369	36290	58789	9983	48806	48067	7065	41002	70164	12660	57504	13921	3298	10623	24127	7677	16450
Krašić	75	8	67	587	19	568	132	17	115	913	39	874	165	90	75	816	213	603
Kravarско	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	93	15	78	605	23	582	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Netretić	8460	409	8051	9128	484	8644	9283	551	8732	10078	837	9241	2545	457	2088	3439	777	2662
Ozalj	2436	499	1937	4554	935	3619	2566	632	1934	5490	1274	4216	1262	484	778	2737	971	1766
Pisarovina	2962	2207	755	5072	2713	2359	3075	2119	956	4676	2316	2360	1363	1073	290	2883	1717	1166
Pokupsko	154	129	25	409	309	100	325	163	162	723	301	422	343	225	118	903	524	379
Ribnik	2175	558	1617	4960	1461	3499	1796	409	1387	4046	608	3438	647	117	530	1287	227	1060
Žakanje	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Žumberak	161	80	81	344	135	209	103	70	33	357	240	117	176	133	43	472	323	149
Ukupno LAG	78.248	12.967	65.281	125.530	23.449	102.081	86.888	15.260	71.628	140.703	26.649	114.054	29.924	9.976	19.948	55.740	20.759	34.981

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																											ukupno			
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59				60 i više		
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U		M	Ž	U
Draganić	3	1	4	3	3	6	2	3	5	3	4	7	2	6	8	2	4	6	2	2	4	1	4	5	2	3	5	1	2	3	53
Duga Resa	3	0	3	6	6	12	2	16	18	6	8	14	5	15	20	7	16	23	6	9	15	5	11	16	11	25	36	9	6	15	172
Lasinja	0	0	0	0	1	1	0	1	1	1	3	4	1	0	1	0	3	3	2	3	5	0	2	2	0	2	2	0	1	1	20
Kamanje	1	0	1	2	1	3	0	0	0	1	2	3	1	3	4	2	0	2	0	0	0	1	2	3	1	2	3	0	3	3	13
Karlovac	21	20	41	36	44	80	28	56	84	34	70	104	21	81	102	42	59	101	47	74	121	47	62	109	67	74	141	31	19	50	933
Krašić	0	0	0	0	2	2	0	1	1	1	6	7	2	1	3	1	0	1	0	0	0	3	2	5	3	3	6	0	0	0	25
Kravarско	2	2	4	5	2	7	3	8	11	1	2	3	0	5	5	1	2	3	2	6	8	0	6	6	4	9	13	3	7	10	70
Netretić	0	1	1	1	2	3	0	1	1	0	5	5	1	2	3	2	1	3	3	1	4	2	2	4	4	2	6	0	0	0	30
Ozalj	1	6	7	0	5	5	3	11	14	2	4	6	4	7	11	5	4	9	2	4	6	3	5	8	4	4	8	3	5	8	82
Pisarovina	5	3	8	3	3	6	1	4	5	0	3	3	0	4	4	5	4	9	5	2	7	1	1	2	4	2	6	3	2	5	55
Pokupsko	1	0	1	0	2	2	0	7	7	0	2	2	0	2	2	2	1	3	3	8	11	2	4	6	0	5	5	5	3	8	47
Ribnik	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2	0	2	1	0	1	6
Žakanje	0	0	0	0	2	2	3	1	4	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	3	3	0	3	3	1	1	2	16
Žumberak	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	1	1	1	1	2	1	1	2	2	0	2	1	1	2	2	0	2	12
Ukupno LAG	37	33	70	56	74	130	43	110	153	49	110	159	38	128	166	69	95	164	37	111	184	67	104	171	103	135	238	59	49	108	1534

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (<https://statistika.hzz.hr/>), stanje na 12/2020.

Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																													ukupno				
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60-64			65 i više			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž		U	M	Ž	U
Draganić	5	3	8	27	22	49	57	48	105	67	57	124	72	46	118	56	43	99	54	58	112	59	50	109	57	24	81	16	5	21	0	0	0	5
Duga Resa	11	8	19	185	99	284	328	280	608	376	290	666	333	238	571	270	257	527	272	298	570	285	225	510	199	98	297	50	31	81	9	2	11	11
Lasinja	3	2	5	22	23	45	42	30	72	35	33	68	37	21	58	26	25	51	26	24	50	45	32	77	28	13	41	11	7	18	2	4	6	3
Kamanje	4	1	5	28	13	41	28	21	49	29	23	52	15	19	34	28	20	48	24	22	46	32	15	47	16	2	18	8	1	9	0	0	0	4
Karlovac	57	36	93	625	460	1085	1231	1154	2385	1517	1471	2988	1526	1376	2902	1292	1393	2685	1302	1403	2705	1259	1322	2581	1073	718	1791	431	256	687	96	43	139	57
Krašić	8	8	16	60	28	88	71	49	120	54	44	98	64	46	110	73	48	121	84	48	132	74	26	100	60	11	71	20	3	23	5	4	9	8
Krvarsko	4	8	12	50	28	78	54	45	99	53	30	83	48	38	86	34	37	71	61	33	94	48	28	76	35	7	42	9	2	11	1	0	1	4
Netretić	5	2	7	55	27	82	83	62	145	90	50	140	69	39	108	77	51	128	81	50	131	71	35	106	47	7	54	11	3	14	0	1	1	5
Ozalj	18	4	22	127	75	202	189	142	331	192	152	344	176	118	294	180	131	311	177	142	319	215	125	340	129	44	173	38	10	48	3	3	6	18
Pisarovina	8	9	17	43	42	85	67	87	154	112	90	202	116	99	215	101	90	191	100	83	183	98	94	192	108	69	177	42	41	83	74	75	149	8
Pokupsko	5	12	17	38	23	61	45	26	71	38	30	68	45	31	76	53	42	95	57	37	94	45	25	70	26	8	34	10	5	15	3	0	3	5
Ribnik	1	2	3	11	6	17	10	12	22	17	11	28	11	5	16	13	10	23	6	13	19	17	4	21	9	1	10	1	0	1	1	0	1	1
Žakanje	4	4	8	42	25	67	56	41	97	58	49	107	41	41	82	48	39	87	59	52	111	70	29	99	24	4	28	6	1	7	1	1	2	4
Žumberak	1	2	3	13	10	23	11	7	18	14	6	20	18	10	28	27	12	39	26	6	32	37	5	42	12	7	19	4	1	5	2	0	2	1
Ukupno LAG	134	101	235	1326	881	2207	2272	2004	4276	2652	2336	4988	2571	2127	4698	2278	2198	4476	2329	2269	4598	2355	2015	4370	1823	1013	2836	657	366	1023	197	133	330	134

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011.

1.3. Demografske značajke područja LAG-a

Prema Karti siromaštva¹⁵ stopa rizika od siromaštva na razini Karlovačke županije iznosi 23,2% i veća je od stope na razini RH (19,2 %), a u riziku od siromaštva na području Zagrebačke županije je 16,7% stanovnika, što je ispod prosjeka RH. Na razini LAG-a, prema podacima iz Popisa stanovnika 2011., ova stopa iznosi 30,78 %, odnosno u riziku od siromaštva je živjelo 27.696 stanovnika. Najviši % stanovnika u riziku od siromaštva živi u Netreću (57,76 %), Draganiću (44,01 %) i Lasinji (41,71%). U gradovima, u kojima ukupno živi 65.426 stanovnika, **rizik od siromaštva je također vrlo visok, rizik se kreće od 26, 37% u Karlovcu, u Ozlju 33,11 % do 34,29 % u Dugoj Resi.** Na području LAG-a, 2021. godine, živjelo je 84.742 stanovnika; 66,54% stanovnika Karlovačke i 3,36% stanovnika Zagrebačke županije. **Od 2011. broj stanovnika se smanjio za 10.865 ili 11,36%. U odnosu na 2001. pad iznosi čak 19,29%.** Stanovnike su gubile sve JLS; najviše Žumberak (31,03 %) i Ribnik (23,79%), a najmanje Pisarovina (5,56%). Prosječna starost stanovništva je 44,9 godina (2011.) Najstariji su stanovnici Žumberka 53,9 godina, a najmlađi Netreća 40,3 godine. Vitalni indeks iznosi 40,03. Pozitivan vitalni indeks (2020:) imala je samo općina Kamanje - 109,10. Na razini LAG-a prema podacima iz Popisa stanovnika 2011., ova stopa iznosi 30,78%, odnosno u riziku od siromaštva je živjelo 27.696 stanovnika. Najviši % stanovnika u riziku od siromaštva živi u Netreću (57,76%), Draganiću (44, 01%) i Lasinji (41, 71%). Na području LAG-a (Popis stanovništva 2021.) 96,74% stanovnika se izjašnjava kao Hrvati. Značajniji udio srpske nacionalne manjine je u području Karlovca 5,75% stanovnika (2.840) i Lasinji 9,53% (126). Na području LAG-a je aktivno 1.119 udruga civilnog društva, od toga 866 u gradovima. U Karlovcu je aktivno 715 udruga ili 63,90%. Najveći broj udruga je iz domene vatrogastva (DVD), sporta, uključujući i lovačka društva. Na području LAG-a djeluju brojne udruge koje čuvaju kulturnu baštinu i koje su u manjim sredinama važan nositelj društvenog života i kulturnih događanja. Zastupljeni su i drugi interesi stanovnika kao što su interesi žena, mladih, očuvanja prirodne baštine i sl. Većina registriranih udruga financira svoje djelovanje oslanjajući se na lokalne i eventualno županijske proračune. Za dobivanje sredstava iz nacionalnih i europskih sredstava udruge često nemaju dovoljno ljudskih kapaciteta. Područje Karlovačke i Zagrebačke županije je područje čestih pokušaja nelegalnih ulazaka migranata na područje RH iz pravca RBiH, te njihovih daljnjih kretanja prema članicama EU. U 2021. došlo je do značajnog smanjenja broja ulazaka migranata¹⁶. Ipak je veliki broj osoba koje su zatečene u dubini teritorija, a koje povećavaju osjećaj nesigurnosti lokalnog stanovništva koje živi u sve manje napučenim ruralnim naseljima.¹⁷ Starenje stanovništva i depopulacija područja uzrokuje probleme održavanja i razvoja gospodarskih aktivnosti komunalne i društvene infrastrukture, a naročito će pogađati općine unutar LAG-a. Od 2020. sve je veća tendencija elektroničkog (*on-line*) poslovanja za udaljene poslodavce i/ili tržišta za što je osnovni preduvjet razvoj mreže elektroničkih komunikacija na ruralnom području. Potpora LAG-a jačanju ljudskih resursa, razvoju cjeloživotnog obrazovanja, razmjeni znanja i vještina, suradnji te razvoju civilnog društva, neophodna je za ukupan daljnji ujednačen i integriran razvoj te koheziju područja.

¹⁵ Svjetska banka 2016., Hrvatska Ocjena siromaštva za mala područja temeljem potrošnje (Karte siromaštva)

¹⁶ <https://data.gov.hr/ckan/dataset/pregled-sigurnosnih-pokazatelja-u-2021-godini/resource/42fb8bc0-b7bc-444f-ad0d-ce2179a30bd8>, statistički pregled pokazatelja MUP RH za 2021. godinu

¹⁷ Na području Zagrebačke županije u 2021. godini je bilo 1.669 nezakonitih prelazaka granice, a u Karlovačkoj županiji 2.068. Od toga u dubini teritorija u Zagrebačkoj županiji je zatečeno 807 osoba, a u Karlovačkoj 906 osoba.

Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a

Naziv JLS	Natalitet		Mortalitet		Vitalni indeks		Prosječna starost stanovnika
	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.
Draganić	21	27	48	59	43,8	45,8	45,3
Duga Resa	83	72	159	192	52,2	37,5	43,3
Lasinja	8	5	36	37	22,2	13,5	45,9
Kamanje	11	12	13	11	84,6	109,1	45,9
Karlovac	431	376	773	975	55,8	38,6	42,9
Krašić	22	7	55	45	40	15,6	43,8
Krvarsko	21	21	24	26	87,5	80,8	46
Netretić	26	17	67	64	38,8	26,6	40,4
Ozalj	55	42	117	117	47	35,9	46,3
Pisarovina	32	29	64	67	50	43,3	43,7
Pokupsko	11	19	28	37	39,3	51,4	42,9
Ribnik	1	0	16	12	6,3	0	47,9
Žakanje	24	13	20	22	120	59,1	42,3
Žumberak	4	2	31	30	12,9	6,7	53,8
Ukupno LAG	750	642	1043	1694	71,90	37,90	36,18

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a

Naziv JLS	Bez škole			Osnovna škola			Srednja škola ¹⁸			Visoko obrazovanje												Nepoznato		
										Svega			Stručni studij ¹⁹			Sveučilišni studij ²⁰			Doktorat					
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U			
Karlovac	284	663	947	7614	12688	20302	30098	25174	55272	8180	10246	18426	3937	4105	8042	4152	6087	10239	91	54	145	103	63	166
Duga Resa	10	19	29	588	1109	1697	2843	2413	5256	708	979	1687	399	428	827	304	546	850	5	5	10	n/p	n/p	1
Ozalj	17	25	42	502	886	1388	1625	1210	2835	298	420	718	156	154	310	141	265	406	1	1	2	n/p	n/p	1
Draganić	5	12	17	190	298	488	669	524	1193	124	189	313	67	93	160	55	96	151	0	2	2	n/p	n/p	0
Kamanje	n/p	n/p	n/p	102	55	157	251	171	422	43	68	111	28	36	64	15	32	47	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Netretić	9	10	19	241	365	606	690	521	1211	94	116	210	42	56	98	51	60	111	1	0	1	n/p	n/p	n/p
Ribnik	1	0	1	33	57	90	118	68	186	27	19	46	12	9	21	15	10	25	0	0	0	n/p	n/p	0
Žakanje	3	3	6	135	240	375	475	387	862	107	123	230	58	62	120	49	60	109	0	1	1	n/p	n/p	0
Lasinja	4	11	15	129	153	282	336	264	600	48	76	124	27	36	63	31	40	61	0	0	0	n/p	n/p	1
Krašić	3	10	13	273	421	694	424	588	1012	98	124	222	54	56	110	44	68	112	0	0	0	n/p	n/p	0
Krvarsko	2	5	7	124	190	314	528	407	935	82	96	178	40	38	78	40	55	95	2	3	5	n/p	n/p	0
Pisarovina	6	22	28	383	477	860	897	686	1583	164	187	351	79	80	159	83	105	188	2	2	4	1	1	2
Pokupsko	2	19	21	221	270	491	553	383	936	61	73	134	42	44	86	18	29	47	1	0	1	n/p	n/p	n/p
Žumberak	1	10	11	98	140	238	174	101	275	23	18	41	9	5	14	14	13	27	0	0	0	0	0	0
Ukupno LAG	347	809	1156	10633	17349	27982	39681	32897	72578	10057	12734	22791	4950	5202	10152	5012	7466	12478	103	63	166	104	64	168

Izvor: Državni zavod za statistiku (podaci za stanovništvo prema najviše završenoj školi i spolu), 2021.

¹⁸ Obuhvaćene su sve srednje škole – industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanje, škole za KV i VKV radnike, tehničke i srodne strukovne škole i gimnazije

¹⁹ Obuhvaćene su sve više škole, I. (VI.) stupnjevi fakulteta te stručni studiji po Bologni.

²⁰ Obuhvaćeni su svi fakulteti, umjetničke akademije, svi sveučilišni studiji po Bologni te magistarski znanstveni, stručni i umjetnički studij.

2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.

LAG Vallis Colapis je u razdoblju 2014.-2022. godine raspisao 8 LAG natječaja za 4 tipa operacije pri čemu je na područje LAG-a, plasirano 2.146.532,96 eura. 3 natječaja raspisana su za „Potporu razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“, gdje je plasirano 55,66% alokacije za Podmjeru 19.2., pri čemu su potpore dodijeljene za 80 mala poljoprivredna gospodarstava. 3 natječaja raspisana su za „Restrukturiranje, modernizaciju i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“, od kojih je 3. natječaj u tijeku. Kroz navedene natječaje biti će plasirano 26,94% alokacije za Podmjeru 19.2., kroz koje će potpore ostvariti 22 velika poljoprivredna gospodarstva. 1 natječaj je raspisan za „Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima“, gdje je plasirano 4,11% alokacije za Podmjeru 19.2., a potpore su dodijeljene za 3 korisnika. Također, raspisan je 1 natječaj „Potpora mladim poljoprivrednicima“, gdje je plasirano 13,29% alokacije za Podmjeru 19.2., a potpore su dodijeljene za 10 mladih poljoprivrednika. Do 31. srpnja 2023. godine konačno je isplaćeno 74 projekta, što iznosi 62,75% alokacije planirane za Podmjeru 19.2., pri čemu su ostvarena dva nova radna mjesta. Putem Podmjere 19.2. za ostvarene potpore kroz LAG natječaje, krajnjim je korisnicima ukupno isplaćeno 1.589.354,34 eura, što iznosi **74,04%**. Preko Podmjere 19.4. LAG Vallis Colapis je na raspolaganju imao 505.755,11 eura, a za potrebe provedbe LEADER programa LAG je dodatno zaposlio dvije nove osobe. Sredstva ostvarena kroz istu raspoređena su do kraja 2023. godine i dostatna su za nesmetano funkcioniranje i rad LAG-a.

LAG je u provedbi međuteritorijalnog projekta suradnje. Za provedbu projekata suradnje LAG na raspolaganju ima ukupno 62.949,51 eura. Projekt suradnje se provodi u partnerstvu sa dva domaća LAG-a, a LAG Vallis Colapis je koordinator projekta. Tema projekta odnosi se na promociju i razvoj integrirane ponude ruralnog turizma na području LAG-ova. Ukupna vrijednost projekta iznosi 152.686,87 eura.

U programskom razdoblju 2014-20. (uključujući i prijelazno razdoblje 2021-22.) LAG je aktivno koristio i druge izvore financiranja. Time je još jednom pokazana sposobnost organizacije za upravljanje više-izvorskim načinom financiranja. Na tom tragu, najviše potpora (55,63% ukupnih sredstava kojima je organizacija raspolagala iz drugih izvora u navedenom razdoblju) došlo je iz Europskog socijalnog fonda (ESF). LAG je proveo ukupno 16 projekata financiranih iz ESF-a, u širokom rasponu tema od rada s nezaposlenima i poticanja razvoja društvenog poduzetništva, preko razvoja volonterstva, razvoja kapaciteta lokalnih udruga, do pružanja socijalnih usluga za ranjive socijalne skupine. Osim 16 projekata koje je proveo u svojstvu nositelja ili partnera, LAG Vallis Colapis je u navedenom razdoblju mentorirao pisanje 4 projekta za druge udruge sa svojeg ruralnog područja, bez da je u njima sudjelovao kao partner. Obzirom na svoju stratešku usmjerenost na rad s mladima, u ovom programskom razdoblju program Erasmus+ predstavljao je sljedeći značajan izvor financiranja djelatnosti LAG-a pri čemu je provedeno 16 projekata ukupne vrijednosti preko 333.000 EUR. Potpore nacionalnih ministarstava i državnih ureda za rad Volonterskog centra Kupa iznosile su oko 134.000 EUR, a broj od 10 projekata koji su tim sredstvima financirani svjedoči da je LAG koristio doduše manje, ali redovne godišnje potpore.

Švicarsko-hrvatski program suradnje je također izvor čija je potpora u iznosu od oko 170.000 EUR korištena za razvoj društvenog poduzetništva i poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom. Kada se uzmu u obzir svi navedeni izvori financiranja, vidi se da je LAG Vallis Colapis uspio svoja izvorna sredstva, kojima je raspolagao u sklopu mjere 19 Programa ruralnog razvoja u razdoblju 2014-20. (uključujući i prijelazno razdoblje 2021-22.), u iznosu od oko 2,7 mil. EUR dodatno oplemeniti s čak 5 drugih izvora financiranja u ukupnom iznosu od 1,7 mil EUR koje je LAG Vallis Colapis koristio za zapošljavanja, jačanje kapaciteta zaposlenika, članova, volontera i razvojnih dionika na svom području,

Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata

Provedba LRS 2014. – 2022.											
Tip operacije	Natječaj LAG-a		Odobreni projekti od strane LAG-a		Odobreni projekti od strane APPRRR		Potpuno isplaćeni projekti		Pokazatelji		
	br	Alokacija, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	Br. novostvorenih radnih mjesta (u isplaćenim projektima)	Pokazatelji LAG-a	Pokazatelji LAG-a
6.3.1.	1	607.515,03 €	38	563.062,71 €	38	563.062,71 €	37	548.245,27 €	0	Broj PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a / 38 PG-a	Broj PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a / 37 PG-a
4.2.1.	2	206.599,64 €	3	88.159,04 €	3	88.159,04 €	2	59.028,47 €	1	Broj PG-a koja primaju potporu za sudjelovanje u programima kvalitete lokalnim tržištima, kratkim lancima opskrbe te proizvođačkim skupinama/organizacijama/ 3PG-a	Broj PG-a koja primaju potporu za sudjelovanje u programima kvalitete lokalnim tržištima, kratkim lancima opskrbe te proizvođačkim skupinama/organizacijama/ 2 PG-a
4.1.1.	3	352.694,38 €	11	306.434,38 €	11	306.434,38 €	8	223.733,82 €	1	Broj PG-a kojima je dodijeljena potpora za ulaganje u restrukturiranje ili modernizaciju/ 11 PG-a	Broj PG-a kojima je dodijeljena potpora za ulaganje u restrukturiranje ili modernizaciju/ 8 PG-a
6.1.1.	4	304.980,42 €	11	304.980,42 €	10	285.304,27 €	9	236.113,91 €	0	Broja PG-a kojima je dodijeljena potpora za plan razvoja poslovanja / ulaganja za mlade poljoprivrednike za 10 PG-a	Broja PG-a kojima je dodijeljena potpora za plan razvoja poslovanja / ulaganja za mlade poljoprivrednike za 9 PG-a
6.3.1.	5	150.328,49 €	10	150.277,39 €	10	150.277,39 €	5	75.164,21 €	0	Broj PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a / 10 PG-a	Broj PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a / 5 PG-a
4.1.1.	6	222.438,72 €	6	222.438,72 €	6	222.438,72 €	1	24.444,32 €	0	Broj PG-a kojima je dodijeljena potpora za ulaganje u restrukturiranje ili modernizaciju/ 6 PG-a	Broj PG-a kojima je dodijeljena potpora za ulaganje u restrukturiranje ili modernizaciju/ 1 PG
6.3.1.	7	526.212,42 €	35	526.212,42 €	35	526.212,42 €	12	180.415,68 €	0	Broj PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a / 35 PG-a	Broj PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a / 12 PG-a

Provedba drugih projekata u razdoblju 2014. – 2022.						
Naziv projekta	Izvor financiranja projekta	Ukupni iznos projekta, eura	Iznos učešća LAG-a, eura	Razdoblje provedbe projekta	Uloga LAG-a u provedbi projekta	Rezultati i pokazatelji
Koordinacija za pružanje socijalnih usluga Karlovačke i Sisačko-moslavačke županije	Europski socijalni fond (ESF)	97.752,73	97.752,73	29.12.2014.-28.12.2015.	Nositelj	U cilju povlačenja sredstava iz EU fondova educirano je 25 OCD-a koje pružaju pomoć starijim i nemoćnim osobama u seoskim sredinama. 25 osoba je educirano za geronto domaćice, te su iste opremljene biciklima, radnom obučom, odjećom i mobitelima,
Q25 – Jačanje sustava volontiranja u ruralnim zajednicama središnje Hrvatske	ESF	80.818,68	80.818,68	01.06.2017.-31.05.2018.	Nositelj	U svrhu unapređenja sustava volonterstva u pružanju socijalnih usluga 20 ustanova/organizacija ima educirano osobu za upravljanje i koordinaciju volontera.
Volonterska školica	ESF	125.832,65	6.752,51	01.06.2017.-31.05.2019.	Partner	8 predstavnika OCD-a educirano je za osmišljavanje i provedbu volonterskih programa; 47 predstavnika škola educirano za osmišljavanje i provedbu volonterskih programa; 9 programa školskog volontiranja je izrađeno i uključeno u školski kurikulum; osnovano 9 klubova volontera u školama
Zapošljavanje kroz suvremeni pristup ponudi poljoprivrednih proizvoda	ESF	132.658,13	132.658,13	01.06.2018.-30.11.2019.	Nositelj	Osnovano 6 klubova za zapošljavanje
Izvor znanja	ESF	264.293,40	38.374,26	01.06.2020.-01.06.2022.	Partner	Revitaliziran i opremljen prostor u vlasništvu Općine Pisarovine u svrhu pokretanja društvenog života u ruralnoj zajednici i unaprjeđenju kapaciteta lokalnih usluga.
Pokrenimo KOK!	ESF	264.021,77	42.492,67	01.08.2020.-01.08.2022.	Partner	Revitaliziran i opremljen prostor u vlasništvu Općine Kravarsko u svrhu pokretanja društvenog života u ruralnoj zajednici i unaprjeđenju kapaciteta lokalnih usluga. Osnovan Savjet mladih Općine Kravarsko.
Unaprjeđenje socijalno-poduzetničkog poduhvata Žitna lada	ESF	153.022,73	21.618,04	01.10.2020.-01.10.2021.	Partner	Transferirano postojeće poduzeća u društveno poduzeće te ojačani njegovi kapaciteti i informiranje dugotrajno nezaposlenih (mladi, žene, i 50+ starosti) uz umrežavanje s postojećim društvenim poduzećima, organizacijama za ruralni razvoj i udrugama za rad s mladima.
Održivi turizam kroz društveno poduzetništvo	ESF	148.320,18	61.937,38	01.10.2020.-01.05.2022.	Partner	Transferirano postojeće poduzeće u društveno poduzeće te ojačani njegovi kapaciteti i informiranje dugotrajno nezaposlenih (mladi, žene, i 50+ starosti) uz umrežavanje s postojećim društvenim poduzećima,

						organizacijama za ruralni razvoj i udrugama za rad s mladima
Razvoj tržišta domaće hrane kroz društveno poduzetništvo	ESF	155.905,99	53.191,35	01.10.2020.-01.04.2023.	Partner	Transferirano postojeće poduzeće u društveno poduzeće te ojačani njegovi kapaciteti i informiranje dugotrajno nezaposlenih u ruralnim zajednicama o mogućnostima zapošljavanja kroz društveno-poduzetničke aktivnosti.
Godine nisu važne!	ESF	244.371,87	38.313,40	20.10.2020.-20.10.2022.	Partner	O snaženi kapaciteti OCD-a u cilju prevencije socijalne isključenosti umirovljenika na području Duge Rese i triju općina te povećanje kvalitete življenja. Svrha projekta je kroz različite programe doprinijeti unapređenju psihičkog i fizičkog stanja umirovljenika te potaknuti ih na sudjelovanje u aktivnostima zajednice.
Aktiviraj se u mirovini	ESF	248.581,42	39.034,64	01.11.2020.-31.10.2022.	Partner	O snaženi kapaciteti OCD-a u cilju provođenja vlastitih djelatnosti povećati će lokalnih ljudskih resursa, osobito u polju pružanja socijalnih, kulturnih, obrazovnih i ekonomskih usluga u ruralnoj zajednici.
Pokupsko u srcu	ESF	254.667,21	9.459,54	02.11.2020.-02.05.2022.	Partner	Uspostavljen prostor za dugoročno zajedničko djelovanje za društveno-ekološke organizacije civilnog društva u Pokupskom, pružanju inovativnih usluga građanima Pokupskog i šire lokalne zajednice s naglaskom na kvalitetu života i zadržavanje mladih u prostorno izoliranim područjima Zagrebačke županije.
Partnerstvo za društveni centar u Žakanju	ESF	265.405,87	38.136,02	03.11.2020.-03.10.2022.	Partner	O snaženo javno-civilno partnerstvo i sudjelovanje članova zajednice u upravljanju i donošenju odluka kroz širenje raspona socijalnih, obrazovnih i gospodarskih sadržaja i usluga koje se pokreću u lokalnom društvenom centru te jačanje kapaciteta lokalnih OCD. Ciljane skupine su lokalne OCD koje djeluju na području kulture, socijalnih usluga (posebno rada s djecom, mladima, ženama i starijima) i lokalnog razvoja vođenog od strane zajednice (CLLD - Community Led Local Development) na području Općine Žakanje i susjednih općina Kamanje i Ribnika.
Društveni centar Ozalj	ESF	264.183,15	38.337,69	03.11.2020.-03.11.2022.	Partner	O snaženo javno-civilno partnerstvo i sudjelovanje članova zajednice u upravljanju i donošenju odluka kroz proširen raspon socijalnih, kulturnih, obrazovnih i gospodarskih sadržaja i usluga koje su pokrenute u lokalnom društvenom centru te jačanje kapaciteta lokalnih OCD.

Održivost ruralnih zajednica kroz žensko poduzetništvo	ESF	139.218,50	36.850,62	29.10.2021.-29.06.2023.	Partner	Transferirano poduzeće Sirana Milka j.d.o.o. u društveno poduzeće uz jačanje stručnih i poslovnih vještina zaposlenika i informiranje dugotrajno nezaposlenih u ruralnim zajednicama Karlovačke, Zagrebačke i Bjelovarsko-bilogorske županije o mogućnostima samozapošljavanja kroz povezivanje s društvenim poduzećem i organizacijama za ruralni razvoj. Očuvano i stvoreno 5 radnih mjesta.
Umrežavanjem do novih kompetencija	ESF	59.593,39	59.593,39	16.08.2022.-16.08.2023.	Partner	3 lokalna OCD-ova koji sudjeluju u aktivnostima izgradnje kapaciteta relevantnih za svoje područje rada
Okreni društvo volonterizmu	ERASMUS+	8.829,80	8.829,80	01.02.2014.-30.08.2014.	Nositelj	Prekogranična suradnja između Hrvatske i Slovenije, odnosno između dviju partnerskih organizacija, LAG-a Vallis Colapis i Mladinskog centra BIT iz Črnomlja.
Povuci - potegni: Sport za zajednicu	ERASMUS+	13.332,27	13.332,27	17.06.2014.-17.02.2015.	Nositelj	Tema razmjene je bilo aktiviranje mladih u ruralnim zajednicama kroz sportske aktivnosti. Uz priliku da razmijene iskustva i upoznaju se sa primjerima dobre prakse iz drugih ruralnih sredina radili smo na osnaživanju mladih ljudi za aktivan angažman u svojoj zajednici. Sudjelovalo je 36 mladih.
CSI2: Slučaj mladih u seoskim zajednicama	ERASMUS+	11.984,87	11.984,87	17.08.2015.-17.02.2016.	Nositelj	Kroz međunarodni timski rad istražiti potencijale lokalne zajednice i stvoriti nove zanimljive ideje čiji je cilj potaknuti mlade u Lasinji na aktivno sudjelovanje u društvenom životu mjesta, ali u isto vrijeme, omogućiti mladima iz partnerskih EU zemalja da iskustva i ideje koje su dobili na ovoj razmjeni upotrijebe za unapređenje rada i aktivnosti u svojoj zajednici ili organizaciji
Rural EVS MOVEMENT	ERASMUS+	17.502,76	17.502,76	01.02.2017.-31.07.2018.	Nositelj	2 volontera iz Estonije aktivno su kreirala sadržaj i sudjelovala u provođenju aktivnostima Volonterskog centra Kupa u periodu od 12 mjeseci
Poslušaj me - stani u moje cipele!	ERASMUS+	17.216,80	17.216,80	15.03.2017.-14.10.2017.	Nositelj	Povećane komunikacijske sposobnosti mladih u svrhu jačanja ključnih kompetencija, povećanja socijalne uključenosti te aktivnog uključivanja u život lokalne zajednice.
It starts with you(th)!	ERASMUS+	23.756,85	23.756,85	03.01.2018.-02.07.2018.	Nositelj	Okupljeno 30 osoba koje rade s mladima iz 10 država Europe i susjedstva: Mađarska, Armenija, Ukrajina, Palestina, Turska, Estonija, Litva, Bugarska, Rumunjska i Hrvatska. Cilj projekta je bio osnažiti osobe koje rade s mladima ili imaju afinitet prema radu s mladima novim alatom za rad s mladima.

Act, Learn, Improve, Volunteer, Empower - ALIVE	ERASMUS+	14.540,15	14.540,15	01.07.2018.-31.08.2019.	Nositelj	2 volontera iz Armenije aktivno su kreirala sadržaj u Ozlju u periodu od 8 mjeseci
Digital Stories Berlin - EVSpérience Diversity	ERASMUS+	12.427,13	12.427,13	01.08.2018.-31.01.2020.	Nositelj	LAG Vallis Colapis je organizacija pošiljatelj i koordinator jednogodišnjeg volonterskog angažmana volonterke LAG-a u partnerskoj suradnji s organizacijom Mediagrammi e.V iz Berlina. Ovo je prvi EVS projekt u kojemu je LAG Vallis Colapis organizacija pošiljatelj.
From migration to integration	ERASMUS+	18.774,41	18.774,41	01.05.2019.-31.10.2019.	Nositelj	Razmjena 36 mladih iz 6 zemalja. Cilj projekta je osvještavanje mladih iz ruralnih zajednica o problematici migranata s ciljem povećanja tolerancije, solidarnosti i društvene uključenosti, prihvaćenosti drugih i drugačijih među mladima.
Cultu(Ru)ral Challenge	ERASMUS+	12.033,36	12.033,36	01.06.2019.-30.11.2019.	Nositelj	Razmjena 24 mladih iz 5 zemalja s ciljem interkulturalne komunikacije gdje su mladi međuvršnjačkim učenjem i razmjenom iskustava naučili kako komunicirati s ljudima različitog i drugačijeg podrijetla.
Look behind the veil!	ERASMUS+	22.293,27	22.293,27	31.12.2020.-30.10.2021.	Nositelj	Provedena 1 mobilnost za osobe koje rade s mladima; odrađeno 9 diseminacijskih aktivnosti; osposobljeno 27 osoba koje rade s mladima u području socijalne inkluzije.
Read, Analyze, Criticise, Think - REACT	ERASMUS+	25.824,36	25.824,36	31.05.2021.-30.08.2022.	Nositelj	Na treningu je sudjelovalo 27 sudionika te 2 trenera i 1 facilitator. Sudionici su bile osobe koje rade s mladima koje su zaposlenici, članovi ili volonteri partnerskih organizacija. Na treningu ćemo kroz niz neformalnih radionica na temu medijske pismenosti, osposobiti sudionike za rad s mladima u području kritičkog razmišljanja i medijske pismenosti.
Biram, odlučujem, sudjelujem, stvaram - BOSS	ERASMUS+	23.982,48	23.982,48	10.01.2022.-09.07.2022.	Nositelj	Mladi u općini Draganić su na modelu participativnog proračuna naučili što znači sudjelovati u donošenju odluka, raspodjeli sredstava, implementaciji ideja te odgovornosti za navedeno.
For Your Involvement Citizenship - FYI:C	ERASMUS+	26.053,97	26.053,97	31.05.2021.-30.08.2022.	Nositelj	Oснаžene osobe koje rade s mladima da koriste Građansko praćenje kao alat za podršku i motivirati mlade za aktivno sudjelovanje. Sudjelovanje mladih iz 9 zemalja.
Break the circle	ERASMUS+	27.381,00	27.381,00	1.1.2023.-30.6.2023.	Nositelj	Proveden trening za 30 osoba koje rade s mladima iz 10 država Izrađen priručnik za postupanje u slučajevima Cyber bullyinga.

Biram, odlučujem, sudjelujem, stvaram 2 – BOSS 2	ERASMUS+	30.900,00	30.900,00	1.4.2023.-31.5.2024.	Nositelj	Provedeno istraživanje o potrebama mladih.
Cities of YOUth	EACEA	135.813,72	5.714,03	01.12.2019.-28.02.2022.	Partner	Razvijeno 5 poslovnih ideja mladih u području turizma.
Misterion - Iskustvo tajne voda	EFRR (Interreg Slovenija - Hrvatska)	1.219.140,50	147.718,74	01.07.2017.-31.12.2019.	Partner	Snimljeni promocijski filmovi novog turističkog proizvoda; osposobljeni vodiči kroz provedene radionice za turističke, planinarske i speleološke vodiče; osnovano društveno poduzeće "Misterion Riviera" d.o.o.
DelFin - Razvoj financijskih ekosustava za promociju društvenog poduzetništva u ruralnim regijama	EFRR (Interreg Slovenija - Hrvatska)	254.681,93	0	01.04.2019.-31.03.2022.	Pridruženi partner	Razvijen alat za promociju društvenog poduzetništva u ruralnim sredinama.
Eco - Social: Razvijam poduzetništvo, čuvam okoliš!	Švicarsko-hrvatski program suradnje	168.281,06	168.281,06	01.08.2019.-31.01.2021.	Nositelj	Registrirana i opremljena podružnica Socijalne zadruge Humana Nova Čakovec; opremljena učionica u Osnovnoj školi Žakanje za potrebe aktivnosti učeničke zadruge - uspostavljena izvannastavna aktivnost "Domaćinstvo"; provedene su tri volonterske akcije sakupljanja tekstila (sakupljeno više od 32t tekstila); provedena tri seta edukacija u 12 škola na temu održivog razvoja, volonterstva, zadruga, društvenog poduzetništva); studijske posjete Dubrovniku i Sinju.
Volonterska mreža ruralnih zajednica Karlovačke i Zagrebačke županije	MROSP	10.922,56	10.806,04	01.07.2013.-31.05.2014.	Nositelj	Provedene volonterske aktivnosti na području ruralnih naselja grada Karlovca te općina Lasinje, Pokupskog i Pisarovine.
Volonterski centar Kupa	MROSP	15.926,74	15.924,23	01.08.2016.-31.07.2017.	Nositelj	Razvoj kapaciteta lokalnih udruga te promicanje volonterstva na području našeg LAG-a.
Volontiram činim razliku!	MROSP	11.945,05	11.925,03	01.08.2018.-31.07.2019.	Nositelj	30 novih volontera u bazi; odrađeno 20 volonterskih akcija
Mladi poljoprivrednik	MROSP	11.945,05	11.782,84	01.12.2018.-30.09.2019.	Nositelj	Informirano i educirano 100 mladih osoba o mogućnostima bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom i seoskim turizmom sve u cilju njihova zapošljavanje i ostanka u ruralnim područjima.
Volontiram, mijenjam zajednicu!	MROSP	11.945,05	11.664,31	01.01.2020.-31.12.2020.	Nositelj	Jačanje kapaciteta Volonterskog centra Kupa kroz edukaciju za izradu sadržaja na društvenim mrežama, provođenje radionica za učenike i škole o volontiranju i mogućnostima uključivanja škola, provođenje

						volonterskih akcija , umrežavanje s dionicima u zajednici.
Volonterski centar Kupa	MROSP	25.217,33	25.217,33	01.01.2021.-31.12.2022.	Nositelj	Projektom stvorene prilike mladima za volontiranje te su educirani i poboljšane njihove vještine i znanja, i valoriziran njihov volonterski angažman kroz Volonterski centa Kupa izdavanjem Potvrde o kompetencijama stečenim kroz volontiranje.
Knjiga za mlade	SDUDM	9.954,21	9.954,21	01.01.2022.-12.31.2022.	Nositelj	Izrađen Program za mlade
Kampanje aktivira mlade	SDUDM	13.272,28	13.272,28	01.01.2023.-31.12.2023.	Nositelj	Izrađen Program za mlade
Volonterski centar Kupa	MROSP	10.400,00	10.400,00	01.01.-31.12.2023.	Nositelj	Provedena manifestacija Hrvatska volontira Redovito objavljivanje vijesti iz područja volonterstva na društvenim mrežama i web stranici Volonterskog centra Održana edukacija o Potvrdi o kompetencijama stečenim kroz volontiranje
Volonterski klubovi i volonterstvo u školama	MZO	11.149,72	11.149,72	13.10.2022.-30.09.2023.	Nositelj	Osnovana dva volonterska kluba u školama Krašić i Pokupsko.

Izvor: *Agencija za plaćanja u poljoprivredi, iskorištenost sredstava, interna evidencija LAG-a*

3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS-a

3.1. Opis partnerstva

Jedno od temeljnih načela lokalnog razvoja je načelo partnerstva, suradnje javne, gospodarske i civilne interesne skupine, koji djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu pri izradi i provedbi planskih dokumenata, pa tako i LRS-a. Provedba partnerskog odnosa među članovima LAG-a definirana je odredbama Statuta LAG-a i načelima LEADER pristupa. Osnovna svrha partnerstva je pružanje pomoći zainteresiranim dionicima kako bi zajednički osmislili, doprinijeli i proveli strategiju održivog razvoja, temeljenu na osobitostima područja.

Skupštinu, kao najviše tijelo LAG-a, čini 48 članova LAG-a Vallis Colapis, a u njenom sastavu zastupljene su sve interesne skupine, s tim da niti jedna interesna skupina ne prelazi 50%. Od ukupnog broja Skupštine; 16 (33,33%) predstavnika dolazi iz javne interesne skupine, 18 (37,50%) predstavnika dolazi iz gospodarske interesne skupine a 14 (29,17%) predstavnika dolazi iz civilne interesne skupine. Sukladno Statutu LAG-a, Skupština LAG-a zasjeda dva puta godišnje s time da je jedna sjednica izborna sjednica Skupštine. Predsjednik, Zamjenik predsjednika i članovi Upravnog odbora birani su na mandat od jedne godine. Od ukupnog broja članova Skupštine LAG-a 35,42% su žene, a u Skupštini ima 8 mladih osoba.

Upravni odbor (UO) LAG-a provodi odluke Skupštine, no donosi i neke upravljačke odluke sukladno Statutu LAG-a. Isti je reprezentativan na način da se kod izbora članova vodi računa o teritorijalnoj zastupljenosti, ali i zastupljenosti članova svih interesnih skupina.

Upravni odbor, kao izvršno tijelo LAG-a, ima 15 članova, od čega 20% predstavnika javne interesne skupine, te po 40% predstavnika civilne i gospodarske interesne skupine. U sastavu Upravnog odbora nalazi se 53,33% žena te 3 mlade osobe. Upravni odbor donosi odluke vezane uz rad LAG-a, ali je i tijelo LAG-a nadležno za odabir projekata na LAG natječajima.

Tablica 20: Članovi LAG-a

Skupština LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ²¹
18	14	16	48	17	8

Izvor: LAG Vallis Colapis

Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS

Skupština LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ²²
18	14	16	48	17	8

Izvor: LAG Vallis Colapis

²¹ osobe do uključujući 40. godina

²² osobe do uključujući 40. godina

Tablica 22: Tijelo LAG-a nadležno za odabir projekata na LAG natječaju

Upravni odbor LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ²³
6	6	3	15	8	3

Izvor: LAG Vallis Colapis

3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS

Izrada LRS-a za područje LAG-a Vallis Colapis započela je donošenjem Odluke o pokretanju izrade LRS za razdoblje 2023.-2027. godine na izvanrednoj sjednici Skupštine, 14. travnja 2022. godine. Prvi sastanak članova LAG-a vezan za izradu LRS održan je 27. rujna 2022. godine u Jaškovu, te je sudjelovalo 30 sudionika. Sljedeći sastanak je održan sa javnim službama koje surađuju sa gospodarskim sektorom. U razdoblju od 12. travnja do 24. svibnja putem online ankete prikupljeno je 44 odgovora radi uvida u potrebe, intervencije i potencijalna ulaganja, ključna za budući razvoj. Paralelno je održano 14 radionica u svim općinama i gradovima u LAG obuhvatu. Na radionicama je sudjelovalo 80 sudionika iz svih interesnih skupina.

Sukladno realnim razvojnim mogućnostima, potencijalima i potrebama te usklađenost s programom LEADER/CLLD i s uputama Ministarstva poljoprivrede nacrt je predan Skupštini LAG-a na raspravu i donošenje odluke..

Ukupno partnerstvo odnosno Skupština LAG-a usvojila je LRS za razdoblje 2023.-2027. na sjednici održanoj u Dugoj Resi dana 21. rujna 2023. godine.

Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS

Naziv događaja (sastanak, radionica i sl.)	Broj sudionika	Mjesto održavanja događaja	Datum održavanja događaja
Radionica za izradu LRS	30	Ozalj	27.09.2022.
Sastanak dionika vezano za izradu LRS za razdoblje 2023.-2027.	8	Karlovac	28.02.2023.
Radionica za izradu LRS	2	Karlovac	20.04.2023.
Radionica za izradu LRS	6	Ozalj	12.04.2023.
Radionica za izradu LRS	8	Ribnik	12.04.2023.
Radionica za izradu LRS	8	Kamanje	13.04.2023.
Radionica za izradu LRS	3	Žakanje	13.04.2023.
Radionica za izradu LRS	5	Krvarsko	13.04.2023.
Radionica za izradu LRS	6	Pokupsko	13.04.2023.
Radionica za izradu LRS	8	Lasinja	17.04.2023.
Radionica za izradu LRS	17	Pisarovina	17.04.2023.
Radionica za izradu LRS	6	Netretić	18.04.2023.

²³ osobe do uključujući 40. godina

Radionica za izradu LRS	3	Žumberak	19.04.2023.
Radionica za izradu LRS	6	Draganić	19.04.2023.
Radionica za izradu LRS	2	Krašić	20.04.2023.
Skupština LAG-a – usvajanje LRS	25	Duga Resa	21.09.2023.

Izvor: *LAG Vallis Colapis*

4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA

4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize

Temeljem SWOT analize, utvrđene su snage i slabosti te prilike i prijetnje za budući razvoj područja LAG-a Vallis Colapis.

Povoljan geostrateški i prometni položaj ruralnog područja LAG-a Vallis Colapis, te vrijedna kulturno-povijesna i prirodna baština glavne su razvojne prednosti područja.

Kako bi se prevladale slabosti stanja kulturno-povijesne baštine i omogućilo bolje korištenje potencijala za budući razvoj potrebno je smanjenje i otklanjanje uzroka njezinog ugrožavanja, poticanje i ulaganja u održivo korištenje kulturne baštine, posebno u razvoj novih, suvremenih proizvoda i usluga kulturnih i kreativnih industrija, u obnovu i valoriziranje kulturne baštine te razvijanje svijesti lokalnog stanovništva.

S ciljem razvoja prepoznatljivih poljoprivrednih i tradicijskih proizvoda u svrhu razvoja turističke ponude, te jačanja održivog i konkurentnog gospodarstva, potrebna su ulaganja u obrazovanje lokalnog stanovništva i poljoprivrednih proizvođača i prerađivača, ulaganja u modernizaciju proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda kao i udruživanje proizvođača i prerađivača poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda te poticanje mladih osoba u proizvodnji i preradi.

Nadalje, s ciljem smanjenja negativnog utjecaja na okoliš potrebno je poticati ulaganja u ekološku poljoprivrednu proizvodnju kao i u ulaganja u digitalizaciju i obnovljive izvore energije u svim gospodarskim sektorima.

Područje LAG-a Vallis Colapis radi svojih prirodnih, kulturno-povijesnih i tradicijskih osobitosti ima velik potencijal za razvoj, prvenstveno, selektivnih oblika turizma zasnovanih na održivom korištenju baštinske osnove, te geoprometnom položaju te doprinosi razvoju diversifikacije djelatnosti i izvora dohotka na poljoprivrednim gospodarstvima, kvaliteti života u ruralnim područjima, i u konačnici, održivom i konkurentnom razvoju cijelog ruralnog područja LAG-a Vallis Colapis.

Na području LAG-a ulaganja u javnu infrastrukturu i javne usluge usmjerena su prema većim naseljima, stoga je potrebno poticati ulaganja u obrtničke usluge, sport, kulturu, socijalne usluge i aktivnosti u slobodno vrijeme u manjim, prostorno izoliranim naseljima. Potreba unapređenja uvjeta za život stanovništva i zajedništva u ruralnim zajednicama važna je i zbog ublažavanja i rješavanja jednog od ključnih razvojnih problema, smanjivanje iseljavanja mladih i naseljavanja mladih obrazovanih obitelji.

Unutar čitavog područja LAG-a potrebno je povećanje suradnje i povezanosti svih razvojnih dionika i interesnih skupina korištenjem partnerstva, inovativnih metoda te suvremenih informacijskih tehnologija za jačanje umrežavanja, suradnje, osnaživanje zajedništva u svrhu smanjenja društvenih nejednakosti, razvoja identiteta i vidljivost LAG-a Vallis Colapis.

Prilike za razvoj područja LAG-a najviše su u potpori zelenoj i digitalnoj tranziciji, inovativnosti te razvoju Pametnih sela, financiranje programa i projekata za razvoj ruralnih područja, županijski i nacionalni programi teritorijalnog razvoja i kohezije, razvoj

međunarodne suradnje i dr. Velike prijetnje razvoju područja su klimatske promjene te velika depopulacija i migracije mladih i obrazovanih stanovnika u Zagreb ili inozemstvo.

Tablica 24: SWOT analiza LAG-a

Snage	Slabosti
<p><u>Kulturna i prirodna baština</u> Bogata i raznovrsna kulturna baština Očuvana bogata prirodna baština</p> <p><u>Komunalna i društvena infrastruktura</u> Javna vodoopskrba u većini područja Ulaganja u gospodarenje otpadom Dobra opskrba elektro energijom Kulturna infrastruktura (galerije, muzeji i dr.) Mreža primarnog zdravstvenog sustava Kvalitetan obrazovni kadar i kvalitetni programi Sportska infrastruktura za neke sportove u većim naseljima LAG-a</p> <p><u>Poduzetništvo</u> Poslovne zone i poduzetnička infrastruktura Mikro i mala poduzeća s iskustvom provedbe projekata sufinanciranih kroz EU fondove</p> <p><u>Poljoprivreda</u> Povezivanje poljoprivrede, turizma, kulture i očuvanja okoliša kroz zajedničke programe</p> <p><u>Turizam</u> Rast turizma i kvalitete usluga Selektivni oblici turizma OPG-ovi uključeni u turizam</p> <p><u>Demografija</u> Primjeri mladih obitelji koje ostaju živjeti i raditi na području LAG-a Vallis Colapis te poduzetnika Proaktivni mladi visokoobrazovani ljudi na području LAG-Vallis Colapis</p>	<p><u>Kulturna i prirodna baština</u> Ugrožavanje kulturne i prirodne baštine Neadekvatno planiranje zahvata u prostoru, brz rast turizma Nedovoljno valorizirana kulturna baština Degradacija zemljišta i krajobraza</p> <p><u>Komunalna i društvena infrastruktura</u> Nedovoljno održavanje cestovne infrastrukture Loša digitalna infrastruktura Neriješena odvodnja kanalizacije Nedovoljno korištenje solarne energije Nedostatna infrastruktura za suvremenu kulturu Manjak vrtića u nekim dijelovima LAG-a Nedovoljna opremljenost škola Nedostatak usluga za sve ugrožene skupine Manjak sportske infrastrukture</p> <p><u>Poduzetništvo</u> Nedostatna poduzetnička klima i infrastruktura Nedovoljni poticaji za razvoj neproizvodnih djelatnosti</p> <p><u>Poljoprivreda</u> Usitnjenost poljoprivrednih površina Slaba upotreba novih tehnologija (zelene i digitalne tranzicije) na poljoprivrednim gospodarstvima Nedovoljno razvijena ekološka poljoprivreda</p> <p><u>Turizam</u> Nezadovoljavajuća kvaliteta smještajnih kapaciteta Nedovoljno kvalitetna turistička infrastruktura Nedovoljna ulaganja u razvoj destinacije</p> <p><u>Demografija</u> Depopulacija čitavog područja LAG-a i starenje stanovništva Nedovoljna obrazovanost ukupnog stanovništva</p>
Prilike	Prijetnje
<p>Korištenje sredstava namijenjenih ruralnom i regionalnom razvoju doprinijet će uravnoteženijem razvoju cijelog područja Unaprjeđenje VUPKA doprinijet će obnovi industrije na širem karlovačkom području što otvara radna mjesta za različite struke, razvoju gospodarstva te društva u cjelini</p>	<p>Gubitak stanovništva na području LAG-a onemogućava daljnji gospodarski napredak te održavanje izgrađene komunalne i društvene infrastrukture Gubitak i starenje stanovništva uzrokuje gubitak tradicije, kulture i identiteta Manjak ili nedovoljno izgrađena društvena infrastruktura u manjim JLS doprinosi daljnjem odseljavanju mladih stanovnika</p>

<p>Mogućnost rada <i>online</i> je prilika za zapošljavanje stručne radne snage na području LAG-a</p> <p>Korištenje sredstava bespovratnih potpora namijenjenih dobivanju oznaka kvalitete hrane doprinijet će stvaranju tržišnih niša za visokokvalitetne proizvode za lokalno tržište i posjetitelje (turizam)</p> <p>Razvoj turizma na temelju kulturne i prirodne baštine omogućit će nove izvore dohotka i otvaranje radnih mjesta na ruralnom području</p> <p>Unaprjeđenjem javnog prometa na razini LAG-a i online poslovanja moguće je zadržavanje stanovnika (dnevni migranti)</p> <p>Zaposleni u velikim prerađivačkim pogonima stječu znanja, vještine i radno iskustvo što ih čini konkurentnom radnom snagom, ali i bazenom za nove poduzetničke pothvate</p> <p>Brži i kvalitetniji razvoj kontinentalnog turizma vođen principom destinacijskog upravljanja te definirana žarišta turističke aktivnosti i ključna područja razvoja turističkih proizvoda doprinijet će očuvanu kulturne i prirodne baštine te otvaranju radnih mjesta na ruralnom području</p> <p>Razvoj ekološke poljoprivrede i kratkih lanaca opskrbe doprinijet će povećanju dohotka i malim poljoprivrednim gospodarstvima</p> <p>Upravljanje privatnim šumama kroz udruge šumoposjednika povećat će prihode u lokalnoj zajednici.</p> <p>Modernizirana proizvodnja primarnih poljoprivrednih proizvoda.</p> <p>Ulaganja LAG-a u lokalna mikro i mala poduzeća koja otkupljuju i prerađuju lokalne primarne sirovine (sirane, uljare i sl.) mogla bi stvoriti alternativni sustav organizirane poljoprivredne proizvodnje.</p>	<p>Nedovoljna povezanost konkurentnih prerađivačkih pogona s lokalnom zajednicom</p> <p>Nedovoljno ulaganje u komunalnu infrastrukturu može dovesti do ekoloških incidenata i ugrožavanja prirodne baštine i ekosustava</p> <p>Klimatske promjene mogu dovesti do ugroze cijelog područja (visoka izloženost poplavama)</p> <p>Prijetnja energetske siromaštva zbog nemogućnosti ulaganja u OIE i EE velikom broju stanovnika, naročito na ruralnom području</p> <p>Nedovoljno uređene privatne šume izložene opasnostima nekontrolirane sječe te potencijalna opasnost od požara na otvorenom uzrokovanih ljudskim djelovanjem</p>
--	---

5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS

5.1. Prikaz potreba područja LAG-a

Prilikom izrade analize razvojnih potencijala i potreba, prijedloga intervencija, LAG Vallis Colapis je zajedno s razvojnim dionicima svog područja, pisanim i usmenim putem, identificirao glavne razvojne potrebe kao i razvojne potencijale odnosno sadašnju situaciju, njezine uzroke i posljedice. Razvojne potrebe predstavljaju jaz između sadašnjeg stanja i mogućnosti poboljšanja razvoja područja temeljenom na vlastitom (endogenom) razvojem

potencijalu, a kojima se može posvetiti LAG Vallis Colapis u novom programskom razdoblju 2023.-2027. putem provedbe LRS. Pet je ključnih razvojnih potencijala i potreba identificirano u LAG-u Vallis Colapis:

Razvojni potencijal/razvojna potreba – P1: Razvoj konkurentne poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda

Na razini LAG-a, poljoprivrednu proizvodnju karakteriziraju sporo i nedostavno usvajanje i korištenje poboljšanih i novih metoda proizvodnje i prerade, novih tehnologija i organizacije rada, osobito onih koje omogućuje digitalna i zelena tranzicija. S obzirom na to, kao i na starenje stanovništva, manju zainteresiranost mladih za poljoprivredu te uspješan razvoj turizma, posebno potražnje za lokalnim kvalitetnim proizvodima, nužna su ulaganja u poljoprivredna gospodarstva za podizanje konkurentnosti i održivosti u poljoprivredi i preradi, za porast i inoviranje proizvodnje i proizvoda. Stoga su potrebna ulaganja u znanje i opremu za uvođenje suvremenih proizvodnih procesa, opremu za poboljšanje i proširenje proizvodnje i prerade, za uvođenje digitalizacije (praćenje, nadzor, zaštita biljaka i organizacije poslovnih procesa), kao i ulaganja za održivo korištenje resursa (vode za navodnjavanje, solarna energija). Također, potrebna su ulaganja za podizanje kvalitete, inoviranje i stvaranje novih proizvoda s obzirom na potražnju koja dolazi od rastuće kvalitete i zahtjeva turizma na području LAG-a. Ta ulaganja trebaju ujedno doprinositi i boljem očuvanju okoliša i zaštiti prirode te zadržavanju mladih u bavljenju proizvodnjom hrane. Radi nedostatka umreženosti te suradnje i partnerstva, značajno je aktivnosti LAG-a usmjeriti razvoju svijesti o zajedničkim koristima za više poljoprivrednika što doprinosi većoj učinkovitosti, boljem povezivanju i suradnji proizvođača i prerađivača te unapređenju zajedništva u lokalnim zajednicama.

Razvojni potencijal/razvojna potreba – P2: Održiv i inovativan turizam povezan s kulturnom i prirodnom razvojnom resursnom osnovom

Na području LAG-a Vallis Colapis turizam ostvaruje stalni rast i širenje kao i razvoj turističke ponude, osobito posebnih oblika turizma (gastro-eno, rekreacijski, kulturni, doživljajni, kreativni, seoski i dr.). Turistička ponuda usmjerava se na goste koji su u tranzitu prema Jadranskoj obali, čije su preferencije upoznavanje i doživljaj lokalne tradicije, autohtonih eno-gastro proizvoda, povijesne, kulturne i prirodne baštine te interes za rekreacijom. LAG treba podržati razvoj selektivnih oblika turizma, posebno zelenog turizma te onog s inovativnim značajkama, a koji bitno doprinosi gospodarskom i društvenom napretku lokalnih zajednica i čitavog LAG-a Vallis Colapis, jačanju zajedništva i očuvanju prirodne i kulturne baštine. Turizam je prilika za unapređenje poljoprivrede, njenih i drugih lokalnih proizvoda i usluga, te za razvoj poslovanja i malih poljoprivrednih gospodarstava, obrta i malih tvrtki. Zato je očita potreba iskoristiti te prilike i poduprijeti daljnje unapređenje postojećih i novih aktivnosti, ali i razvoj novih i kvalitetnih smještajnih kapaciteta. Također, potreba je da se podupire održivi razvoj turističke ponude poljoprivrednih gospodarstava (ali i drugih inovativnih dionika u turizmu) koji je u skladu sa zaštitom okoliša i prirode, jačanjem ekološke svijesti lokalnog stanovništva i turista te očuvanja baštinske resursne osnove.

Razvojni potencijal/razvojna potreba – P3: Razvoj poduzetništva kroz diverzifikaciju gospodarstva

Iako postoje resursi, prirodni i stvoreni, nedostaje poduzetnička klima i veći interes za poduzetničke pothvate. Stoga postoji potreba za razvojem diversificiranog poduzetništva te poduzetničkog načina razmišljanja i života u širokom spektru djelatnosti potrebnih za kvalitetan život stanovnika i ukupan gospodarski razvoj lokalnih zajednica. Poseban naglasak u razvoju poduzetništva treba biti na jačanju potpore, kao i na digitalnu i zelenu tranziciju. Osim ovoga, velika je potreba za poticanjem i podupiranjem interesa za poduzetništvo posebno kod mladih, u

područjima vezanih za djelatnosti kao što su IT, zaštita okoliša, kulturne i kreativne industrije te druge djelatnosti vezane za lokalne prirodne kulturne i tradicijske posebnosti, učeničko poduzetništvo (učeničke zadruge), društveno poduzetništvo u socijalnim i gospodarskim djelatnostima. Za to je potrebna, kako daljnja podrška izgradnji poduzetničke infrastrukture na primjer osnaživanje postojećih centara za poduzetništvo (inkubatori) i otvaranje novih, otvaranje centra za *start-up-ove*, *co-working* prostori, potpore za društveno poduzetništvo, za učeničke zadruge, podrške za digitalne nomade i dr., tako i razvoju programa prijenosa znanja i vještina potrebnih za razvoj poduzetništva.

Razvojni potencijal/razvojna potreba – P4: Razvoj male infrastrukture, dodatnih sadržaja i usluga u lokalnim ruralnim zajednicama

Iako se u području LAG-a dugi niz godina, putem različitih lokalnih, regionalnih, nacionalnih i EU programa, odvijaju ulaganja u razvoj javne infrastrukture te javnih usluga ona su, većinom, usmjerena urbaniziranim cjelinama te većim naseljima, dok male i prostorno izoliranije ruralne zajednice i dalje nemaju osnovnih usluga ili je stanovnicima otežana njihova dostupnost (javni prijevoz, trgovine, pošta, obrtničke usluge, sport, kultura, socijalne usluge i aktivnosti u slobodno vrijeme i dr.). Društvena infrastruktura i ulaganja u opremanje, posebno je važna u području predškolskog i školskog odgoja, zdravstva, društvene uključenosti, sporta i rekreacije, kako za lokalno stanovništvo tako i za posjetitelje. Potreba unapređenja uvjeta za život stanovništva i zajedništva u ruralnim zajednicama važna je i zbog ublažavanje i rješavanja jednog od ključnih razvojnih problema, smanjivanje iseljavanja mladih i naseljavanja mladih obrazovanih obitelji. Također, postoje potrebe za osnaživanjem aktivnosti koje obuhvaćaju brigu za starije i nemoćne koji su suočeni društvenom izolacijom, za osobe s invaliditetom i osobe iz drugih ranjivih skupina. Uz to, potrebna je i zbog razvoja i jačanja civilnog društva koje ima važnu ulogu u poboljšanju kvalitete života u lokalnim zajednicama i čitavom LAG-u Vallis Colapis te u očuvanju njihovog identiteta i društvenih vrijednosti. Značajno bi bilo povezati ulaganja u malu infrastrukturu sa organiziranjem i provedbom osnovnih usluga za stanovništvo na pr. da se omogući pružateljima usluga obilazak udaljenih i izoliranih naselja, za rad centara za administrativne usluge za starije osobe putem digitalnih platformi, za rad udruga koje se bave socijalnim radom sl. Ove potrebe mogu se povezati s drugim potrebama i onda, sinergijom u rješavanju, doprinijeti ukupnom poboljšanju kvalitete življenja stanovništva i zajedništva u lokalnim zajednicama na području LAG-a Vallis Colapis, naročito u malim i izoliranim sredinama.

Razvojni potencijal/razvojna potreba – P5: Umrežavanje (sektorsko i međusektorsko) te međugeneracijsko povezivanje i solidarnost

Potrebe se odnose na povećanje suradnje i povezanosti unutar čitavog područja LAG-a Vallis Colapis, na poboljšanje svih oblika gospodarske i društvene komunikacije, povezanost i suradnju svih dijelova i svih vrsta razvojnih dionika LAG-a (unutar istih razvojnih interesnih skupina te između njih, inkluzije svih razvojnih skupina – mladih, starijih i dr. osjetljivih skupina i sl.). Posebno korištenjem partnerstva, inovativnih metoda (društvenih inovacija) te suvremenih informacijskih tehnologija (informacijsko komunikacijske platforme, baze podataka i dr.) za jačanje umrežavanja, suradnje, osnaživanje zajedništva u svrhu smanjenja društvenih nejednakosti, razvoja identiteta i vidljivost LAG-a Vallis Colapis.

Tablica 25: Potrebe područja LAG-a

Naziv potrebe	Opis potrebe	Naziv općeg cilja LRS-a kojim se ispunjava potreba	Naziv specifičnog cilja LRS-a kojim se ispunjava potreba
P1: Razvoj konkurentne poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda	Ulaganja u znanje i opremu, uvođenje suvremenih proizvodnih procesa, proširenje poljoprivredne proizvodnje i prerade, ulaganja za održivo korištenje resursa te očuvanje okoliša i jačanje zajedništva.	OC1: Razvoj poduzetništva	SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a
P2: Održiv i inovativan turizam povezan s kulturnom i prirodnom razvojnom resursnom osnovom	Jačanje održivog razvoja turizma, posebno zelenog i kreativnog, unapređenje postojećih i novih i inovativnih aktivnosti uz očuvanje prirodne i kulturne baštine i jačanje zajedništva.	OC1: Razvoj poduzetništva	SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a
P3: Razvoj poduzetništva kroz diverzifikaciju gospodarstva	Poticanje interesa za poduzetništvo, posebno kod osjetljivih skupina društva, u deficitarnim i inovativnim djelatnostima.	OC1: Razvoj poduzetništva	SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a
P4: Razvoj male infrastrukture, dodatnih sadržaja i usluga u lokalnim ruralnim zajednicama	Ulaganja u malu infrastrukturu s organiziranjem osnovnih usluga za stanovništvo, unaprijeđenje očuvanja i održivog korištenja kulturne i prirodne baštine, jačanje zajedništva i kvalitete života stanovništva.	OC2: Jačanje integracije lokalne zajednice	SC2: Povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva i doživljaja posjetitelja
P5: Umrežavanje (sektorsko i međusektorsko) te međugeneracijsko povezivanje i solidarnost	Poboljšanje svih oblika komunikacije, povezanost i suradnja svih dijelova LAG-a i razvojnih dionika, korištenjem partnerstva te društvenih inovacija.	OC2: Jačanje integracije lokalne zajednice	SC2: Povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva i doživljaja posjetitelja

5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS

Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS

Naziv općeg cilja	Kratki opis općeg cilja	Naziv specifičnog cilja	Kratki opis specifičnog cilja
OC1: Razvoj poduzetništva	Ovim ciljem doprinosi se osnaživanju, povezivanju te otpornom i prosperitetnom socioekonomskom razvoju lokalne zajednice, te na održiv način odgovoriti na	SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a	Ovim ciljem izravno se doprinosi jačanju razvoja poduzetništva u svim granama specifičnim područje LAG-a, a posebno onih koje doprinose diversifikaciji gospodarstva i povećanju dodane vrijednosti u poljoprivredi, preradi i ruralnom turizmu te razvoj identiteta i

	razvojne potrebe i dugoročne izazove.		prepoznatljivosti ukupnog područja LAG-a.
OC2: Jačanje integracije lokalne zajednice	Ovim ciljem doprinosi se održivom korištenju razvojnih resursa u sinergiji s aktivnim ljudskim potencijalom putem međugeneracijske i međusektorske suradnje čime se omogućuje povećanje otpornosti lokalne zajednice.	SC2: Povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva i doživljaja posjetitelja	Ovim ciljem izravno se doprinosi jačanju povezanosti ukupnog područja u svakom smislu, poboljšanje dostupnosti usluga i razvoj društvenih inovacija radi jačanja lokalne zajednice na dobrobit svih stanovnika i posjetitelja područja.

OC1: Razvoj poduzetništva

Prvim općim ciljem doprinosi se ključnoj horizontalnoj razvojnoj politici za ruralna područja Europske unije – Dugoročnoj viziji za ruralna područja. LAG će ovim ciljem posebno doprinijeti osnaživanju, povezivanju te otpornom i prosperitetnom razvoju područja, kako bi na održiv način odgovorio na dugoročne izazove s kojima se suočava, a koji proizlaze iz globalizacije, urbanizacije prostora te izražene depopulacije, posebno u manjim ruralnim sredinama. Doprinosom ovom cilju LAG će koristiti prilike koje pružaju zelena i digitalna tranzicija aktiviranjem vlastitih razvojnih potencijala kako bi uspješno rješavao definirane prioritetne potrebe. Ovim ciljem LAG želi postići razvoj poduzetničke klime u području kao i poboljšati zaštitu okoliša te omogućiti nove prilike za očuvanje prirodnih resursa u cilju borbe protiv klimatskih promjena, uz osiguravanje jačanja kapaciteta te raznolikih mogućnosti zapošljavanja što će omogućiti opću revitalizaciju područja i njegovu prepoznatljivost te privlačnost za lokalne stanovnike i posjetitelje.

SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a

Područje LAG-a ima dugu poduzetničku tradiciju u različitim razvojnim sektorima, posebno u poljoprivredi, prerađivačkoj i drugim industrijama a sve više se razvija turizam. Ima dugoročnu tradiciju u aktivnostima očuvanja tradicijskih znanja i vještina, no poduzetničke aktivnosti se smanjuju kao i mogućnosti kvalitetnog održivog zapošljavanja što uzrokuje migracije mladog i obrazovanog stanovništva. Migracije, starenje stanovništva kao i smanjen interes mladih za poduzetništvo, posebno za očuvanje poljoprivredne djelatnosti i proizvodnje lokalne hrane, kao i drugih tradicijskih zanatskih djelatnosti, ukazuje na nužnost ulaganja u povećanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede i prerade kao i njezino povezivanje s bliskim i lokalnim tržištima (Zagreb, Karlovac, turizam). U ovom gospodarskom sektoru, kao i u nepoljoprivrednim djelatnostima, iako postoje razvojni resursi i potencijal, nedostaje entuzijazam, poduzetnička atmosfera kao i interes radno aktivnih stanovnika. Ovaj cilj usmjeren je na jačanje općeg razvoja poduzetništva u svim sektorima specifičnim za ovo područje, a posebno onih koje će omogućiti diversifikaciju gospodarskih aktivnosti i povećanje dodane vrijednosti u poljoprivredi, proizvodnji hrane, ruralnom turizmu te povećati prepoznatljivost i identiteta područja LAG-a.

OC2: Jačanje integracije lokalne zajednice

Društvena i komunalna infrastruktura, posebno u malim ruralnim zajednicama LAG-a, uz veće povezivanje stanovništva, ključne su razvojne potrebe područja. Iako su s dosadašnjim ulaganjima sa lokalne, regionalne i nacionalne/EU razine ostvarena značajna ulaganja i poboljšanja, osobito u komunalnoj infrastrukturi i dalje postoje potrebe za novim ulaganjima i osuvremenjivanjem, osobito male infrastrukture u izdvojenim ruralnim zajednicama kojima

nedostaje i sadržaja i usluga. Društvena infrastruktura koja bi trebala omogućiti društvenu uključenost stanovnika preduvjet je za rješavanje jednog od ključnih problema područja, depopulacije. Ovim ciljem LAG želi doprinijeti održivom korištenju razvojnih resursa u sinergiji s aktivnim ljudskim potencijalom putem međugeneracijske i međusektorske suradnje kako bi što više doprinijelo vitalitetu i otpornosti lokalne zajednice.

SC2: Povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva i doživljaja posjetitelja

LAG Vallis Colapis karakteriziraju velike razlike između urbanih i ruralnih sredina. Karakterizira ga veliko područje sa izoliranim naseljima, slaba prometna povezanost i mobilnost unutar područja i prema okruženju. Razvojni dionici su međusobno nepovezani i ne djeluju u sinergiji. Ovim specifičnim ciljem LAG želi postići koheziju lokalnih razvojnih dionika, njihovu umreženost, poboljšanje dostupnosti usluga te razvoj društvenih inovacija što je ključno za daljnji održivi razvoj lokalne zajednice za potrebe svih stanovnika i posjetitelja područja.

5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje

Tablica 27: Intervencije u LRS

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Potreba	Intervencija
OC1: Razvoj poduzetništva	SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a	P1: Razvoj konkurentne poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda	INT1.1.: Jačanje konkurentnosti poljoprivrede i povezanih djelatnosti
			INT 1.2.: Jačanje okolišno prihvatljivog i diversificiranog gospodarstva
OC1: Razvoj poduzetništva	SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a	P2: Održiv i inovativan turizam povezan s kulturnom i prirodnom razvojnom resursnom osnovom	INT1.1.: Jačanje konkurentnosti poljoprivrede i povezanih djelatnosti
			INT 1.2. : Jačanje okolišno prihvatljivog i diversificiranog gospodarstva
OC1: Razvoj poduzetništva	SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a	P3: Razvoj poduzetništva kroz diverzifikaciju gospodarstva	INT1.1.: Jačanje konkurentnosti poljoprivrede i povezanih djelatnosti
			INT 1.2. : Jačanje okolišno prihvatljivog i diversificiranog gospodarstva
OC2: Jačanje integracije lokalne zajednice	SC2: Povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva i doživljaja posjetitelja	P4: Razvoj male infrastrukture, dodatnih sadržaja i usluga u lokalnim ruralnim zajednicama	INT 2.1 : Potpora razvoju male infrastrukture, dodatnih sadržaja, usluga i multisektorske suradnje na LAG području
		P5: Umrežavanje (sektorsko i međusektorsko) te međugeneracijsko povezivanje i solidarnost	

Zajedničke značajke za sve intervencije LAG-a u okviru LRS

Najviša ukupna vrijednost projekta (ili operacije) kojem će se pružiti potpora je do 300.000,00 EUR (bez PDV-a) dok je najviši iznos potpore po projektu koju LAG može dodijeliti do 200.000,00 EUR.

Zajednička načela kriterija kojima se postiže **prednost prilikom odabira projekata** (operacija) u okviru provedbe intervencija LAG-a zasnivaju se prvenstveno na doprinosu projekta (operacije) ključnim elementima **dodane vrijednosti LEADER-a** i to:

- ✓ povećanju/jačanju socijalnog (društvenog) kapitala u lokalnim zajednicama,
- ✓ poboljšanju lokalnog upravljanja te
- ✓ poboljšanju rezultata i učinaka politike za područje LAG-a u usporedbi s provedbom bez LEADER pristupa.

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a koju LAG planira postići očitovati će se prvenstveno kroz potporu inovacijama (inovativnim pristupima) te poticanju sektorske i međusektorske suradnje (partnerski projekti), kao i jačem uključivanju osjetljivih društvenih skupina. Inovacija je horizontalna tema koja prožima cijeli LRS i provedbu LEADER-a u cjelini. Svrha LRS je stvoriti adekvatno okruženje koje će omogućiti potporu promicanju inovacija i inovativnih aktivnosti/projekata (operacija). Operacija odnosno projekt ima inovativne značajke na lokalnoj razini ako rezultira uvođenjem nove aktivnosti ili novog proizvoda ili nove/inovativne metode ili usluge na lokalnoj razini (ukupno područje LAG-a). Treba naglasiti kako je doprinos inovativnim i pametnim rješenjima u selima ujedno i jedan od kriterija doprinosa provedbi koncepta Pametnih sela.

Osnovni elementi primjene inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu sukladno članku 31. stavku 2. (d) Uredbe (EU) br. 2021/1060. za potrebe primjene u kriterijima odabira projekata (operacija) temelje se na:

- projektnim partnerstvima koja donose međusektorsku ili sektorsku suradnju različitih dionika u iznalaženju rješenja za razvojne potrebe područja LAG-a (partnerski projekti);
- potporom društvenim (socijalnim) inovacijama koje dovode do novih proizvoda i usluga kojima se rješavaju potrebe opće zajednice područja LAG-a, poput:
 - novih metoda i pristupa prijenosu znanja iz područja promicanja poduzetništva i poduzetničke kulture, uključujući društveno poduzetništvo te partnerstva
 - inovativnih pristupa i modernih, zelenih, praksi u području zaštite okoliša i prirode kao i implementacije aktivnosti biogospodarstva (bioekonomije)
 - novih metoda i pristupa prijenosu znanja u području inovativne proizvodnje lokalne hrane i drugih lokalnih proizvoda, zelenih i digitalnih tehnologija, drugih aktivnosti područja, te u razvoju turizma
 - društvenih inovacija koje razvijaju nove oblike i načine inkluzije osjetljivih skupina društva
 - tehnoloških i ne-tehnoloških inovacija usmjerenih na nove tehnologije i metode koje omogućuju povećanje otpornosti na klimatske promjene, digitalizaciju i zelenu tranziciju.

U svrhu jačanja doprinosa dodanoj vrijednosti LEADER-a u elementu **poboljšanja rezultata i učinaka politike putem načela kriterija odabira** prednost će imati projekti (operacije) „zajedničkog korisnika“ te oni kojima se ostvaruje „zajednički interes“. **Zajedničkim korisnikom** u smislu provedbe intervencija LRS smatraju se gospodarska udruženja (zadruga, klasteri i dr.), organizacije civilnog društva ili javno-pravna tijela te pravne osobe (ustanove i/ili poduzeća u većinskom javnom vlasništvu). Zajedničkim korisnikom smatra se i provedba zajedničkih projekata, odnosno, ako se projekti (operacije) provode u sektorskom ili

međusektorskom partnerstvu. Projekt odnosno operacija ima **Zajednički interes**, provodi li ga Zajednički korisnik i/ili ako je u kolektivnom interesu članova Zajedničkog korisnika i opće javnosti odnosno od dobrobiti za opću zajednicu. Takav projekt (operacija) treba biti više od zbroja pojedinačnih interesa članova Zajedničkog korisnika.

Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti svih projekata (operacija), uključujući i partnerske projekte (operacije) u okviru provedbe intervencija LAG-a su:

- biti usklađen sa ciljevima iz LRS
- biti usklađen sa jednim ili više specifičnih ciljeva SP ZPP navedenim u članku 6. stavku 1. i 2. Uredbe (EU) 2021/2115
- provoditi se na području LAG-a na kojem korisnik na LAG natječaju podnosi zahtjev za potporu
- ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a)
- biti usklađen sa pravilima državne potpore, ako je primjenjivo
- biti usklađen s EU i RH zakonodavstvom koje se odnosi na predmetni projekt

Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekta (operacije) se primjenjuju na sve projekte (operacija) za koje se podnosi Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte (operacije).

Partnerskim projektom (operacijom) se smatra projekt u kojem više korisnika na LAG natječaju sudjeluje u provedbi projekta u jednoj LAG intervenciji uz ispunjenje sljedećih uvjeta: mora biti sklopljen Sporazum o suradnji između projektnih partnera; mora biti definiran glavni partner (nositelj projekta); moraju biti jasno definirane i razgraničene aktivnosti i zadaće između projektnih partnera; svi korisnici (partneri) moraju ispunjavati uvjete prihvatljivosti za LAG intervenciju za koju prijavljuju projekt.

Ciljani korisnici (projektni promotori) LRS su sve pravne i fizičke osobe privatnog prava te pravne osobe javnog prava, pri čemu su zajednički temeljni odnosno opći uvjeti prihvatljivosti svih korisnika (pojedinačnih i zajedničkih) sljedeći:

- imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116;
- imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu;
- ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima.

Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika na LAG natječaju se primjenjuju na sve korisnike na LAG natječaju koji podnose Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte (operacije).

Intervencija LEADER u okviru SP ZPP-a 2023.-2027. prvenstveno se provodi na temelju članka 77. Uredbe (EU) br. 2021/2115 pod nazivom “Suradnja“, uključujući i članke 73., 74. te 75. navedene Uredbe.

Sukladno članku 77. stavku 3. Uredbe (EU) br. 2021/2115, intenzitet potpore u LAG intervenciji može iznositi **najviše 100%** prihvatljivih troškova projekta odnosno mogu se pokriti svi troškovi povezani s projektom.

U slučaju kada LAG intervencija uključuje ulaganja u skladu s člankom 73. Uredbe (EU) 2021/2115, intenzitet potpore može iznositi **najviše 65%** prihvatljivih troškova projekta, a iznimno se može povećati u sljedećim slučajevima:

- a) **najviše 80%** kada je korisnik mladi poljoprivrednik²⁴
 b) **najviše 85%** za ulaganja malih poljoprivrednih gospodarstava²⁵
 c) **najviše 100%** za neproduktivna ulaganja²⁶ i temeljne usluge i infrastrukturu u ruralnim područjima²⁷.

Tablica 28: Projekti suradnje

Vrsta projekta suradnje	Područje interesa projekta suradnje	Očekivani rezultat provedbe projekta suradnje	Indikativna visina proračuna projekta suradnje (u odnosu na ukupan iznos alokacije koju će LAG ostvariti u razdoblju 2023.-2027.)
Transnacionalni	Turizam	Znanja i vještine u integralnom razvoju turističke destinacije i povećanja kvalitete života stanovnika	3%
Međuteritorijalni	Turizam	Promocija turističke destinacije i povećanje kvalitete života stanovnika i prepoznatljivosti područja	2,20%

Napomena: Sve navedeno u okviru intervencija podložno je dodatnim izmjenama i dopunama tijekom provedbe LRS sukladno konzultacijama s lokalnim razvojnim dionicima te dodatnim uputama/smjernicama nadležnog Upravljačkog i Provedbenog tijela.

Tablica 29: Opis intervencija

²⁴ **Mladi poljoprivrednik** je osoba starija od 18 i mlađa od 40 godina (do navršene 41 god.) u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu, koja posjeduje odgovarajuće vještine i znanje o poljoprivredi te po prvi puta uspostavlja poljoprivredno gospodarstvo ekonomske veličine od 10.000 EUR do 100.000 EUR na kojem ima status nositelja/odgovorne osobe ili je status nositelja/odgovorne osobe po prvi put stekla unutar 5 (pet) godina do dana podnošenja zahtjeva za potporu, a u slučaju trgovačkog društva je i odgovorna osoba isključivo ukoliko je vlasnik najmanje 50% temeljnog kapitala društva.

²⁵ **Malo poljoprivredno gospodarstvo** je poljoprivredno gospodarstvo koje ima ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva (EVPG) od 3.000 do 15.000 EUR-a SO.

²⁶ **Neproduktivna ulaganja** su ona ulaganja koja ne dovode do značajnog povećanja vrijednosti ili profitabilnosti korisnika odnosno koja ne ostvaruju značajan dohodak, prihod ili dobit, ali pri tome imaju pozitivan utjecaj na primjerice: socijalnu uključenost, pomoć ranjivim skupinama, edukaciju, prijenos znanja i vještina, jačanje teritorijalnog identiteta, očuvanje baštine, okoliš i klimu i sl.

²⁷ Pod **temeljnom uslugom i infrastrukturom u ruralnim područjima** podrazumijeva se ulaganje koje kumulativno ispunjava sljedeće: podiže kvalitetu života u ruralnim područjima (kulturno-društvenu i/ili obrazovno-odgojnu i/ili sportsko-rekreativnu i/ili rekreacijsku i/ili turističku i/ili komunalnu i/ili zdravstvenu i/ili javnih usluga itd.), namijenjeno je javnoj upotrebi/korištenju, mora biti javno dostupno različitim pojedincima i interesnim skupinama, ne smije biti profitnog karaktera (operativni prihodi ne smiju biti veći od operativnih troškova), provodi se u naselju s najviše 25.000 stanovnika.

Naziv i kod intervencije	INT1.1.: Jačanje konkurentnosti poljoprivrede i povezanih djelatnosti
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
<p>Kratki opis intervencije:</p> <ul style="list-style-type: none"> -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS 	<p>Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom izrade SWOT analize.</p> <p>Svrha intervencije je prioritetan doprinos rješavanju potrebe područja LAG-a u razvoju konkurentne poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda (P1) što, integralno, jačanjem poljoprivrednih gospodarstava, utječe na rješavanje potrebe razvoja opće diverzifikacije gospodarstva na području LAG-a odnosno razvoja poduzetništva u cjelini (P3) kao i na rješavanje potrebe razvoja održivog i inovativnog turizma povezanog s kulturnom i prirodnom razvojnom resursnom osnovom (P2). Intervencijom se prvenstveno omogućuje razvoj primarne poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda odnosno proizvodnje prepoznatljive lokalne hrane što je izravno povezano sa razvojem turističke ponude područja uz očuvanje i održivo korištenje razvojnih resursa. Potporom diverzifikaciji djelatnosti PG-ova, ovom intervencijom doprinosi se stvaranju novih i inovativnih proizvoda i usluga područja LAG-a. Putem ove intervencije pružit će se potpora jačanju suradnje i umrežavanja lokalnih dionika gospodarskog razvoja. Detaljna obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se pružiti potpora u okviru ove intervencije razvojnim potrebama LAG-a bit će navedena u natječaju LAG-a.</p> <p>Fokus intervencije je na unaprjeđenju primarne poljoprivredne proizvodnje pretežno malih poljoprivrednih gospodarstava s naglaskom na ekološku poljoprivredu, unaprjeđenju prerade poljoprivrednih proizvoda malih PG-ova s ciljem stvaranja inovativne ponude koja se zasniva na tradicijskim vrijednostima i lokalnoj resursnoj osnovi. Isto tako, intervencijom će se omogućiti jačanje kapaciteta, udruživanjem poljoprivrednika i prerađivača poljoprivrednih proizvoda u stjecanju novih znanja i vještina, uvođenju novih tehnologija, digitalizacije, prilagodbe zahtjevima tržišta i dr.). Intervencijom će se pružiti potpora provedbi zelene tranzicije poljoprivrednih proizvođača i prerađivača koja će omogućiti jačanje otpornosti na klimatske promjene (obnovljivi izvori energije, poboljšanje tala, bioraznolikosti i dr.). Intervencijom će se pružiti potpora i uvođenju digitalizacije u poljoprivredi i preradi PG-ova. Intervencijom će se pružiti potpora nepoljoprivrednim djelatnostima kao i neproizvodnim aktivnostima na PG-ovima. Također, ova intervencija omogućit će razvoj pristupa i rješenja te inovativnih aktivnosti kojima je svrha jačanje poduzetničke kulture, doprinos razvoju poduzetničkih ideja i otvaranje novih radnih mjesta u poljoprivredi i s njom povezanim djelatnostima.</p> <p>Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 73. uključujući i članak 74. Uredbe (EU) br. 2021/2115.</p> <p>Intervencija izravno doprinosi Specifičnom cilju 1 LRS: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a jer omogućuje stvaranje okvira za potporu prvenstveno ulaganjima u povećanje konkurentnosti i održivosti malih poljoprivrednih gospodarstava kao i povezivanje s lokalnim i bliskim tržištima. Ujedno, pružanjem potpore jačanju poljoprivredne proizvodnje i prerade te diverzifikacije djelatnosti PG-ova, zasnovane na lokalnim tradicijskim vrijednostima, omogućuje se razvoj identiteta i prepoznatljivosti ukupnog područja LAG-a te povećanje dodane vrijednosti LEADER-a.</p> <p>Intervencija doprinosi Općem cilju 1 LRS: Razvoj poduzetništva budući omogućuje potporu poduzetničkim inicijativama PG-ova u njihovoj zelenoj i digitalnoj tranziciji te razvoju znanja i vještina, što doprinosi općem održivom socioekonomskom razvoju lokalne zajednice.</p>

	<p>Intervencija izravno i značajno doprinosi Specifičnim ciljevima (SC/SO²⁸) ZPP-a:</p> <p>SC2: Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju putem sljedećih pokazatelja:</p> <p>R.3 Digitalizacija poljoprivrede min. 13 PG-ova koji primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a</p> <p>R.9 Modernizacija min. 12 PG-ova koji primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa</p> <p>SC8: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo (uključujući i R.37):</p> <p>R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva putem min. 3 ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijena uz potporu u okviru ZPP-a (isključujući nova poduzeća)</p> <p>R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 14 projekata kojima se doprinosi Pametnim selima</p> <p>Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:</p> <ul style="list-style-type: none"> – socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti očuvanja kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili jačanja zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja – lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, kao i putem promotivnih aktivnosti i medijskih objava o projektima – rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i dr.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti <p>Različitost intervencije u odnosu na nacionalnu razinu je objedinjenje primarne poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda. Razlika je i u vrijednosti ekonomske veličine poljoprivrednog gospodarstva te u potpori projektima kojima se ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.</p>
Ciljani korisnici	<p>Pravne i fizičke osobe privatnog prava, upisane u relevantan upisnik PG-ova na nacionalnoj razini pri nadležnom tijelu²⁹. Pravne i fizičke osobe registrirane za preradu poljoprivrednih proizvoda iz Priloga I. Ugovora. Detaljan popis prihvatljivih korisnika bit će naveden u LAG natječaju.</p>
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore,

²⁸ SO – *Specific objective*. To je dodatna oznaka specifičnog cilja koja se pojavljuje u nadređenom regulatornom okviru za provedbu LRS. Unesen je radi lakšeg praćenja korelacije sa regulatornim okvirom.

²⁹ Napomena: U trenutku donošenja ove LRS relevantni upisnici su naziva: Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i/ili dr.

	<p>osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116;</p> <ul style="list-style-type: none"> – imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; – ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. <p>Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata i – ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). <p>Prihvatljive vrste projekata odnose se na primarnu poljoprivrednu proizvodnju, doradu, preradu i skladištenje poljoprivrednih proizvoda, neproizvodne i druge nepoljoprivredne djelatnosti na PG-ovima i sl. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: : građenje (uključujući rekonstrukciju i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili nabavu opreme; marketinške aktivnosti; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Načela kriterija odabira	<p>Načela kriterija odabira prioritetno, su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Veličina PG-a (prednost imaju PG-ovi sa EVPG iznad 3000 Eur) – Dužina poslovanja (prednost imaju projekti nositelja sa dužim trajanjem poslovanja) – Radna mjesta (prednost imaju ulaganja koja stvaraju nova radna mjesta ili čijom se provedbom zadržavaju radna mjesta) – Vrsta ulaganja (prednost imaju projekti opremanja građevine i/ili nabave opreme) – Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode ulaganja u digitalizaciju u poljoprivredi i/ili preradi poljoprivrednih proizvoda) – Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti sa ulaganjima u ekološku poljoprivredu i/ili obnovljive izvore energije) – Dodana vrijednost u primarnoj poljoprivredi (prednost imaju projekti koji moderniziraju primarnu poljo. proizvodnju zasnovanu na tradiciji područja i/ili lokalnim resursima i doprinose zaštiti okoliša i/ili očuvanju biološke raznolikosti) – Dodana vrijednost u preradi (prednost imaju projekti kojima se kreiraju proizvodi koji se zasnivaju na tradicijskim vrijednostima područja i/ili lokalnim resursima) – Dodana vrijednost LEADER-a (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu i/ili doprinose drugim rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) <p>Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.</p>
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odrediti će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Najniži iznos potpore po projektu	Odrediti će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju.

Intenzitet potpore	<p>Intenzitet potpore može iznositi najviše 65% prihvatljivih troškova projekta, a može se povećati u slijedećim slučajevima:</p> <ul style="list-style-type: none"> – najviše 80% prihvatljivih troškova projekta kada je korisnik mladi poljoprivrednik, – najviše 85% prihvatljivih troškova projekta za ulaganja malih PG-ova <p>Dodatno će se definirati u LAG natječaju.</p>
--------------------	--

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	3
Broj sačuvanih radnih mjesta	13

R. br.		
1.	Naziv pokazatelja	R.3 Digitalizacija poljoprivrede
	Mjerna jedinica	Broj PG-ova koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	13
2.	Naziv pokazatelja	R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava
	Mjerna jedinica	Broj PG-ova koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	12
3.	Naziv pokazatelja	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća
	Ciljna vrijednost	3
4.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	14

Naziv i kod intervencije	INT 1.2.: Jačanje okolišno prihvatljivog i diversificiranog gospodarstva
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
<p>Kratki opis intervencije:</p> <ul style="list-style-type: none"> -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS 	<p>Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom izrade SWOT analize.</p> <p>Svrha intervencije je prioritetan doprinos rješavanju potrebe područja LAG-a u razvoju poduzetništva i diversificiranog gospodarstva u cjelini (P3) kao i na rješavanje potrebe razvoja održivog i inovativnog turizma povezanog s kulturnom i prirodnom razvojnom resursnom osnovom (P2), a čime se izravno i integralno utječe i na rješavanje potrebe razvoja konkurentne poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda (P1). Ovom intervencijom doprinosi se razvoju lokalnih tržišta za prehrambene proizvode omogućujući umrežavanje u razvoj kratkih opskrbnih lanaca, doprinosi se i očuvanju i održivom korištenju kulturne i prirodne baštine te razvoju lokalne infrastrukture. Ove intervencija pružit će potporu jačanju suradnje i umrežavanja lokalnih dionika u diversificiranim nepoljoprivrednim aktivnostima područja, proizvodnji i uslugama potrebnim za povećanje kvalitete života u lokalnoj zajednici kao i doživljaja te ponude posjetiteljima. Detaljna obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se pružiti potpora u okviru ove intervencije razvojnim potrebama LAG-a bit će na navedena u natječaju LAG-a.</p> <p>Fokus intervencije usmjeren je na poboljšanje trženja, kratke lance opskrbe, suvremeni marketing kako bi se omogućilo povezivanje sa (kulturnim, sportskim, lokalnim i dr.) manifestacijama, unaprjeđenje turizma u ruralnim zajednicama jačanjem novih načina povezivanja gastro/eno, turizma i kulture, unaprjeđenje zaštite okoliša i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine,</p>

	<p>razvoj kulturnih i kreativnih poduzetničkih aktivnosti zasnovanih na kulturnoj i prirodnoj baštini, atraktivnostima s čitavog područja LAG-a Vallis Colapis, razvoj društvenog poduzetništva i poduzetništva temeljenog na održivom razvoju kao i na razvoju poduzetništva temeljenog na razvoju inovacija i razvoju/primjeni novih tehnologija.</p> <p>Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.</p> <p>Intervencija izravno doprinosi Specifičnom cilju 1 LRS: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a jer omogućuje stvaranje okvira za potporu prvenstveno ulaganjima u povećanje konkurentnosti i održivosti lokalnog turizma i s njime povezanim djelatnostima kao i u očuvanju i održivom korištenju kulturne i prirodne baštine. Ujedno, potporom jačanju diversificiranog gospodarskog razvoja zasnovanog na održivom korištenju razvojne osnove, omogućuje se razvoj identiteta i prepoznatljivosti ukupnog područja LAG-a te povećanje dodane vrijednosti LEADER-a.</p> <p>Intervencija doprinosi Općem cilju 1 LRS: Razvoj poduzetništva budući omogućuje pružanje potpore različitim poduzetničkim inicijativama u njihovoj zelenoj i digitalnoj tranziciji te razvoju znanja i vještina, što doprinosi općem održivom socioekonomskom razvoju lokalne zajednice.</p> <p>Intervencija izravno i značajno doprinosi Specifičnom cilju (SC/SO) ZPP-a 8: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo putem sljedećih pokazatelja (uključujući R.37):</p> <p>R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva putem min. 10 ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijena uz potporu u okviru ZPP-a (isključujući nova poduzeća)</p> <p>R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 10 projekata (operacije) kojima se doprinosi Pametnim selima</p> <p>Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:</p> <ul style="list-style-type: none"> - socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti koje se odnose na očuvanje kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili jačanje zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja - lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika. koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, putem projektnih aktivnosti koje se odnose na promotivne aktivnosti i medijske objave o projektima - rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i sl.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti <p>Različitost intervencije u odnosu na nacionalnu razinu, uz ranije navedeno, očituje se i u potpori diverzifikaciji ruralnog gospodarstva, potpori malim poduzetnicima te projektima kojima se ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.</p>
Ciljani korisnici	Pravne i fizičke osobe privatnog prava upisane u relevantan registar, uključujući i PG-ove upisane u relevantan upisnik PG-ova na nacionalnoj

	razini pri nadležnom tijelu. Detaljan popis prihvatljivih korisnika bit će naveden u LAG natječaju.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; – imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; – ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. <p>Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Prihvatljive vrste projekata i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekata	<p>Temeljni uvjeti prihvatljivosti projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata - ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a) <p>Prihvatljive vrste projekata odnose se na razvoj ruralnog turizma i s njime povezanih djelatnost i aktivnosti, na ulaganja povezana s jačanjem zaštite okoliša, valorizacije, očuvanja i održivog korištenja kulturne i prirodne baštine, razvoja društvenog poduzetništva i sl.</p> <p>Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: građenje (uključujući rekonstrukciju i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili nabavu opreme; marketinške aktivnosti; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Načela kriterija odabira	<p>Načela kriterija odabira, prioritetno, su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Radno iskustvo u turizmu ili drugoj nepoljoprivrednoj djelatnosti (prednost imaju korisnici koji duže posluju) - Radna mjesta (prednost imaju ulaganja koja stvaraju nova radna mjesta ili čijom se provedbom zadržavaju radna mjesta) - Dodana vrijednost u djelatnostima (prednost imaju projekti kojima se kreiraju proizvodi koji se zasnivaju na tradicijskim vrijednostima područja i/ili lokalnim resursima) - Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode ulaganja u digitalizaciju u turizmu ili drugim nepoljoprivrednim djelatnostima) - Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode ulaganja u zaštitu okoliša i/ili ublažavanje klimatskih promjena) - Dodana vrijednost LEADER-a (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu i/ili doprinose drugim rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) <p>Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.</p>
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odrediti će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Najniži iznos potpore po projektu	Odrediti će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju.

Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi najviše 65% prihvatljivih troškova projekta, a iznimno se može povećati najviše 100 % za neproduktivna ulaganja. Dodatno će se definirati u LAG natječaju.
--------------------	---

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	2
Broj sačuvanih radnih mjesta	2

R. br.		
1.	Naziv pokazatelja	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća
	Ciljna vrijednost	10
1.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	10

Naziv i kod intervencije	INT 2.1 : Potpora razvoju male infrastrukture, dodatnih sadržaja, usluga i multisektorske suradnje na LAG području
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom izrade SWOT analize. Svrha intervencije je prioritetan doprinos rješavanju potrebe područja povezane sa razvojem male infrastrukture, dodatnih sadržaja i usluga u lokalnim ruralnim zajednicama (P4) što je integralno povezano sa potrebom razvoja sektorskog i međusektorskog umrežavanja te međugeneracijskog povezivanja i solidarnosti (P5). Intervencijom se pruža potpora razvoju suradnje razvojnih dionika područja LAG-a čime se izravno doprinosi razvoju zajedničkog identiteta i poboljšanju kvalitete života na području LAG-a ali i pruža potpora razvoju sadržaja i doživljaja posjetitelja. Intervencijom se pruža potpora razvoju društvene i komunalne infrastrukture i usluga u ruralnim sredinama te međusobnu suradnju dionika čime se utječe na smanjenje depopulacije, zadržava mlada i aktivna populacija te omogućuje uključivanje svih osjetljivih skupina društva. Razvoj infrastrukture na području te jačanje suradnje sektorskih i međusektorskih razvojnih dionika izravno utječe i na opći socioekonomski razvoj područja LAG-a, posebno poljoprivrede odnosno proizvodnje lokalne hrane te na razvoj turizma i područja LAG-a kao prepoznatljive turističke destinacije. Razvojem infrastrukture i usluga dostupnih općoj, širokoj zajednici, posebno u manjim sredinama, pruža se potpora i očuvanju tradicije, kulturne i prirodne baštine kao i zaštiti okoliša. Razvoj javne infrastrukture i usluga sa razvojem društvenog života u lokalnoj zajednici ujedno jača prepoznatljivost područja te omogućuje privlačenje i novih stanovnika te većeg broja posjetitelja. Jačanje civilnog društva te jačanje suradnje sa drugim sektorskim i međusektorskim razvojnim dionicima, pruža platformu za razvoj društvenih inovacija, razvoj zaštite okoliša te primjenu zelene i digitalne tranzicije, međugeneracijsko umrežavanje i prijenos znanja i vještina. Intervencijom se omogućuje i prijenos dobre prakse, metoda i vještina očuvanja tradicijske baštine, kulturne i prirodne, načina života te se omogućuje opća društvena inkluzija. Istovremeno, intervencijom se pruža potpora održivom korištenju društvene i komunalne infrastrukture te primjeni inovativnih i pametnih rješenja u selima.

Intervencijom se pruža potpora aktivnostima koje omogućuju jačanje prepoznatljivosti područja, identiteta lokalne zajednice te marketinga i promocije područja. Detaljna obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se, u okviru ove intervencije, pružiti potpora razvojnim potrebama LAG-a bit će na navedena u natječaju LAG-a.

Fokus intervencije usmjeren je na razvoj male društvene i komunalne infrastrukture prvenstveno u manjim sredinama, jačanju civilnog društva u društvenim aktivnostima i zaštiti te očuvanju/revitalizaciji kulturne i prirodne baštine, razvoju gospodarske i društvene komunikacije, povezanosti i razvojne suradnje svih dijelova LAG-a korištenjem suvremenih informacijskih tehnologija (informacijsko komunikacijske platforme, baze podataka, umjetna inteligencija) te jačanju prijenosa i razmjene iskustava i dobre prakse za zajedničke razvojne projekte čitavog područja LAG-a. Intervencijom se pruža potpora i zajedničkim aktivnostima za vrednovanje prostora, zaštite prostornih resursa važnih za održivi razvoj lokalnih zajednica i očuvanje postojeće kvalitete života na čitavom području LAG-a, kao i unaprjeđenju dodatnih sadržaja i usluga za stanovnike i posjetitelje područja LAG-a.

Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 77. uključujući članak 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.

Intervencija izravno doprinosi **Specifičnom cilju (SC) 2 LRS**: Povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva i doživljaja posjetitelja budući omogućuje potporu razvoju male ruralne infrastrukture i usluga dostupnih ukupnom stanovništvu i posjetiteljima, povezanih sa revitalizacijom i promocijom lokalne tradicije, lokalnih proizvoda i usluga, održivom korištenjem kulturne i prirodne baštine, jačanjem međusektorske i međugeneracijske suradnje i jačanjem ljudskih kapaciteta čime se izravno doprinosi razvoju povezanosti ukupnog područja LAG-a i razvoj društvenih inovacija čime se doprinosi prepoznatljivosti područja te dodanoj vrijednosti LEADER-a.

Intervencija doprinosi **Općem cilju (OC) 2 LRS**: Jačanje integracije lokalne zajednice budući se razvojem društvene i komunalne infrastrukture uz očuvanje okoliša i baštine te zelenu i digitalnu tranziciju, društvenu inkluziju i društvene inovacije, umrežavanje i suradnju sektorskih i međusektorskih razvojnih dionika izravno doprinosi jačanju otpornosti lokalne zajednice.

Intervencija izravno i značajno doprinosi specifičnom cilju (SC/SO) ZPP-a 8: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo putem slijedećih pokazatelja:

R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 20 projekata kojima se doprinosi Pametnim selima

R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe putem ruralnog stanovništva, min. 10.000 stanovnika ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a, koje su usmjerene na zaštitu okoliša, valorizaciju i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine

R.42 Promicanje socijalne uključenosti putem broja min. 50 osoba obuhvaćenih projektima usmjerenim razvoju jačanju komunikacije i kapaciteta te suradnje.

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti

	<p>odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:</p> <ul style="list-style-type: none"> – socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti koje se odnose na socijalnu (društvenu) interakciju stanovnika i/ili aktivnosti produbljanja solidarnosti, empatije prema ranjivim skupinama, jačanje kohezije zajednice (inkluzija) i/ili jačanje kapaciteta lokalnih razvojnih dionika i/ili očuvanje kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili na jačanje zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja – lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, putem projektnih aktivnosti koje se odnose na promotivne aktivnosti i medijske objave o projektima. – rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i sl.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti i/ili jačanja razmjene znanja i vještina lokalnih razvojnih dionika i/ili jačanja volontiranja. <p>Različitost intervencije u odnosu na nacionalnu razinu, osim gore navedenoga, očituje se u potpori maloj ruralnoj infrastrukturi sukladno specifičnim potrebama lokalne zajednice, suradnji i umrežavanju te projektima kojima se ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.</p>
Ciljani korisnici	<p>Pravne osobe javnog prava i/ili pravne i fizičke osobe privatnog prava. Detaljan popis prihvatljivih korisnika bit će naveden u LAG natječaju.</p>
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – imati sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; – imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; – ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. <p>Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u LAG natječaju.</p>
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata i – ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). <p>Prihvatljive vrste projekata odnose se na razvoj male društvene i komunalne infrastrukture, valorizaciju, očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine, energetska učinkovitost, manifestacije, događanja, društvenu inkluziju, razmjenu znanja i vještina i dr. usmjerene socijalnoj koheziji i jačanju prepoznatljivosti područja.</p> <p>Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti prihvatljive aktivnosti kao što su: građenje (uključujući rekonstrukciju i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili nabavu opreme; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.</p>
Načela kriterija odabira	<p>Načela kriterija odabira, prioritetno, su:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Doprinos kvaliteti života (prednost imaju projekti ulaganja u multifunkcionalnu društvenu infrastrukturu vezanu uz valorizaciju, interpretaciju, očuvanje i održivo korištenje kulturne i/ili prirodne baštine) - Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti sa aktivnosti ulaganja u digitalizaciju) - Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti čije ulaganja doprinose energetske učinkovitosti i/ili uvođenju obnovljivih izvora energije i/ili zaštiti okoliša i/ili ublažavanju klimatskih promjena) - Dodana vrijednost LEADER-a (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu i/ili doprinose drugim rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) <p>Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.</p>
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odrediti će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Najniži iznos potpore po projektu	Odrediti će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi najviše 100% prihvatljivih troškova projekta. Dodatno će se definirati u LAG natječaju.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	0
Broj sačuvanih radnih mjesta	1

R. br.	Naziv pokazatelja	
1.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	20
2.	Naziv pokazatelja	R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe
	Mjerna jedinica	Broj ruralnih stanovnika koji imaju koristi
	Ciljna vrijednost	10.000
3.	Naziv pokazatelja	R.42 Promicanje socijalne uključenosti
	Mjerna jedinica	Broj osoba
	Ciljna vrijednost	50

Skupni prikaz svih pokazatelja za sve intervencije LRS

Intervencija LRS	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Doprinos pokazateljima rezultata ZPP	Ciljna vrijednost po godinama						Ukupna vrijednost	
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		2029.
1.1.	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a	Broj PG-ova koji primaju potporu	R.3/SC2	0	0	0	0	12	1	0	13
1.1.	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj PG-ova koji primaju potporu	R.9/SC2	0	0	0	0	11	1	0	12
1.1.	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a	Broj poduzeća	R.39/SC8	0	0	0	0	3	0	0	3
1.1.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	3	0	0	3
1.1.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	12	1	0	13
1.1.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	13	1	0	14
1.2.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	1	1	0	2
1.2.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	1	1	0	2
1.2.	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za	Broj poduzeća	R.39/SC8	0	0	0	0	5	5	0	10

	biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a										
1.2.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	5	5	0	10
2.1.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	0	0	0	0
2.1.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	1	0	0	1
2.1.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	10	10	0	20
2.1.	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnih stanovnika koji imaju koristi	R.41/SC8	0	0	0	0	5.000	5.000	0	10.000
2.1.	Broj osoba obuhvaćenih projektima socijalne uključenosti za koje je dodijeljena potpora	Broj osoba	R.42/SC8	0	0	0	0	25	25	0	50

Prikaz kriterija na temelju kojih projekti iz intervencije doprinose provedbi koncepta Pametnih sela

Br.	Kriterij koji doprinosi provedbi koncepta Pametnih sela	Kriteriji LAG-a na temelju kojih se projekti svrstavaju u projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
1.	inovativna i pametna rješenja u selima	inovativnost na razini LAG-a (obrazloženo u zajedničkim značajkama za sve intervencije)
2.	digitalizacija u poljoprivredi i ostalim društvenim aktivnostima u selima	aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju u: poljoprivredi, preradi, turizmu i dr. nepoljoprivrednim djelatnostima, javnoj infrastrukturi i uslugama te drugim društvenim aktivnostima za stanovništvo i opću javnost; uključujući aktivnosti stjecanja znanja i vještina za digitalnu tranziciju
3.	doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima.	ulaganja/aktivnosti kojima se doprinosi zaštiti okoliša i otpornosti na klimatske promjene, uključujući jačanje svijesti i razvoj znanja i vještina za zelenu tranziciju

5.4. Opis procesa odabira projekata na natječajima LAG-a

Stručna služba LAG-a priprema dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava natječaja LAG-a; uvjete prihvatljivosti korisnika i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekata i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekata s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore; način, uvjete i rokove prijave projekata; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Dokumentacija natječaja sadržavat će i druge dokumente poput uputa za prijavitelje i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane nadležnog tijela LAG-a, natječaj LAG-a, s pripadajućim obrascima, priložima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici LAG-a. Javnost se izvješćuje preko elektroničkih i drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Zahtjevi za potporu zaprimaju se putem službene adrese sjedišta ili podružnice LAG-a. Način podnošenja zahtjeva za potporu jasno je naznačen u natječaju LAG-a. Otvaranje zahtjeva za potporu pristiglih na natječaj LAG-a obavlja Povjerenstvo kojeg imenuje Upravni odbor. Nakon zaprimanja zahtjeva za potporu provodi se administrativna kontrola koja, ujedno, predstavlja i 1. fazu (tzv. Analiza 1) u postupku odabira projekata za provedbu LRS. Tijekom ove faze, LAG može zatražiti i nadopunu dokumentacije dostavljene od strane korisnika koji su se prijavili na natječaj. Cilj 1. faze je provjera: potpunosti prijave, prihvatljivosti korisnika te osnovnih uvjeta prihvatljivosti projekta. Nakon administrativne provjere, započinje 2. faza (Analiza 2) koja predstavlja kvalitativno ocjenjivanje prijave od strane Ocjenjivačkog odbora kojeg imenuje nadležno tijelo LAG-a temeljem Statuta, a koja se provodi sukladno definiranim internim procedurama LAG-a i kriterijima odabira definiranim LRS-om. Rezultat analiza je rang lista projekata s pratećom dokumentacijom koja se upućuje na odlučivanje Upravnom odboru LAG-a. Upravni odbor zatim provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj rang listi te provjere sukladnosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata. Na odluke Upravnog odbora, korisnici imaju mogućnost prigovora tijelu LAG-a nadležnom za prigovore. Odluke tijela LAG-

a nadležnog za prigovore moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane Upravnog odbora LAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, zahtjev za potporu se vraća u administrativnu obradu. LAG je obavezan osigurati i spriječiti bilo kakvu mogućnost pojave sukoba interesa. Popis projekata koji su odabrani od strane LAG-a bit će objavljen na mrežnoj stranici LAG-a nakon utvrđivanja rang liste odabranih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv korisnika, naziv projekta i njegov kratak opis, intenzitet potpore i iznos potpore. Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini LAG-a, sva dokumentacija o postupcima i odluke o odabiru dostavljaju se Agenciji za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) putem AGRONET-a, pri čemu, LAG podnosi Zahtjev za potporu za svaki pojedinačni odobreni projekt. APPRRR provodi postupak provjere usklađenosti odabira projekata LAG-a s kriterijima navedenim u LRS-u i natječaju LAG-a, te, nakon provedenih provjera, donosi Odluku o dodjeli sredstava za svaki pozitivno ocijenjeni Zahtjev za potporu. Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane APPRRR-a objavljuje se na mrežnim stranicama LAG-a.

5.5. Usklađenost LRS sa ZPP-om

Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Intervencija LRS	Usklađenost sa specifičnim ciljevima ZPP-a (uključujući međusektorski/horizontalni)
OC1: Razvoj poduzetništva	SC1: Poticanje konkurentnog gospodarstva i jačanje identiteta područja LAG-a	INT1.1.: Jačanje konkurentnosti poljoprivrede i povezanih djelatnosti	SC ZPP 2 SC ZPP 8
		INT 1.2. : Jačanje okolišno prihvatljivog i diversificiranog gospodarstva	SC ZPP 8
OC2: Jačanje integracije lokalne zajednice	SC2: Povećanje kvalitete života lokalnog stanovništva i doživljaja posjetitelja	INT 2.1 : Potpora razvoju male infrastrukture, dodatnih sadržaja, usluga i multisektorske suradnje na LAG području	SC ZPP 8

Doprinos Kohezijskoj politici LRS LAG-a Vallis Colapis (LEADER/CLLD-a) putem sukladnosti sa ključnim razvojnim politikama na regionalnoj razini:

Doprinos Planu razvoja Karlovačke županije 2021.-2027.

SC1 LRS putem provedbe intervencije 1.1 te intervencije 1.2 izravno doprinosi ostvarenju Prioriteta 1. Konkurentno gospodarstvo i održivo društvo te Prioriteta 3. Zelena, digitalna i povezana županija. SC2 LRS putem intervencije 2.1. izravno doprinosi Prioritetu 3. Zelena, digitalna i povezana županija te Prioritetu 4. Ravnomjerno razvijena županija

Doprinos Planu razvoja Zagrebačke županije za period 2021. – 2027. g

SC1 LRS putem provedbe intervencija 1.1. i 1.2. izravno doprinosi ostvarenju Posebnog cilja 1. Povećati konkurentnost i društvenu odgovornost gospodarstva te putem intervencije 1.1. izravno doprinosi ostvarenju Posebnog cilja 2. Zelena županija čiji se razvoj temelji na

ekološkoj i inovativnoj proizvodnji hrane. SC2 LRS putem provedbe intervencije 2.1. izravno doprinosi ostvarenju Posebnog cilja 3. Poboľšati infrastrukturu i kvalitetu života održivim korištenjem prirodnih resursa i kulturnih dobara.

6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS

6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS

Osim standardne upravljačke strukture LAG-a Vallis Colapis, kao udruge, u LAG-u je profesionalno zaposleno sedam osoba na neodređeno radno vrijeme, dok su dvije osobe zaposlene na određeno vrijeme. Broj zaposlenih osoba ovisi o projektima koje LAG provodi. Unutar organizacije postoji sistematizacija rada: Voditelj LAG-a, Odjel za financijsko upravljanje, Odjel za ruralni razvoj i Odjel za društvene djelatnosti. Uz Voditelja LAG-a, Odjel za ruralni razvoj je zadužen za provedbu LRS i trenutno broji dvije zaposlene osobe. Odjel za financijsko upravljanje ima dvije zaposlene osobe i one su financijska i administrativna podrška ostalim Odjelima, te Odjel za društvene djelatnosti trenutno ima četiri zaposlene osobe i zadužen je pripremu i provedbu projekata iz Europskog socijalnog fonda, ERASMUS+ programa, INTERREG, različitih nacionalnih ministarstava i sl. Također, Odjel za društvene djelatnosti vodi Volonterski centar Kupa koji je jedini volonterski centar na ruralnom području Karlovačke županije. Voditelj LAG-a je osoba koja je od prvog dana uključena u formiranje i osnivanje LAG-a, koji djeluje od 2009. godine. Sve zaposlene osobe u LAG-u imaju radno iskustvo na različitim funkcijama, te u pripremi i provedbi EU i nacionalnih projekata.

Sredstva za predfinanciranje, za nesmetan rad LAG-a, planiraju se koristiti iz članarina članova lokalnog partnerstva (samofinanciranje), a koja su na trenutnoj razini od 30.240,00 eura godišnje i revolving kredit u iznosu od 53.000,00 eura. Veći dio sredstava za predfinanciranje čine i akumulirana sredstva LAG-a iz članarina, a koja nisu iskorištena u prijašnjim godinama. LAG Vallis Colapis se proteže na velikom području pa se ukazala potreba da se na istom otvori podružnica LAG-a. Stoga, uz ured sjedišta LAG-a u Ozlju, LAG ima podružnicu u Karlovcu.

S ciljem pomoći krajnjim korisnicima u prijavi na EU i nacionalne natječaje u svakoj je županiji ustrojena po jedna razvojna agencija; Javna ustanova Regionalna razvojna agencija Karlovačke županije i Javna ustanova Regionalna razvojna agencija Zagrebačke županije.

Dionici s područja LAG-a, koji su kroz LAG uspješno prošli edukaciju za pripremu i provedbu projekata, također uspješno apliciraju i provode projekte za svoje udruge, tvrtke, institucije.

Gradovi i općine, kao osnivači LAG-a, osim brojnih infrastrukturnih projekata, financiranih iz proračunskih sredstava, nacionalnih izvora i EU fondova, provode i ostale projekte, te na taj način pokušavaju poboljšati kvalitetu života svojih stanovnika.

Područje LAG-a obiluje prirodnim i kulturnim resursima koji pružaju mogućnost bavljenja različitim djelatnostima (poljoprivreda, turizam). Iako se već vide pomaci u razvoju ljudskih kapaciteta na području LAG-a, još uvijek nedostaje educiranih i kvalitetnih osoba koje bi tu raznolikost i resurse bolje iskoristili i jače doprinijeli razvoju svog područja. Zbog toga će LAG i ubuduće veliku pažnju posvetiti animaciji, edukaciji, informiranju stanovništva. Osobitu pozornost posvetit će jačanju kapaciteta članova, zaposlenika i volontera LAG-a, kroz usavršavanje, obrazovanje, umrežavanje, razvojne projekte, osposobljavanja, studentska putovanja i sl.

Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS

Godina provedbe LRS	Planirani broj zaposlenih osoba koji rade isključivo na provedbi LRS (animacija, LAG natječaj, ostali uredski poslovi u vezi provedbe LRS), izražen u FTE	Planirani iznos članarina (ukupno) za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Planirani iznos iz ostalih izvora financiranja za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Ukupno planirani iznos za predfinanciranje tekućih troškova i animacije
2023.	3	30.240,00	53.000,00	83.240,00
2024.	3	30.240,00	53.000,00	83.240,00
2025.	3	30.240,00	53.000,00	83.240,00
2026.	3	30.240,00	53.000,00	83.240,00
2027.	3	30.240,00	53.000,00	83.240,00
2028. (n+2)	3	30.240,00	53.000,00	83.240,00
2029. (n+2)	3	30.240,00	53.000,00	83.240,00

6.2. Opis praćenja (monitoringa) i procjene (evaluacije) provedbe LRS

Praćenje provedbe LRS obuhvaća stalno praćenje, mjerenje učinaka provedbe strategije, pokazatelja (indikatora) za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti projekata i rada LAG-a. Kontinuirano praćenje provedbe LRS sastavni je dio redovnih aktivnosti LAG-a. Temeljem Statuta, LAG Vallis Colapis provodi godišnje izvješćivanje svih tijela LAG-a o provedbi LRS i radu LAG-a.

LAG će provoditi praćenje i vrednovanje provedbe LRS koristeći regulatorni okvir za praćenje i ocjenu učinka (PMEF) temeljem Uredbe o zajedničkim odredbama (EU) br. 2021/1060, okvira za praćenje i ocjenjivanje uspješnosti iz Uredbe (EU) br. 2021/2115, Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 2021/2290, i evaluacije strateških planova ZPP-a te pružanje informacija za praćenje i evaluaciju iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 2022/1475.

Proces praćenja planirat će se i temeljem: Smjernica za izradu evaluacijskih planova ZPP-a, a koje ističu specifičan značaj praćenja pokazatelja LRS u doprinosu SP ZPP-a te praćenja i vrednovanja dodane vrijednosti LEADER-a. Isto tako, LAG će planiranje doprinosa dodanoj vrijednosti LEADER-a pripremiti temeljem postojećih i budućih Smjernica za evaluaciju LEADER-a/CLLD-a na EU razini. Dodanom vrijednosti LEADER-a, uz doprinos specifičnom cilju 8 te općem cilju 3 ZPP-a, ujedno se doprinosi i postizanju cilja 5. kohezijske politike EU „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ (Uredba (EU) br. 2021/1060).

Podatci koje će pratiti LAG odnose se na praćenje pokazatelja dodane vrijednosti intervencije LEADER putem rada LAG-a (tekući rad i animacija) kao i putem provedbe LRS na razini operacija (projekata), a koji su osnova za vrednovanje (evaluaciju). U ovom programskom razdoblju postoji velika potreba postizanja dodane vrijednosti LEADER-a u usporedbi s potporama koje se pružaju putem intervencija SP ZPP-a te iz drugih nacionalnih i EU izvora. Dodana vrijednost LEADER-a proizlazi iz potpune primjene sedam načela LEADER-a. Aktivnosti provedbe LRS moraju jasno dokazati dodanu vrijednost pristupa LEADER integriranom pristupu ruralnom razvoju.

LAG će provedbu LRS pratiti na razini postizanja ciljeva identificiranih u LRS putem Plana praćenja pokazatelja (koji sadrži pokazatelje LRS te dodane vrijednosti LEADER-a, terminski plan te zadaće) putem kojih će pratiti rad LAG i provedbu intervencija LRS i strategije u cjelini. Projekti odnosno operacije će imati zajedničke pokazatelje prema kojima će se podatci prikupljati. Temeljem Plana praćenja pokazatelja, LAG će uspostaviti sustav izvješćivanja

kvantitativnih i kvalitativnih elemenata potrebnih za praćenje operacija odnosno projekata za provedbu intervencija LAG-a te o istima izvješćivati Upravljačko tijelo putem izvješća na godišnjoj razini.

LAG će imati imenovanog zaposlenika zaduženog za praćenje rada LAG-a i projekata (operacija) za provedbu intervencija LAG-a kao i analizu o napretku provedbe ukupne LRS te rezultatima postignutim financiranjem iz intervencije LEADER.

LAG će, u svoj redovni rad, uključiti aktivnosti animacije povezane sa praćenjem i vrednovanjem LRS, a kako bi mogao sumirati postignute rezultate i njihove doprinose na godišnjoj razini, te temeljem provedenih analiza, djelovati u narednoj godini implementacije LRS.

LAG će, uz navedeno, izraditi Plan vrednovanja (evaluacije) LRS koji bi trebao odgovoriti najmanje na sljedeća pitanja: Koji su ciljevi LAG-a za vrednovanje LRS?; Procjena dodane vrijednosti LEADER-a; Elementi upravljanja i koordinacije za rad LAG-a i proces provedbe LRS; Posebne teme LRS ili teme koje LAG želi ocijeniti zatim podatci potrebni za vrednovanje LRS (što je povezano s Planom pokazatelja i njihova praćenja) te koji su alati i metode koje će koristiti, rokovi vrednovanja i relevantne prekretnice kao i pristup priopćavanju aktivnosti/nalaza vrednovanja javnosti te koji su resursi potrebni. Vrednovanje LRS provest će se najmanje 2 puta tijekom trajanja LRS. Isto tako, LAG će sudjelovati u svakom vrednovanju intervencije LEADER ili SP ZPP-a koje će se provoditi sa nacionalne razine.

Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP

Naziv pokazatelja rezultata ZPP (RI)	Naziv mjerne jedinice	Mjerna jedinica	Intervencija LRS (naziv i/ili kod)	Ciljna vrijednost po godinama							Ukupna vrijednost
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
R.3 Digitalizacija poljoprivrede	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.	0	0	0	0	12	1	0	13
R.9. Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.	0	0	0	0	11	1	0	12
R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	1.1./1.2.	0	0	0	0	4	1	0	5
R.39 Razvoj ruralnoga gospodarstva	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a	Broj poduzeća	1.1./1.2.	0	0	0	0	8	5	0	13
R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	1.1./1.2./2.1.	0	0	0	0	28	16	0	44
R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi	2.1.	0	0	0	0	5.000	5.000	0	10.000
R.42 Promicanje socijalne uključenosti	Broj osoba obuhvaćenih projektima socijalne uključenosti za koje je dodijeljena potpora	Broj osoba	2.1.	0	0	0	0	25	25	0	50

7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

7.1. Financijski plan provedbe LRS

Financijski plan prikazuje predviđanje rashoda za provedbu LRS za programsko razdoblje 2023.-2027. kako bi se osigurala proračunska sredstva za zatvaranje programa u godinama 2028.-2029. Financijski plan predstavlja sažeti prikaz alokacija za provedbu zadaća LAG-a i postizanje ciljeva LRS, a time i doprinosu postizanju specifičnih i općih ciljeva SP ZPP-a RH kao i 5. cilja Kohezijske politike EU „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ za LEADER/CLLD. Provedbom financijskog plana LAG doprinosi postizanju ciljeva horizontalnih politika EU (Zeleni plan, digitalna tranzicija, Dugoročna vizija za ruralna područja, Pametna sela i dr.). Financijski plan sažeto prikazuje vrijednost za novac i izravno je povezan sa Akcijskim planom provedbe LRS. Financijski plan sadrži postotak ukupne financijske alokacije LRS potreban za njezinu provedbu putem projekata razvojnih dionika u okviru alokacija za tri intervencije LRS u ukupnom iznosu od 69,80% ukupne alokacije dodijeljene LAG-u za programsko razdoblje 2023.-2027. Uključuje predviđanje iznosa za prihvatljive troškove projekata lokalnih razvojnih dionika za postizanje ciljeva LRS i ostvarivanje njezine dodane vrijednosti.

Za projekte transnacionalne i međuteritorijalne suradnje (njihovu pripremu i provedbu), a koje će provoditi sam LAG sa drugim projektnim partnerima, predviđeno je do 5,20% ukupne alokacije za provedbu LRS.

Za aktivnosti koje se odnose na tekuće troškove i animaciju, odnosno upravljanje provedbom LRS, kojih je isključivi korisnik LAG, planom je predviđeno maksimalno dopuštenih 25% ukupne alokacije. Troškovi animacije odnose se na aktivnosti promicanja LRS i jačanje kapaciteta šire lokalne zajednice kao i potencijalnih nositelja (promotora) projekata za provedbu LRS. Posebna pažnja će se posvetiti jačanju kapaciteta dionika koji do sada nisu imali koristi od financiranja iz programa LEADER kao i osjetljivih skupina društva. Tekući, odnosno administrativni troškovi odnose se na prihvatljive operativne troškove LAG-a povezane sa provedbom LRS, što uključuje troškove plaća djelatnika LAG-a, režijske troškove, promidžbu, komunikaciju, financijsko upravljanje i reviziju te praćenje i evaluaciju provedbe LRS.

Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Raspored sredstava po godinama (%)							Ukupno za cijelo programsko razdoblje po intervenciji	Od toga za projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.		
1.1	0,00	0,00	0,00	0,00	15,65	4,11	0,00	19,76	19,76
1.2	0,00	0,00	0,00	0,00	7,55	14,66	0,00	22,21	22,21
2.1	0,00	0,00	0,00	0,00	5,20	22,63	0,00	27,83	27,83
Tekući troškovi i animacija	0,00	4,00	4,00	5,00	4,00	4,00	4,00	25,00	n/p
Priprema i provedba projekata suradnje	0,00	0,00	0,00	3,00	2,20	0,00	0,00	5,20	n/p
UKUPNO	0,00	4,00	4,00	8,00	34,60	45,40	4,00	100,00	69,80

7.2. Akcijski plan provedbe LRS

Akcijski plan predstavlja nacrt načina na koji LAG predlaže rješavanje prioriternih razvojnih potreba i korištenje vlastitog razvojnog potencijala, kako je utvrđeno procesom izrade LRS. On daje okvir za provedbu LRS definiranjem dinamike otvaranja natječaja LAG-a za prikupljanje i odabir projekata (operacija) lokalnih razvojnih dionika područja. On daje dinamički okvir za potporu postizanja ciljeva LRS a time i ciljeva SP ZPP-a te drugih povezanih i horizontalnih politika EU. Akcijski plan integriran je s okvirom za praćenje pokazatelja te postizanje rezultata LRS putem aktivnosti obuhvaćenih sa tri strateške intervencije.

Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Broj LAG natječaja							Ukupno
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1	0	0	1	0	0	0	0	1
1.2	0	0	1	0	0	0	0	1
2.1	0	0	0	1	1	0	0	2
UKUPNO	0	0	2	1	1	0	0	4

PRILOZI

Prilog 1.

Literatura

- Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027.
- Strategija razvoja poljoprivrede do 2030.
- Nacionalna razvojna strategija RH do 2030.
- Uputa za izradu LRS i LAG intervencija 2023. - 2027.
- Evaluacija LEADER-a/CLLD-a, Smjernice; ENRD, Europska komisija, 2017.
- Plan razvoja Karlovačke županije 2021.-2027.
- Plan razvoja Zagrebačke županije za period 2021.-2027.g.
- Lokalna razvojna strategija LAG-a Vallis Colapis za razdoblje 2014. - 2020. (s produžetkom trajanja do 2022.)

Prilog 2.

Tablica: Naselja jedinica lokalne samouprave u sastavu LAG-a Vallis Colapis

DODATAK 1: POPIS NASELJA U LAG-u Vallis colapis		
Grad/općina <i>Town/Municipality</i>	Naselje <i>Settlement</i>	Ukupno <i>Total</i>
Krašić		2.250
Krašić	Barovka	6
Krašić	Begovo Brdo Žumberačko	8
Krašić	Brezarić	242
Krašić	Brlenić	185
Krašić	Bukovica Prekriška	18
Krašić	Careva Draga	3
Krašić	Čučići	1
Krašić	Čunkova Draga	15
Krašić	Dol	172
Krašić	Donje Prekrižje	52
Krašić	Gornje Prekrižje	40
Krašić	Hrženik	94
Krašić	Hutin	84
Krašić	Jezerine	22
Krašić	Konjarić Vrh	13
Krašić	Kostel Pribički	48
Krašić	Krašić	542
Krašić	Krnežići	27
Krašić	Krupače	53
Krašić	Kučer	28
Krašić	Kurpezova Gorica	7
Krašić	Medven Draga	23
Krašić	Mirkopolje	82
Krašić	Pećno	3
Krašić	Pribić	193
Krašić	Pribić Crkveni	150
Krašić	Prvinci	5
Krašić	Radina Gorica	11
Krašić	Rude Pribičke	11
Krašić	Staničići Žumberački	-
Krašić	Strmac Pribički	83
Krašić	Svrževo	29
Krašić	Vranjak Žumberački	-
Kravarско		1.824
Kravarско	Barbarići Kravarski	209
Kravarско	Čakanec	47
Kravarско	Donji Hruševac	271
Kravarско	Gladovec Kravarski	194
Kravarско	Gornji Hruševac	179
Kravarско	Kravarско	510
Kravarско	Novo Brdo	83
Kravarско	Podvornica	117
Kravarско	Pustike	164
Kravarско	Žitkovčica	50
Pisarovina		3.484

Pisarovina	Bratina	677
Pisarovina	Bregana Pisarovinska	216
Pisarovina	Donja Kupčina	881
Pisarovina	Dvoranci	174
Pisarovina	Gorica Jamnička	99
Pisarovina	Gradec Pokupski	106
Pisarovina	Jamnica Pisarovinska	64
Pisarovina	Lijevo Sredičko	180
Pisarovina	Lučelnica	283
Pisarovina	Pisarovina	436
Pisarovina	Podgorje Jamničko	19
Pisarovina	Selsko Brdo	97
Pisarovina	Topolovec Pisarovinski	53
Pisarovina	Velika Jamnička	199
Pokupsko		1.926
Pokupsko	Augušanovec	101
Pokupsko	Cerje Pokupsko	68
Pokupsko	Cvetnić Brdo	21
Pokupsko	Gladovec Pokupski	161
Pokupsko	Hotnja	211
Pokupsko	Lijevi Degoj	51
Pokupsko	Lijevi Štefanki	196
Pokupsko	Lukinić Brdo	287
Pokupsko	Opatija	139
Pokupsko	Pokupsko	186
Pokupsko	Roženica	286
Pokupsko	Strezojevo	120
Pokupsko	Šestak Brdo	66
Pokupsko	Zgurić Brdo	33
Žumberak		609
Žumberak	Cernik	5
Žumberak	Donji Oštrc	43
Žumberak	Drašći Vrh	17
Žumberak	Glušinja	14
Žumberak	Gornji Oštrc	36
Žumberak	Grgetići	-
Žumberak	Grič	7
Žumberak	Hartje	27
Žumberak	Javor	7
Žumberak	Jezernice	-
Žumberak	Jurkovo Selo	54
Žumberak	Kalje	13
Žumberak	Kordići Žumberački	4
Žumberak	Kostanjevac	100
Žumberak	Kupčina Žumberačka	22
Žumberak	Markušići	2
Žumberak	Mrzlo Polje Žumberačko	23
Žumberak	Petričko Selo	13
Žumberak	Plavci	-
Žumberak	Radinovo Brdo	4
Žumberak	Reštovo Žumberačko	13
Žumberak	Sopote	6
Žumberak	Sošice	54
Žumberak	Stari Grad Žumberački	4
Žumberak	Stupe	19
Žumberak	Tomaševci	6

Žumberak	Tupčina	32
Žumberak	Veliki Vrh	6
Žumberak	Visočce	15
Žumberak	Višći Vrh	4
Žumberak	Vlašić Brdo	-
Žumberak	Vukovo Brdo	9
Žumberak	Žamarija	14
Žumberak	Željezno Žumberačko	27
Žumberak	Žumberak	9
Duga Resa		10.212
Duga Resa	Belajska Vinica	163
Duga Resa	Belavići	274
Duga Resa	Bošt	47
Duga Resa	Cerovački Galovići	59
Duga Resa	Donje Mrzlo Polje Mrežničko	507
Duga Resa	Donji Zvečaj	180
Duga Resa	Duga Resa	5.380
Duga Resa	Dvorjanci	102
Duga Resa	Galović Selo	65
Duga Resa	Gorica	61
Duga Resa	Gornje Mrzlo Polje Mrežničko	544
Duga Resa	Grganjica	16
Duga Resa	Grščaki	63
Duga Resa	Kozalj Vrh	83
Duga Resa	Lišnica	177
Duga Resa	Mihalić Selo	68
Duga Resa	Mrežničke Poljice	110
Duga Resa	Mrežnički Brig	288
Duga Resa	Mrežnički Novaki	168
Duga Resa	Mrežnički Varoš	901
Duga Resa	Mrežničko Dvorište	48
Duga Resa	Novo Brdo Mrežničko	97
Duga Resa	Pećurkovo Brdo	107
Duga Resa	Petrakovo Brdo	108
Duga Resa	Sveti Petar Mrežnički	132
Duga Resa	Šeketino Brdo	158
Duga Resa	Venac Mrežnički	131
Duga Resa	Zvečaj	175
Karlovac		49.377
Karlovac	Banska Selnica	63
Karlovac	Banski Moravci	37
Karlovac	Blatnica Pokupska	32
Karlovac	Brezova Glava	142
Karlovac	Brežani	107
Karlovac	Brođani	38
Karlovac	Cerovac Vukmanički	787
Karlovac	Donja Trebinja	10
Karlovac	Donje Mekušje	193
Karlovac	Donji Sjeniĉak	52
Karlovac	Gornja Trebinja	145
Karlovac	Gornje Stative	393
Karlovac	Gornji Sjeniĉak	79
Karlovac	Gorščaki	121
Karlovac	Husje	153
Karlovac	Ivanĉići Pokupski	11
Karlovac	Ivanković Selo	3

Karlovac	Ivošević Selo	4
Karlovac	Kablar	82
Karlovac	Karasi	54
Karlovac	Karlovac	41.869
Karlovac	Klipino Brdo	6
Karlovac	Kljaić Brdo	13
Karlovac	Knez Gorica	106
Karlovac	Kobilic Pokupski	35
Karlovac	Konjkovsko	6
Karlovac	Koritinja	82
Karlovac	Ladvenjak	402
Karlovac	Lipje	39
Karlovac	Luka Pokupska	328
Karlovac	Mahično	456
Karlovac	Manjerovići	8
Karlovac	Okić	43
Karlovac	Popović Brdo	200
Karlovac	Priselci	95
Karlovac	Rečica	489
Karlovac	Ribari	77
Karlovac	Skakavac	227
Karlovac	Slunjska Selnica	65
Karlovac	Slunjski Moravci	55
Karlovac	Šebreki	-
Karlovac	Šišljavić	358
Karlovac	Tušilović	532
Karlovac	Tuškani	239
Karlovac	Udbinja	41
Karlovac	Utinja	2
Karlovac	Vodostaj	298
Karlovac	Vukmanić	194
Karlovac	Vukoder	88
Karlovac	Zadobarje	315
Karlovac	Zagraj	59
Karlovac	Zamršje	144
Ozalj		5.837
Ozalj	Badovinci	23
Ozalj	Belinsko Selo	2
Ozalj	Belošići	23
Ozalj	Boševci	62
Ozalj	Brašljeвица	26
Ozalj	Bratovanci	44
Ozalj	Brezje Vivodinsko	6
Ozalj	Breznik	5
Ozalj	Brezovica Žumberačka	17
Ozalj	Budim Vivodinski	10
Ozalj	Bulići	3
Ozalj	Cerje Vivodinsko	22
Ozalj	Cvetišće	-
Ozalj	Dančulovići	19
Ozalj	Dojutrovica	28
Ozalj	Doljani Žumberački	14
Ozalj	Donji Lović	11
Ozalj	Donji Oštri Vrh Ozaljski	45
Ozalj	Dragoševci	9
Ozalj	Dučići	29

Ozalj	Durlinci	69
Ozalj	Dvorišće Ozaljsko	39
Ozalj	Dvorišće Vivodinsko	22
Ozalj	Ferenci	37
Ozalj	Fratrovci Ozaljski	20
Ozalj	Furjanići	29
Ozalj	Galezova Draga	25
Ozalj	Galín	-
Ozalj	Goleši Žumberački	2
Ozalj	Goli Vrh Ozaljski	6
Ozalj	Gorniki Vivodinski	22
Ozalj	Gornje Pokupje	150
Ozalj	Gornji Lović	27
Ozalj	Gornji Oštri Vrh Ozaljski	9
Ozalj	Gorščaki Ozaljski	11
Ozalj	Grandić Breg	37
Ozalj	Grdun	118
Ozalj	Gudalji	-
Ozalj	Hodinci	29
Ozalj	Hrastovica Vivodinska	-
Ozalj	Ilovac	42
Ozalj	Jaškovo	385
Ozalj	Kamenci	-
Ozalj	Kašt	32
Ozalj	Keseri	1
Ozalj	Kuljaji	6
Ozalj	Kunčani	-
Ozalj	Levkušje	171
Ozalj	Liješće	28
Ozalj	Lović Prekriški	47
Ozalj	Lukšići Ozaljski	46
Ozalj	Lukunić Draga	20
Ozalj	Mali Erjavec	129
Ozalj	Malinci	-
Ozalj	Novaki Ozaljski	54
Ozalj	Obrež Vivodinski	75
Ozalj	Ozalj	1.053
Ozalj	Pečarići	-
Ozalj	Petruš Vrh	5
Ozalj	Pilatovci	19
Ozalj	Podbrežje	258
Ozalj	Podgraj	135
Ozalj	Police Pirišće	74
Ozalj	Polje Ozaljsko	221
Ozalj	Popovići Žumberački	-
Ozalj	Požun	34
Ozalj	Radatovići	15
Ozalj	Radina Vas	4
Ozalj	Rajakovići	-
Ozalj	Rujevo	10
Ozalj	Sekulići	-
Ozalj	Slapno	241
Ozalj	Soldatići	15
Ozalj	Sršići	3
Ozalj	Stojavnica	21
Ozalj	Svetice	17

Ozalj	Svetičko Hrašće	108
Ozalj	Šiljki	5
Ozalj	Škaljevica	68
Ozalj	Tomašnica	138
Ozalj	Trešćerovac	18
Ozalj	Trg	169
Ozalj	Varaštovac	7
Ozalj	Veliki Erjavec	11
Ozalj	Vini Vrh	2
Ozalj	Vivodina	75
Ozalj	Vrbanska Draga	18
Ozalj	Vrhovac	307
Ozalj	Vrhovački Sopot	90
Ozalj	Vrškovac	117
Ozalj	Vuketić	16
Ozalj	Vuksani	10
Ozalj	Zajačko Selo	161
Ozalj	Zaluka	18
Ozalj	Zorkovac	193
Ozalj	Zorkovac na Kupi	81
Ozalj	Zorkovac Vivodinski	14
Draganić		2.541
Draganić	Draganić	2.541
Kamanje		827
Kamanje	Brlog Ozaljski	74
Kamanje	Kamanje	366
Kamanje	Mali Vrh Kamanjski	67
Kamanje	Orljakovo	165
Kamanje	Preseka Ozaljska	5
Kamanje	Reštovo	101
Kamanje	Veliki Vrh Kamanjski	49
Lasinja		1.322
Lasinja	Banski Kovačevac	83
Lasinja	Crna Draga	114
Lasinja	Desni Štefanki	211
Lasinja	Desno Sredičko	156
Lasinja	Lasinja	542
Lasinja	Novo Selo Lasinjsko	62
Lasinja	Prkos Lasinjski	48
Lasinja	Sjeničak Lasinjski	106
Netretić		2.439
Netretić	Baići	3
Netretić	Bogovci	1
Netretić	Brajkovo Brdo	114
Netretić	Bukovje Netretićko	49
Netretić	Culibrki	4
Netretić	Donje Prilišće	67
Netretić	Donje Stative	191
Netretić	Dubravci	152
Netretić	Dubravčani	218
Netretić	Frketić Selo	71
Netretić	Goli Vrh Netretićki	3
Netretić	Gornje Prilišće	43
Netretić	Jakovci Netretićki	21
Netretić	Jarče Polje	119
Netretić	Kolenovac	9

Netretić	Kučevice	91
Netretić	Kunići Ribnički	18
Netretić	Ladešići	22
Netretić	Lončar Brdo	2
Netretić	Lonjgari	1
Netretić	Maletići	129
Netretić	Mali Modruš Potok	34
Netretić	Mračin	222
Netretić	Mrzljaki	12
Netretić	Netretić	44
Netretić	Novigrad na Dobri	62
Netretić	Pavičići	1
Netretić	Piščetke	11
Netretić	Planina Kunička	1
Netretić	Račak	-
Netretić	Rešetarevo	20
Netretić	Rosopajnik	12
Netretić	Skupica	89
Netretić	Srednje Prilišće	23
Netretić	Straža	66
Netretić	Tončići	55
Netretić	Veliki Modruš Potok	18
Netretić	Vinski Vrh	99
Netretić	Vukova Gorica	52
Netretić	Zaborsko Selo	12
Netretić	Zagradci	225
Netretić	Završje Netretičko	53
Ribnik		362
Ribnik	Donja Stranica	1
Ribnik	Drenovica Lipnička	10
Ribnik	Gorica Lipnička	11
Ribnik	Gornja Stranica	5
Ribnik	Gornji Goli Vrh Lipnički	2
Ribnik	Griče	43
Ribnik	Jarnevići	25
Ribnik	Jasenovica	19
Ribnik	Lipnik	47
Ribnik	Martinski Vrh	14
Ribnik	Novaki Lipnički	14
Ribnik	Obrh	3
Ribnik	Ravnica	8
Ribnik	Ribnik	98
Ribnik	Skradsko Selo	18
Ribnik	Sopčić Vrh	9
Ribnik	Veselići	35
Žakanje		1.732
Žakanje	Breznik Žakanjski	10
Žakanje	Brihovo	150
Žakanje	Bubnjarački Brod	117
Žakanje	Bubnjarci	197
Žakanje	Donji Bukovac Žakanjski	83
Žakanje	Ertić	10
Žakanje	Gornji Bukovac Žakanjski	12
Žakanje	Jadrići	7
Žakanje	Jugovac	9
Žakanje	Jurovo	87

Žakanje	Jurovski Brod	158
Žakanje	Kohanjac	78
Žakanje	Mala Paka	29
Žakanje	Mišinci	128
Žakanje	Mošanci	24
Žakanje	Pravutina	208
Žakanje	Sela Žakanjska	53
Žakanje	Sračak	44
Žakanje	Stankovci	9
Žakanje	Velika Paka	46
Žakanje	Zaluka Lipnička	131
Žakanje	Žakanje	142
UKUPNO LAG		84742

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2021.

Prilog 3.

Tablica: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a Vallis Colapis

<i>Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a</i>								
<i>Red ni broj</i>	<i>JLS</i>	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
		<i>Pojedinačno</i>	<i>Kulturno-povijesna cjelina</i>	<i>Kulturni krajolik</i>	<i>Arheologija</i>	<i>Pojedinačno</i>	<i>Zbirka</i>	
1.	Draganić							Umijeće izrade puranca
2.	Draganić							Govor Draganića
3.	<i>Draganić</i>	Kapela sv. Trojstva						
4.	<i>Draganić</i>	Kurija župnog dvora						
5.	<i>Draganić</i>	Kapela sv. Antuna Pustinjaka						
6.	<i>Draganić</i>	Župna crkva sv. Jurja						
7.	<i>Duga Resa</i>		Kulturno-povijesna cjelina grada Duge Rese					
8.	<i>Duga Resa</i>	Crkva sv. Antuna Padovanskog						
9.	<i>Duga Resa</i>	Donji mlin na rijeci Mrežnici						
10.	<i>Duga Resa, Karlovac, Ozalj</i>							Glazbeni izričaj guci s područja Karlovačke županije
11.	<i>Duga Resa</i>	Crkva sv. Ivana Krstitelja						
12.	<i>Duga Resa</i>	Crkva sv. Petra Apostola						

13.	Duga Resa	Kapela sv. Roka						
14.	Lasinja	Spomen kosturnica						
15.	Lasinja				Talijanovo brdo			
16.	Kamanje	Crkva sv. Filipa i Jakova						
17.	Karlovac		Kulturno- povijesna cjelina grada Karlovca					
18.	Karlovac		Kulturno- povijesna cjelina ulice Rakovac					
19.	Karlovac		Rimokatolič ko groblje Dubovac					
20.	Karlovac		Židovsko groblje					
21.	Karlovac		Pravoslavno groblje					
22.	Karlovac		Vojno groblje					
23.	Karlovac	Zgrada gradskog muzeja						
24.	Karlovac	Crkva Majke Božje Snježne						
25.	Karlovac	Crkva sv. Antuna Padovanskog						
26.	Karlovac	Crkva Roždestva Presvete Bogorodice						
27.	Karlovac	Palača Gutterer						
28.	Karlovac	Dvorac Kaštel						
29.	Karlovac	Grobno obilježje Banjavčić						
30.	Karlovac	Crkva sv. Doroteje						

31.	Karlovac	Kompleks vodocrpilišta Borlin						
32.	Karlovac	Mauzolej obitelji Hoffmann na katoličkom groblju Dubovac						
33.	Karlovac	Mauzolej obitelji Türk na groblju Dubovac						
34.	Karlovac	Mauzolej Vranyczany						
35.	Karlovac	Nadgrobni spomenik "Obelisk"						
36.	Karlovac	Spomenik braniteljima poginulim na području grada Karlovca u Domovinskom ratu						
37.	Karlovac	Tvornički kompleks "ŽeČe"						
38.	Karlovac	Zgrada velike vojarne						
39.	Karlovac	Crkva sv. Martina						
40.	Karlovac	Crkva sv. Josipa i župni dvor						
41.	Karlovac	Crkva sv. Nikole						
42.	Karlovac	Stari grad Dubovac						
43.	Karlovac	Palača Vraniczany						
44.	Karlovac	Crkva Presvetog Trojstva s franjevačkim samostanom						
45.	Karlovac	Crkva Majke Božje Snježne s pavlinskim samostanom						
46.	Karlovac	Kapela sv. Margarete						

47.	Karlovac	Crkva sv. Ivana Krstitelja						
48.	Karlovac	Ruševine starog grada Steničnjaka						
49.	Karlovac	Kuća						
50.	Karlovac	Dvorac Drašković						
51.	Karlovac	Kompleks dvorca Švarča						
52.	Karlovac	Grobno obilježje Čop						
53.	Karlovac	Kurija starog župnog dvora						
54.	Karlovac	Spomenik Glorijeta na Vojnom groblju						
55.	Karlovac	Zgrada kina "Edison"						
56.	Karlovac	Kapela Ranjenog Isusa						
57.	Karlovac	Palača Drašković						
58.	Karlovac	Crkva Pohoda Blažene Djevice Marije						
59.	Karlovac	Kurija starog župnog dvora						
60.	Karlovac	Spomenik Radoslavu Lopašiću						
61.	Karlovac	Crkva sv. Tri Kralja						
62.	Karlovac	Kompleks željezničkoga kolodvora						
63.	Karlovac	Kompleks Križanić Turnja						
64.	Karlovac	Zgrada transformatorske stanice Ilovac						
65.	Karlovac	Župna crkva sv. Franje Ksaverskog						
66.	Karlovac	Kapela sv. Marka						
67.	Karlovac	Zgrada sportske dvorane						

68.	Karlovac	Crkva sv. Vida Mučenika i stari župni dvor						
69.	Karlovac	Palača u ulici Ambroza Vranyczanyja 2						
70.- 91.	Karlovac	Zgrada (Petra Zrinskog 1,3,5,7,9,11,13,15,17, 19,21. Trg J.J.Strossmayera 1 i 2. Šetalište dr. Franje Tuđmana 1,2,3,5,6,7,9,10. Ivana Kukuljevića 20.)						
92.	Krašić		Kulturno - povijesna cjelina Krašić					
93.	Krašić	Rodna kuća kardinala Alojzija Stepinca						
94.	Krašić	Kapela sv. Ivana Krstitelja						
95.	Krašić	Crkva Presvetog Trojstva						
96.	Krašić	Tradicijska okućnica						
97.	Krašić	Crkva sv. Siksta						
98.	Krašić	Kompleks dvora i kapele sv. Marije						
99.	Krašić	Kapela Majke Božje						
100.	Krašić	Crkva sv. Mihovila						
101.	Krašić	Okućnica						
102.	Kravarsko							Turopoljski dijalekt
103.	Netretić		Kulturno- povijesna ruralna					

			cjelina Donji Mrzljaki					
104.	Netretić		Ambijentaln a kulturnopovi jesna cjelina Srednje Prilišće					
105.	Netretić	Most na rijeci Dobri						
106.	Netretić	Crkva sv. Katarine i kurija župnog dvora						
107.	Netretić	Crkva sv. Antuna						
108.	Netretić	Crkva sv. Jurja						
109.	Netretić	Crkva Uzvišenja sv. Križa						
110.	Netretić	Crkva sv. Leonarda						
111.	Netretić	Ruševine starog grada Novigrada						
112.	Netretić	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije						
113.	Netretić	Kurija Vukasović						
114.	Netretić	Gospodarski kompleks Strahovnjak						
115.	Netretić	Kapela sv. Josipa i kurija župnog dvora						
116.	Netretić	Crkva sv. Marije Magdalene						
117.	Ozalj		Etnopark Ozalj					
118.	Ozalj							Tradicijsko umijeće pletenja jalbe
119.	Ozalj							Znanje i umijeće proizvodnje

								živog vapna na tradicijski način
120.	Ozalj	Crkva sv. Duha						
121.	Ozalj	Dvorac Türk						
122.	Ozalj	Crkva sv. Petra i Pavla						
123.	Ozalj	Mlin na rijeci Dobri						
124.	Ozalj	Crkva sv. Antuna Velikog						
125.	Ozalj	Crkva sv. Križa						
126.	Ozalj	Hidroelektrana						
127.	Ozalj	Crkva sv. Ivana Krstitelja						
128.	Ozalj	Crkva sv. Kuzme i Damjana						
129.	Ozalj	Kurija Zorkovac						
130.	Ozalj	Crkva sv. Jurja						
131.	Ozalj	Crkva sv. Franje Ksaverskog						
132.	Ozalj	Kapela sv. Ilije						
133.	Ozalj	Kurija Grdun						
134.	Ozalj	Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije s pavlinskim samostanom						
135.	Ozalj	Crkva sv. Lovre						
136.	Ozalj	Crkva sv. Vida						
137.	Ozalj	Stari grad Ozalj						
138.	Ozalj	Dvorac Jaškovo						
139.	Ozalj	Crkva Svih Svetih						
140.	Ozalj	Kurija Hrašće						
141.	Ozalj	Zgrada šumarije						
142.	Ozalj	Kapela sv. Ivana Krstitelja						
143.	Ozalj	Kapela sv. Blaža						
144.	Pisarovina							Umijeće izrade papirnatoga cvjetnog nakita

								(rože, kinč) u Donjoj Kupčini
145.	Pisarovina	Crkva sv. Marije Magdalene						
146.	Pisarovina	Zavičajni muzej Donja Kupčina						
147.	Pisarovina	Kapela Presvetog Trojstva						
148.	Pisarovina	Crkva sv. Martina sa župnim dvorom						
149.	Pisarovina	Crkva sv. Duha						
150.	Pisarovina	Kapela sv. Vida						
151.	Pokupsko							Turopoljski dijalekt
152.	Pokupsko	Kapela sv. Ivana Krstitelja						
153.	Pokupsko	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije (sv. Ladislava)						
154.	Pokupsko	Crkva sv. Jurja						
155.	Pokupsko	Kapela Presvetog Trojstva						
156.	Pokupsko	Kapela sv. Petra i Pavla						
157.	Ribnik	Kapela sv. Ane						
158.	Ribnik	Crkva sv. Ilije Proroka i župni dvor						
159.	Ribnik	Stari grad Ribnik						
160.	Ribnik	Kapela sv. Petra						
161.	Žakanje	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije						
162.	Žakanje	Kapela sv. Križa						
163.	Žumberak				Kulturni krajolik Žumberak			

				Samoborsk o gorje - Plešivičko prigorje				
164.	Žumberak	Tradicijska okućnica s mlinom - vodenicom						
165.	Žumberak	Crkva Majke Božje Žalosne						
166.	Žumberak	Kurija biskupa Čolnica						
167.	Žumberak	Crkva sv. Nikole sa župnim dvorom, gospodarskom zgradom i pilom						
168.	Žumberak	Grkokatolička crkva sv. Petra i Pavla i katolička kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije						
169.	Žumberak	Masovna grobnica Jazovka						
170.	Žumberak	Dvije tradicijske kuće						
Ukupno LAG			11	1	1	0	0	8

Kulturno-povijesni razvoj područja LAGa- Vallis Colapis

Područje LAG-a je naseljeno od pradavnih vremena, o čemu svjedoče arheološki ostaci ljudskih naseobina iz doba eneolitika (bakreno doba) koji se vežu za lasinjsku kulturu (lokalitet Talijanovo brdo u mjestu Lasinja). Drugi važan lokalitet je špilja Vrlovka (Kamanje) gdje su nađeni ostaci vaze iz bakrenog doba, ali i niz drugih artefakata koji svjedoče o naseljenosti područja sve do srednjeg vijeka. Najvjerojatnije područje oko rijeke Kupe naseljava ilirsko pleme Kolapijani, a područje Žumberka nastanjuju Kelti. U antičko doba područje postaje dio rimske provincije Panonije, a plemena se postupno romaniziraju. Nakon sloma Rimskog Carstva područje Panonije naseljavaju Avari i slavenska plemena. Od sloma avarske vlasti postupno prevladavaju slavenska plemena. O samom dolasku Hrvata malo je povijesnih izvora. Smatra se da su naselili područje današnje Hrvatske u 7. st. U 8. i 9. st. područje je pod upravom hrvatskih knezova, koji su franački vazali. Hrvatski povjesničari nemaju jedinstven stav o vremenu pripajanja Panonske Hrvatske Hrvatskom Kraljevstvu. Do toga je došlo u periodu od 9. do 11. stoljeća. Nakon nestanka narodne dinastije Hrvatska ulazi u personalnu uniju s Ugarskim kraljevstvom (1102. godine). U drugoj polovici 15. stoljeća sve je veći pritisak Osmanlija na hrvatske krajeve. Bitka na Krbavskom polju (1493.) smatra se početkom stogodišnjeg rada Hrvatske i Osmanskog Carstva i uvodom u Mohačku bitku (1526.) u kojoj je poginuo kralj Ludovik II. Jagelović, a Hrvatska ulazi u sastav Habsburške Monarhije, čime je neposredno određena i budućnost hrvatskog naroda dugi niz stoljeća (1527.). Kako bi se obranilo područje središnje Hrvatske od napada iz Bosne koju je već zauzelo Osmansko Carstvo 1553. pristupa se uređenju Vojne Krajine, koja je na početku bila organizirana kao obrambeni pojas protiv Osmanlija i koja prerasta u golemu habsburšku ratnu provinciju. Trajala je od potpisivanja Cetingradske povelje 1. siječnja 1527., kad je bila u nadležnosti Hrvatskog sabora, reformirana je i proširena 1553., kad je nadležnost prebačena na Dvoransko ratno vijeće, a ukinuta je 1881. Vojna krajina prema granici s Osmanskim Carstvom ima niz utvrda i čardaka, a stanovništvo ima status slobodnih seljaka, ali i vojnu obavezu. Područje pod LAG obuhvatom bilo je **dijelom Karlovačkog generalata od kraja 15. st.** Sjedište Karlovačkog generalata je karlovačka utvrda, oko koje nastaje grad Karlovac, čija gradnja počinje 1579., koja se gradi radi obrane od daljnjeg teritorijalnog prodora Osmanlija. Vojna Krajina i njena vojna uprava direktno pod Dvoranskim vijećem utječu na sve oblike života stanovništva. Na samom početku Generalat ima 4 kapetanije. Senjska, Ogulinska, Hrastovička i Žumberačka, dok se u 18. st. Generalat dijeli na 5 pukovnija. Zbog sve manje hrvatskog stanovništva na područje Vojne Krajine doseljava se i srpsko stanovništvo (Vlasi), koji do granica Vojne Krajine dolaze kao turske pomoćne čete (martoloz), a zatim doseljava na područje Vojne Krajine. Tijekom stoljeća na temelju konfesionalne pripadnosti krajiško stanovništvo se dijeli na hrvatsko i srpsko. Na Žumberak se doseljava i uskočko stanovništvo u 16. i 17. st. Nakon ukidanja Vojne Krajine područje se pripaja Hrvatskoj i dolazi pod upravu bana. Zbog svog geoprometnog položaja Karlovac i okolica gospodarski napreduju u 18. i 19. st., zahvaljujući izgradnji cesta koje središnju Hrvatsku povezuju s Rijekom i Senjom (odnosno njihovim lukama), razvoju trgovine i lađarstva Kupom (različite rob, najviše žito, su se dopremale lađama iz Slavonije Savom, preko Siska, a te Kupom dalje do Karlovca, a odatle jozefinskom i karolinskom cestom prema moru). Gradnja željeznice 1873. doprinosi industrijskom razvoju Karlovca i Duge Rese. Osim

ovih preduvjeta za industrijski razvoj značajno je bilo i obilje vode te jeftina radna snaga. Najprije se razvija prehrambena industrija (pivovare, mlinarska industrija, mesna industrija). Tekstilna industrija se razvija početkom 20.st. na području Karlovca i Duge Rese, a 1920. tekstilna industrija u Dugoj Resi zapošljava 3000 radnika. Zbog velikog broja radnika u Dugoj Resi nastaju 3 radničke četvrti, a zbog teških radnih uvjeta česti su štrajkovi radnika. Također ovo je područje i razvoja radničkih pokreta i stranaka. Industrija zapošljava i sve veći broj žena, a procjenjuje se da 70 % radnica dolazi sa sela šta nama procjena zaposlenosti žena iz 1920. sada koristi pa ne pišemo povijesni udžbenik!?. Žene rade za nadnice koje su ispod zakonskog minimuma (Biočina 2018.). Nakon 1. Svj. rata dolazi na jugoslavenskom području do nestašice koža i cipela te se zbog dugogodišnje obrtničke kožarske tradicije Karlovca u njemu grade nove kožarske tvornice. U Karlovcu se razvija i metaloprerađivačka industrija, a prva je tvornica štednjaka. Industrijski razvoj je praćen i izgradnjom prvih pogona za proizvodnju električne energije (1908. Gradi se tzv. Munjara u Ozlju na rijeci Kupi). To se smatra jednim od najvažnijih trenutaka u povijesti grada Karlovca. Niču novi proizvodni pogoni ciglane, proizvodnja svijeća, prerada drveta. U 2. Svj. ratu Karlovac je poprište mnogih sukoba jer je veliki dio radništva povezan s Komunističkom partijom. Većina karlovačke industrije stradala je za vrijeme Velike gospodarske krize te u 2. Svj. ratu. Nakon rata industrijski i obrtnički pogoni se nacionaliziraju do konca 1948. Obnavljaju se industrijski pogoni i grade novi, a udio zaposlenih u industriji nije nikada manji od 50%. Karlovac se razvija brže od SRHrvatske (Zatezalo, 1979.), a mnoge tvornice su izvozno orijentirane. Najznačajnija tvornica je Jugoturbina koja je proizvodila parne i plinske turbine, turbostrojeve, brodske motore i opremu za zaštitu okoliša. Ekonomska kriza koja počinje 1979., negativno se odražava na karlovačku industriju, a u Domovinskom ratu ubrzava se njeno propadanje. Od tog razdoblja Karlovac ali i druge JLS s njim funkcionalno povezane i danas se oporavljaju. U Domovinskom ratu na području LAG-a najteže su stradale općine Lasinja koja je bila okupirana i pretrpjela velika materijalna razaranja. U Domovinskom ratu bitka za Karlovac počela je u listopadu 1991., kad se neprijateljska vojska (JNA) približava gradu preko Slunjskih brda. Grad je napadnut topnički i tenkovima, a borbe se vode u prigradskom naselju Turanj. Grad je obranjen, a teška granatiranja su nastavljena sve do VRA Oluja. Najznačajniji spomenik je **kulturno povijesna cjelina grada Karlovca**. Grad se razvio iz vojne tvrđave, koja je planirana u duhu renesansnog shvaćanja tzv. idealnog grada, baziran je na šesterokrakoj zvijezdi koja je definirana zemljanim bedemima, čiji su krakovi dodatno ojačani zidanim bastionima te šančevima i glacisom koji ju okružuju. Prostor unutar zvijezde podijeljen je ortogonalnim rasterom na 24 bloka. Na području LAG-a sačuvani su dvorci i utvrde. Stari grad Ozalj nastao je u srednjem vijeku, a u vrijeme Zrinskih pregrađen je u reprezentativni dvor. Danas je u vlasništvu udruge Braća hrvatskog zmaja. Unutar grada nalazi se Zavičajni muzej koji čuva sakralnu, grafičku i galerijsku zbirku. Galerijska zbirka sadrži 20 slika poznate hrvatske slikarice Slave Raškaj te slike nastale u kolonijama akvarelista „Slavino proljeće“. Na području Ozlja nalazi se i **dvorac Jaškovo** iz doba klasicizma (19.st). U Ribniku je sačuvan **stari grad Ribnik** iz 14. st. Jedan je od rijetko sačuvanih nizinskih “waserburgova” u Hrvatskoj. **Stari grad Novigrad** (Netretić), nastao u 15. st. je stradao u 2. Svj. ratu, te postupno se obnavlja. Na području LAG-a još je niz različitih kurija, palača. Od sakralnih spomenika najznačajniji je **Pavlini samostan sa župnom**

crkvom Rođenja BDM u Svecicama - Grad Ozalj (16. i 17. st). Crkva ima 8 oltara, orgulje, kipove, slike, crkveno posuđe i ruho koje su ostavština poznatih i nepoznatih pavlinskih umjetnika. U Krašiću se nalazi rodna kuća kardinala Alojzija Stepinca, koja u dijelu kuće ima etnografsku zbirku otvorenu za javnost, a u podrumu inventar za proizvodnju vina. Od **industrijske baštine** izdvaja se **hidroelektrana** tzv. Munjara (Ozalj) koja je građena kao prva elektrana za grad Karlovac, **tvornički kompleks ŽE-ČE** (Karlovac) sa sačuvanim izvornim karakteristikama gradnje, vanjskog oblikovanja, dijelom strojeva i inventara te **željeznički kolodvor u Karlovcu**, sagrađena u stilu „mađarske škole“ i u cijelosti sačuvana. **Kulturno povijesna cjelina Duge Rese** je predstavlja **industrijsko naselje** koncipirano je kao vrtni grad, s objektima okruženim perivojem, drvoredima i predvrtovima. Rijedak je primjer cjelovito očuvanog industrijskog i vrtne grada s kraja 19. i početka 20. st. u srednjoevropskim okvirima. Iako je centralni dio LAG-a (Karlovac, Duga Resa, Ozalj) dio hrvatskog industrijskog bazena koji se stoljećima opskrbljivao jeftinom radnom snagom iz okolnih sela ovo je područje i sačuvane materijalne i nematerijalne etnobaštine. Ovo je područje sačuvane bogate tradicije vezane za svakodnevni život sela, koja se ponegdje veže za jedan ili dva lokaliteta, a neki identitetski povezuju stanovnike s LAG područja s drugim dijelovima Karlovačke i Zagrebačke županije, a neki i s drugim dijelovima Hrvatske. Na području Draganića sačuvan je **Draganički govor**, a na području Kravarskog i Pokupskog Turopoljski **govor**. Mnogo je zaštićene baštine vezane i za glazbeni izričaj kao što je ojkanje, rozganje, glagoljaško pjevanje, **sviranje guci** (Ozalj, Karlovac, Duga Resa) i cimbal. Od narodnih običaja vezanih za crkvene svetkovine izdvaja se **izrada božićnog nakita od krep papira (roža, kinč) i slame (lusteri), Jurjevdana, izrada božićnih jaslca** (područje Zagrebačke županije), **izrada „puranca“** (Draganić). Također sačuvani su i pojedini tradicijski obrti kao što je **medičarski obrt, izrada jalbe – ženskog pokrivala za glavu (Ozalj), proizvodnja živog vapna na tradicijski način (Ozalj)**. Tu je i **tradicija hrvatskog lovstva**, ali i slavljenje vinskih običaja – „Martinje“ (Zagrebačka županija). Baština svjetskog značaja, pod zaštitom UNESCO, je medičarski obrt te ojkanje i rozganje. Od građevinske etnobaštine najpoznatiji je **Etnopark pokraj Ozlja** koji se sastoji od 6 tradicijskih građevina preseljenih iz okolice. Krajolik Žumberak - Samoborsko gorje - Plešivičko prigorje, prepoznat je kao povijesni, spontano razvijani, ruralni krajolik pokriven mozaikom šumskih, livadno-pašnjačkih i oraničkih površina, unutar kojih su smještene povijesna sela s očuvanom tradicijskom gradnjom- stari gradovi, crkve i kapele rimokatoličke i grkokatoličke provenijencije, tradicijske klijeti, vodenice te brojni arheološki lokaliteti. Na području LAG-a prisutna je svijest o važnosti očuvanja kulturne baštine koja se ogleda i u zaštiti lokalnog značenja (Kamanje). Mnoge znamenite ličnosti koje su na ovom području rođene ili su ovdje i radile i živjele doprinijele su kulturnom, gospodarskom i političkom napretku kao što su obitelj hrvatskih velikaša Zrinski, Fran Krsto Frankopan, Maksimilijan Vrhovac, Vjekoslav Karas, Dragojla Jarnević, Većeslav Holjevac, Milan Lenuzzi, braća Seljan, Josip Vaništa, Dušan Dančuo, Ivanka Boljkovac, Miroslav Šutej, Slava Raškaj, Slavko Goldstein, Ivo Lola Ribar, Tadija Smičiklas, Ivan Šubašić, Pavao Miljavac, Juraj Križanić, Franjo Kuharić, blaženi Alojzije Stepinac, Pavao Štoos, Petar Stipetić i mnogi drugi.

Prilog 4.

Slika: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a Vallis Colapis

